

TOPLUMSAL KURTULUŞ

AYLIK TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ
ÜÇÜNCÜ YIL • SAYI: 23-24 • TEMMUZ-AĞUSTOS 1989 • 3000 TL (KDV'li)

İktidara YürümeK

Birlik ve Ciddiyet

Yalçın Küçük
Türkalı Geçmişini
Değiştiriyor

Ali Fırat
Sovyetler'de Durum
ve Devrimci Gerçekçilik

A. Veli Yıldırım
Devrimci Sosyalist
Çizgimizin Yönü

S. İ. Çağrı
"Emek"te Devrim
Sorunu

Bilgesu Erenus
Hou Dejian'a
Açık Mektup

Ertuğrul Kürkçü
Röportaj

İsmail Beşikçi
Savunma

Bu sayımız;

Bu sayımızla Toplumsal Kurtuluş üçüncü yılına giriyor. Geride kalan iki yıla bakıldığında bu güne kadar gelişimizin pek kolay olmadığı görülecektir.

Geçen iki yılda sayılarımızın üst üste toplatılması, basın kanununun açık hükümlerine karşın dergimize matbaada el konulması, sahipleri, yazarları ve sorumlularının, yasadışı örgüt üyeliğinden sorgulanması, hapsedilmesi, yazı işleri müdürlerimiz hakkında yıllarca ceza istenmesi, keyfi gözaltına alınmalar ve bunca baskıya rağmen üçüncü yılda dergimizin hâlâ çıkıyor olması bizim için bir sevinçtir.

Yeni sayımızla yeni heyecanı yaşıyoruz.

Sosyalizmin dünyada ve ülkemizdeki son gelişmeleri karşısında; devrimci sosyalist çizginin yaşatılmasını, geliştirilmesini, tarihsel, enternasyonalist, devrimci bir görev sayıyoruz.

Yalçın Küçük her zaman olduğu gibi yazısında "bellek silme operasyonlarına karşı mücadele etmeyi" sürdürüyor. Vedat Türkali'nin "Bir eski tüfekler mezarlığında yanyana yerler rezerve edebilmek için" yaptığı "uydurmalara" "çarpıtmalara" değiniyor. Önceki sayıda yer alan "Komintern ve TKP bağlantısı üzerine Tezler" yazısıyla bağlantılı olarak sorunu daha da açıklığa kavuşturuyor.

Sosyalist dünya yaratıcılığın sancılarını çekiyor. Anti-Sovyetizme, Anti-Sosyalizme kapı aralayanlar oluyor. Ali Fırat yazısında sosyalizmin güncel sorunlarını, gerçekleşen sosyalizmin geldiği noktayı, Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri inceliyor.

S.İ.Çağrı "Emek'te Devrim Sorunu" yazısında Teslim Töre'nin yazdıklarıyla bağlantılı olarak "devrim"i sosyalist literatürün baş yapıtlarına da uzanarak kapsamlı bir biçimde tartışmaya açıyor.

A.Veli Yıldırım devrimci çizgimizin müştereklerini özetleyen yazısıyla gücünü katıyor.

Musa Anter'le yapılan söyleşide çeşitli nedenlerle yazıyı kesmek, değiştirmek zorunda kaldık. Hoş görüşüne güveniyoruz.

Cezaevleri Destanımız Bilgesu Erenus'un kaleminden "Çin uyanışı"na paradoks biçimde veriliyor.

Çin, Bulgaristan ve Polonya'daki bu ayın gelişmeleri diğer iç olayların değerlendirmeleriyle birlikte sunuluyor.

"Ahmet Kaçmez Toplantıdan Kaçtı" yazısını da ilgiyle okuyacağınızı sanıyorum.

İsviçre Temsilcimizi duyurmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

İsviçre Temsilcimiz Boran Fırat, 1980 öncesinde Dev-Yol'da siyasal kavga verdi ve Tüm-Der'de ekonomik ve demokratik mücadele yaptı. Şimdi mücadelesini Kurtuluş'ta topluyor.

Kurtuluşumuzun gerçekleştiği günlerde birlikte olmak umuduyla.

Hasan Kaya Eker

İÇİNDEKİLER

Bu Sayımız.....	2
Ahmet Kaçmaz Toplantıdan Kaçtı	3
Yağcı: "Şimdi Ben Ne Yapacağım?".....	4
Sarısözen: "Sözünde Durmayan Özal Utansın".....	7
Demirel Milliyetçi Cephe Kuruyor İnönü "Bahar Havası" Arıyor	9
Serbestçi Özal MIG'i Serbest Bıraktı.....	10
Köksüzler Walesa'ya Vuruldular.....	11
Bulgaristan'da Türk Azınlık Sorunu.....	12
Çin'de Kapitalizm Yolunda Yavaşlar Hızlıların Önünü Kestti.....	13
Tutsakların Tedavileri Engelleniyor.....	14
Nazım Anıldı.....	14
Dağ Dili ve Dağ Korkusu.....	15
.....	.....
İktidara Yürümek Çelik Bilgin.....	17
İnatla Attila Aşkiner.....	18
Devrimci Sosyalist Çizgimizin Yönü A. Veli Yıldırım	19
DGM Savcılarına Kovuşturma.....	22
Türkali Geçmişini Değiştiriyor Yalçın Küçük	23
Sovyetler'de Durum ve Devrimci Gerçekçilik Ali Firat	26
Hou Dejian'a Açık Mektup Bilgesu Erenus	36
Bilim Ancak Resmi İdeolojiyi Eleştirerek Gelişebilir İsmail Beşikçi	39
24. 00 Notdan Yılmaz Odabaşı	41
Bir Sinema Eleştirmenininin Eleştirisi Mesut Hastürk	42
İşçi Eylemleri İstikrarı Tehdit Ediyor Ertuğrul Kürkçü	43
Eylülizm-Gençlik-ODTÜ Özgür Coşkun	45
Monkada Taarruzu 36 Yaşında Fadıl Ölmez	47
"Emek'te Devrim Sorunu S. İ. Çağrı	49
Genç Olsaydım Dağa Çıkardım Musa Anter	56
Afrika'nın Günayına Barışı Kim Getirdi Horace Campbell	58
Kurtuluşçular DGB Gençlik Festivalinde.....	64

- Sahibi: Dönem Yayıncılık Adına **Yalçın Küçük**
- Genel Yayın Yönetmeni: **İlhan Akalın**
- Yazı İşleri Müdürü: **H. Kaya Eker**
- Merkez: **Cemal Nadir Sokak Hacı Fazlıoğlu İşhanı 17/6 Çağaloğlu/İstanbul**
- Ankara Bürosu: **Konur Sokak, 73/9 - Ankara**
Telefon: 125 93 78
- İzmir Bürosu: **Salihağa İşhanı Kat: 6/615 Konak/İzmir**
Telefon: 14 46 85
- Baskı: **KURTİŞ MATBAASI**
- Abone Koşulları: **Yurtiçi Yıllık 30 bin TL.**
- Posta Çeki Numarası: **28 155-7**
- Yurtdışı: **Yıllık 60 DM.**
- Dönem A.Ş. **Döviz Tevdiat Hesap Numarası: 1380**
İş Bankası Akay Şubesi
- Frankfurt Temsilcisi: **Mustafa S.Silar**
Schichau Str. 7-9 6 Frankfurt 1 Tel: 069/495743
- Hamburg Temsilcisi: **Yüksel Er**
Biliser Str. 24 a 2000 Hamburg 60 Tel: 040/5117632
- Danimarka Temsilcisi: **Fadıl Ölmez**
Beltingavej 128/B 5250 Odense SV - Telefon: 65 961562
- Stuttgart Temsilcisi: **Kamber Resuloğlu**
Postfach 400261 7000 Stuttgart 40
- Paris Temsilcisi: **A.Yalman**
Poste-Restante, Paris-Bonne-Mouvelle 75010 Paris
Tel: 01/47832846
- Köln Temsilcisi: **A.Araç**
C/O Beratung stelle Mansfelder Str. 30/32 5000 Köln 51
- Bonn Temsilcisi: **İmam Zeynel Aslan**
Haupt Str. 355 5330 Königswinter 1
- İsviçre Temsilcisi: **Baran Firat**
Postfach 87 4123 Allschwil 2-CH İsviçre
Kapak resmi: **İsmail Yıldırım**

TÖVBEKAR KAMPTA GELİŞMELER

I

AHMET KAÇMAZ TOPLANTIDAN KAÇTI

Nisan sonunda Almanya'da Duisburg kentinde TBKP yerine adında "komünist" sözcüğü olmayan legal parti için yapılan ve TKP, TIP, TSİP, TKEP ile Kurtuluş yöneticilerinin katıldığı toplantıda tartışmalar TSİP iç kavgasına dönüştü.

Üç günlük toplantının ikinci gününde, bir bölüm TSİP'liden gelen eleştiriler karşısında TSİP başkanı Kaçmaz, toplantıdan kaçtı.

Kurtuluş'tan Mahir Sayın ile eski TSİP'den Oya Baydar'ın yıldız oldukları toplantı hiçbir karar alamadan dağıldı.

Batı Almanya'nın Duisburg kenti, üç gün süre ile TKP, TIP, TSİP, TKEP ve Kurtuluş yöneticilerini konuk etti. Yüz kadar yetmiş yılları sosyalist politikacılarının üç gün yatılı olarak sürdürdükleri toplantı hiçbir sonuç alınmadan dağıldı. TSİP başkanı Ahmet Kaçmaz'ın inisiyatifi ile ve adında "komünist" sözcüğü olmayan bir yasal parti için yapılan toplantı ortak bir görüş sağlayamadı ve toplantıya katılan TSİP'lilerin çoğu Ahmet Kaçmaz, Tektaş Ağaoğlu ve Çağatay Anadol'a şiddetle hücum ettiler. Kaçmaz, toplantının ikinci gününde toplantıdan kaçmak zorunda kaldı.

"KOMÜNİST" OLMAYAN PARTİ İÇİN "İLERİ"

Adında "komünist" sözcüğü olmayan bir legal parti için Avrupa'da yaşayan yüzden fazla TİP'li, TKP'li, TSİP'li ve Kurtuluş'lu bir araya geldiler. Bunlar arasında Oya Baydar, Ahmet Kaçmaz, Gültekin Gazioglu, Cemal Kiral, Mahir Sayın, Veysi Sarısozen, Selahattin U-

yar konuşmalarıyla dikkati çektiler. Şimdi TBKP'den eski TIP'li Osman Sakalsız, eski TIP'li Yavuz Ünal, Can Açıköz, eski TKP'li Gönül

Taylan da toplantıya katıldılar.

Toplantı "komünist" olmayan bir parti üzerinde anlaşma sağlaya-

madı. Ancak katılanların çoğunluğunun artık Türkiye Birleşik Komünist Partisi projesinden vazgeçtikleri anlaşılıyordu.

Duisburg'da bu toplantı yapılırken Ankara'da Profesör Sadun Aren'in Cumhuriyet gazetesine Komünist Partisi kuruluşundan vazgeçildiğini söylemesi de uzlaşmacı kampta bir tereddüdün başladığını gösteriyor. Devlete, Demirel'e, SHP'ye şehvetle yaklaşma bu tereddüdün kaynağı oluyor; tövbe-karların yaşı ve ezik kadroları "resmi"de olsa, Devletin, Demirel'in, SHP'nin çatık kaşlı bakışlarına muhatap olmak istemiyorlar.

KAÇMAZIN SON İNCİLERİ

TSİP Başkanı Ahmet Kaçmaz'ın inisiyatifi ile yapılan toplantının gündeminde Kaçmaz'ın, Sovyetler Birliği'nde gelişmelerle ilgili yazılı bir bildiri sunması kararlaştırılmıştı. Kaçmaz toplantıya hazırlıksız geldi ve kürsüden "Sovyetler Birliği'nde sosyalizm-mosyalizm kalmadı" dedi. Kaçmaz'ın hazırlıksız gelmesi ve konuşma biçimi büyük tepki doğurdu ve toplantıya katılan TSİP'lilerin, Ahmet Kaçmaz-Tektaş Ağaoğlu-Çağatay Anadol üçlüsüne içlerini dökmelerine yol açtı.

Gültekin Gazioglu, kürsüden, "Bu ne demek, bunların işi bitmiştir" diye tepki gösteriyordu. Genellikle kibar Gazioglu'nun bu tepkisinin yanında diğer TSİP'liler, "Siz yönetemiyorsunuz ve taban sizin yönetimimizi istemiyor" diyordu.

SAYIN VE BAYDAR

Toplantının yıldızlarından birisi Kurtuluş'tan Mahir Sayın oldu. Tövbekarlar, cephe-ordu çizgisinden kendilerine en yakın olarak Kurtuluş'u görüyorlardı ve Sayın, toplantıya renk katıyordu. Mahir

Sayın, yalnız bir legal partinin yetersiz kalacağını ve gizli partinin de olması gerektiğini söyledi. Toplantıya katılanlar devrimi günlerini hatırlayarak Mahir Sayın'ın "toplantının namusunu" kurtarmasından çok memnun kaldılar.

Fakat toplantıya katılanlar "gizli parti günahır" savını ortaya koyan Oya Baydar'ı da büyük bir sevinçle kucakladılar. Toplantı bir sonuç vermemele birlikte, Oya Baydar, 12 Mart'tan sonra olduğu gibi bu kampı sivirmeye başladı.

KIRAL VE UYAR

Baydar'ın da etkisiyle yeni bir parti için TKP- TSİP ve TİP'in kendilerini tasfiye etmesi görüşü ağırlık kazandı. Üç parti de kendi öz-gürlüklerini tam verecek ve herkesin bir "birey" olarak gelmesiyle adında "komünist" olmayan yeni parti kurulacaktı. Bu proje, daha önce Toplumsal Kurtuluş'ta açıklanan "ÇAN projesinin" kuvvetlendirilmiş biçimi oluyordu. Ayrıca Çan projesinde Halit Çelenk'in dışlanması, Aziz Nesin'in Demirel kuyrukçuluğuna başlaması ile bir tek Sadun Aren kalıyordu. Aren'i ise Duisburg toplantısına katılanlar son derece geçici görüyorlardı.

Fakat yeni partiyi kurmadan mevcut ve bu arada TKP'yi ortadan kaldırmak bazıları için risk taşıyordu. Peki eski partideki güvenilir ve maaşlı görevler yeni partide güvence altında mıydı? Bu sözlerle olmasa bile bu endişeyi Cemal Kırıl dile getirdi. Yeni parti kurulmadan eskiden vazgeçmenin "tasfiyecilik" olduğunu söyledi. Yeni parti kurulunca, gizli parti ortadan kaldırılabilecekti; bu tasfiyecilik olmuyordu. Kuşkusuz bu yol izlenirse yeni partide Kırıl'ın maaşlı yeri sağlama alınabilirdi; toplantıya katılanlar Cemal Kırıl'ın amacının bu olduğunu düşünüyorlardı.

"İKİ DAMLA CAN"

Kırıl'ın bu sözlerine en çok TİP içinde 1980 yılından önceye kadar Behice Boran'a muhalefetiyle tanınan sendikacı Selahattin Uyar tepki gösterdi. Uyar, "Elli yaşına

geldim, size tasfiyeciliği öğretemedim" dedi ve "Siz hep tasfiyeci oldunuz, başka bir iş yapmadınız" diyerek sürdürdü. Sonra ön sıralarda oturan eski TİP yöneticileri ve şimdi TBKP'li Can Açıkgöz ile Yavuz Ünal'a dönerek "Emiretiniz gibi çalıştım, bende can bırakmadınız" sözleriyle bağırды. Bunları sosyalizm için yaptığını ifade eden sendikacı Uyar, "Artık iki damla canım kaldı, bunu da size vermeyeceğim" dedi. Selahattin Uyar son iki damla canını sosyalizme ayırdığını sözlerine ekledi.

Toplantı görüş ayrılıklarını ve tövbekar kamptaki kararsızlığı ortaya çıkarmaktan başka bir sonuç vermedi. Sanki tövbekarlar "söbe" oynuyorlardı. ■

II

YAĞCI: "ŞİMDİ BEN NE YAPACAĞIM?"

Tövbekar kampta ibrenin "komünist" olmayan bir yasal partiye kayması TBKP sekreteri Yağcı'ı zor durumda bırakıyor.

Cezaevinde ne yapacağını şaşırın Nabi Yağcı ikide bir "Bizim kuşak suçsuzdur" diyor.

Büyük gösterilerle Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni kurmak için Türkiye'ye geldiğini ilan eden ve geldiği günden beri Nihat Sargın'la birlikte Ankara'da Merkez Cezaevinde yatan TKP Genel Sekreteri Nabi Yağcı, tövbekar kampta TBKP projesinin torpidolanması karşısında şaşırma benziyor. Yağcı, avukatları aracılığıyla, yandaşlarından "En az hapisten çıkıncaya kadar TBKP projesinden vazgeçmemesini" isterken tövbekar kamp birden Şefik Hüsnü'nün rehabilitasyonu sorununu gündeme getirdi. Bu gündem TKP eski sekreteri İsmail Bilen'i ve dolayısıyla İsmail Bilen'in tüm günahlarının canlı yumağı olan Nabi Yağcı'ı he-

def ahyor. Hapiste çaresiz Yağcı, Şefik Hüsnü lehindeki kampanyasının kendisini hedef seçeceğini bildiği için "Ben suçsuzum" tekerlemesine sığınıyor.

TBKP: KISA TARİHÇE

Eylül darbesi sonunda Türkiye'de "legal" bir sosyalist parti tartışmasını burjuva basını başlattı. Cumhuriyet gazetesi ile Nokta dergisi aynı anda bir sosyalist parti kurulmasını gündeme getirdiler ve bu yönde önceliği Mehmet Ali Aybar ile Doğu Perinçek'e verdiler.

Burjuva basınında sosyalist parti tartışmalarının başlamasına tepkiler çeşitli oldu. Profesör Sadun

Aren, değil böyle bir partinin kurulmasını düşünmenin, bu konuda kendisine soru yöneltilmesinin bile "provakasyon" olduğunu ilan etti. Yurt dışından Behice Boran ise adı geçenleri "emperyalizmin ajanları" olarak suçladıktan sonra "legal" sosyalist partinin kurulmasının burjuvaziye, AET konusunda ihtiyaç olduğu süsü sağlayacağını söyledi.

TOPLUMSAL KURTULUŞ VE PARTİ

Yurt içinden, daha sonra Toplumsal Kurtuluş'u kuracaklar arasında yer alan Yalçın Küçük, sosyalizmden söz edilmesinin ve sosyalistlerin partisinin olacağını yeniden belirtilmesi açısından, başlatılan tartışmayı olumlu buldu ve içinde yer aldı. Bu sırada TIP ile birleşme hazırlığı yapan TKP ise bu konuda net bir tutum almadı. TKP Sekreteri Nabi Yağcı, Yunanistan'da yaptığı bir konuşmada sosyalist bir partiyi destekleyebileceklerini ve içinde yer alabileceklerini söyledi. Konuşma TKP radyosundan aktarıldı.

Ancak Şubat 1987 tarihinde Sofya'da toplanan Sol Birlik toplantısında durum ve saflar değişti. Boran'ın legal bir sosyalist partinin kurulabileceği yönünde yaptığı konuşma Nihat Sargın ve Osman Sakalsız'ın toplantıyı durdurmaları ve daha sonra da bunlara Behice Boran'ın "şahsi görüşleri" olduğu açıklamalarıyla kesilmiş oldu. Toplantı Boran, Teslim Töre ve Ahmet Kaçmaz'a sürpriz sayılan ölçüde Sakalsız ve Sargın ile TKP içinde başını Nabi Yağcı ile Veysi Sarısözen'in çektiği partizan kılığının anlaşlığını gösterdi.

BORAN'IN CENAZESİ VE HALEFOĞLU'NUN ÇEKİLMESİ

Behice Boran, büyük bir üzüntü ile bu sürpriz anlaşmaya boyun eğdi. Ölümünden çok kısa süre önce TIP-TKP birliğini açıkladı.

Sovyetler Birliği, Türkiye'den

daha çok Washington'un adamı saydığı Vahit Halefoğlu'nun Dış İşleri Bakanlığı'ndan ayrılmasını istiyordu. Turgut Özal bunu kabul etti ve bir jest olarak da Boran'ın cenazesinin Türkiye'ye getirilmesine izin verdi. Bu ve Devlet Bakanı Adnan Kahveci ile yapılan görüşmeler, TIP-TKP çevrelerinde yasal bir komünist partisinin kurulabileceği umudunu doğurdu. Sargın-Sakalsız-Yağcı, Kahveci'nin sözlerini Turgut Özal'ın taahhüdü saydılar.

SOLDA ESKİ YOL: AÇIK ARTTIRMA

Turgut Özal'ın sayarak Adnan Kahveci'den icazet alan TBKP'nin yeni yönetim kadrosu, Türkiye'de "legal" sosyalist parti kurma projesini götürenleri "sollama" zamanının geldiğine karar verdi. Legal olacaksa "sosyalist" değil, "komünist" parti olmalıydı ve bunun için vakit kaybedilmemesi gerekiyordu.

TBKP iki yıl içinde söylediklerinin hepsini unuttu. Büyük bir

telaşla legal "komünist" partisi kurmaya kalktı. 1945 sonrasında nasıl Şefik Hüsnü, Esat Adil'in "sosyalist" partisinin hemen arkasından "hakkı" partiyi kurmuştu, şimdi de aynı yapılmalıydı; Sakalsız-Yağcı hızla bu formülü buldular.

Formül vardı ve Özal izin veriyordu. İş, Rasih Nuri İleri'nin sözleriyle "iki kahraman" bulmaya kalıyordu. Ömürlerinde hiç kahramanlığı denememiş olan Nihat Sargın ve Nabi Yağcı için böyle bir rolü oynamaktan kaçmak mümkün görün-

müyordu. "Arkanızdan biz de geleceğiz" sözleriyle ve büyük bir yabancı delegasyonu Türkiye'ye gönderildiler. Sargın ve Yağcı bir sorgulama döneminden sonra tutuklanarak Merkez Cezaevine konular.

THEODORAKIS VE DAVOS RUHU

Arkadan gelen olmadı. Bir-iki isteksiz deneme sonuç vermedi. İçer-

de Sargın ve Yağcı'nın hapisliğine en çok ve nerede ise tek başına Hürriyet gazetesi ilgi duydu. Hürriyet, Sargın ve Yağcı'nın yargılanmalarının ilk gününü sekiz sütun üzerinden "sefalet" olarak niteliyordu. Genellikle MİT eğilimlerini yansıtan Hürriyet, sosyalizmi Aybar ve Perinçek'e verme yerine komünizmi Sargın ve Yağcı'ya teslim etmeyi tercih ediyordu.

Bunun dışında içerde bir ilgi doğmuyordu. Ancak duruşmaları yabancı delegasyonlar izliyordu ve TBKP yabancı delegasyonların büyük partisi olarak doğuyordu. Duruşmaların başlarında Mikis Theodorakis de Türkiye'ye geliyor ve duruşmaları izledikten sonra Turгут Özal tarafından kabul ediliyordu.

Sargın ve Yağcı'nın davası Davos ruhunun ve Türk-Yunan faşizminin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadı. Theodorakis'in katkılarıyla hem Papandreu-Özal arasındaki pürüzlerin bir bölümü giderildi ve hem de Ege sahillerine Yunan turistler gelmeye başladı. Yıllardır kesik olan turizm yolları açılınca da Theodorakis, Sargın ve Yağcı'yı avutmaya başladı.

ÇAN PROJESİ VE ŞEFİK HÜSNÜ SEMPOZYUMU

"İki kahraman" ile ilgili davalar, yabancılar gelmeyi durdurunca basına bile alınmamaya başladı. Bunun üzerine Nabi Yağcı, avukatları aracılığıyla, yandaşlarının "bir şeyler yapmamız" istedi. Bu, davaları basına yansıyacak yönde bir istekti; fakat yurt dışındaki tövbecarlar bunu başka türlü anladılar.

Anlaşılan şuydu: Devlet, adında "komünist" olan bir partiye izin vermeyecekti. Bugünkü kadrolara bir sözü olmayabilirdi, ama, partinin başkalarının eline geçmesini kim önleyebilirdi? Sonuçta bugünkü kadrolar da pek "komünist" partisine gitmezlerdi. Bu nedenle adında "komünist" olmayan ve bir illegalite suçlamasını önlemek için de TIP-TKP ve TSİP'in lağvedilmesine dayanan bir parti denenme-

liydi. Kurucular ise Halit Çelenk, Sadun Aren, Aziz Nesin'den oluşan bir triumvira seçmeliydi.

Sargın ve Yağcı bu projeye şiddetle karşı çıktılar. Ancak eğilimin karşısında gerilediler. Yağcı, "Hiç olmasa biz hapisteyken TBKP'den vazgeçilmesin" ricasında bulundu.

OYUN İÇİNDE OYUN MU?

Sargın ve Yağcı, ÇAN projesini durdurabilmek için liderliğe Sadun Aren'i sürdüler. Her zaman başkalarından gelen uyarıları kendi düşüncesinin önüne koyan Profesör Aren, çekingenliğini yenerek liderliği benimsedi ve Adımlar dergisinin çıkışıyla birlikte "Komünist parti ihtiyacıdır" belgisini dile getirdi. Aren ilk önce TBKP'den vazgeçilmediği izlenimini verdi ve Halit Çelenk'i triumviradan uzaklaştırmayı başardı. Girdiği hiç bir yerde başkanlıktan aşağısına razı olmayan Aziz Nesin ile birlikte liderliği paylaşmaya ve Nesin'in islan ve Demirel sevgilerine tahammül göstermeye başladı.

Fakat hiçbir düşüncenin ısrarlı savunucusu olamayan Profesör Aren, Duisburg toplantısının yapıldığı sırada komünist partisini ihtiyaç olmaktan çıkardı ve gündemde bir komünist partisinin olmadığını açıkladı.

İşte bu sırada yapılması planlanan Şefik Hüsnü sempozyumu; Nabi Yağcı'nın Türkiye'ye gönderilmesinin oyun içinde oyun olabileceği izlenimini verdi. Şefik Hüsnü sempozyumu hazırlıkları, tövbecar kampta Şefik Hüsnü'yü yücelt-

meye ve İsmail Bilen'i karalama kampanyasına dönüştürüldü.

RASİH NURİ İLERİ VE KOMİNTERN

Tövbecarlar ilk önce Şefik Hüsnü Sempozyumuna katılmayı reddettiler. Katılmama gerekçesi olarak dergisine "Gelenek" adını koyarak ve Yalçın Küçük'ü eleştiri bombardımanına tutarak tövbecarların sevgisini kazanan, fakat giderek geleneğe daha az saygılı davranan Metin Çulhaoğlu ile Yalçın Küçük'ün konuşmacılar arasında olmasını gösterdiler.

Şefik Hüsnü 1916'daki bir resminden

Toplumsal Kurtuluş'ta yazı yazan ancak Sargın ve Yağcı'nın "iki kahraman" olarak uçaktan inmelerinden itibaren kendisini tövbecar kampın koruyuculuğuna adayın Rasih Nuri İleri, tövbecarların bu tutumu karşısında zor durumda kaldı. Şefik Hüsnü Sempozyumu'ndan ayrılmalarının gerekçesi olarak Komintern üzerine bildirinin Yalçın Küçük'e verilmesini gösterdi.

B BORAN

Boran ve Yağcı TBKP'yi duyurdukları basın toplantısında

TBKP: GENELGE

Bu arada TBKP bütün üyelerine yeni bir genelge gönderdi. Bu genelgede TIP ve TKP'den şimdiye kadar atılmış veya ayrılmış olanlarla görüşülmesini, hatalarının olabileceğinin kabul edilmesini ve partilerinin hatalı olduklarını bildiklerinin açıklanması istenmiyor ve partiye davet edilmeleri bildiriliyordu.

Bu genelge çerçevesinde Yalçın Küçük de ziyaret edildi ve üstü kapalı olarak yapılan öneriyi Yalçın Küçük, Toplumsal Kurtuluş ile TBKP'nin birleşmesinin mümkün olmadığını belirterek kapattı. Fakat aynı genelge gereğince hayatta olmayan Şefik Hüsnü'ye gidilip af dilenemeyeceği için Şefik Hüsnü Sempozyumu'na katılma kararı aldı.

ŞEFİK HÜSNÜ VE İSMAİL BİLEN

Ancak Şefik Hüsnü'den af dileme eğilimi, Açılım ve Görüş dergilerinde başlatılan kampanya ile İsmail Bilen'i karalamaya ve daha ilerisi Bilen'e küfür yarışına dönüştü. Yağcı, bu karalamanın kendisini de yaralayacağını görmekte gecikmedi. Çünkü Yağcı, varsa İsmail Bilen'in hiç bir sevabını taşıyamamakla birlikte bütün günahlarını temsil ediyordu.

TBKP Genel Sekreteri Açılım

dergisinde yayımlanan yazısında önce İsmail Bilen aleyhindeki kampanyayı yumuşatmaya çalıştı. Şefik Hüsnü'yü aklamaya kararının Bilen'in sağlığında ve Beşinci Kongre'de ahndığını ileri sürdü. Şunları yazdı: "Üzerinde çeşitli tartışmalar yapılan Dr. Şefik Hüsnü, Reşat Fuat Baraner, Nazım Hikmet, Zeki Baştımır da içinde, tüm parti yöneticilerini Kongre bu kararında saygıyla andı. Kongre konuşma-

sında, TKP Genel Sekreteri olarak İsmail Bilen bu tezi dile getirdi." Böylece İsmail Bilen'in ölmeden önce herkesin hakkını verdiğini anlatmış oluyordu.

TKP: HATALI VE MARKSİST-LENİNİST

Nabi Yağcı, Ankara Merkez Cezaevinde, İsmail Bilen ile kendisini kurtarmaya çalışıyordu. Şunları yazıyordu: "TKP'nin geçmiş hiçbir yönetimini ve yöneticisini karalamak, yok saymak, hain, provokatör olarak nitelenmek için hakkı ve inandırıncı bir neden ve gerekçe orta yerde yoktur. Hiçbir yönetim Marksizm-Leninizmden sapmış değildir. Yağcı, "Hatasız kul olmaz" diyerek bir barış öneriyordu.

Ancak Yağcı, barış planını kulların hatasız olmayacağı görüşü ile sınırlandırmak istemiyor. Buna bir de "Ben masumum" savını ekliyor ve şöyle yazıyor: "Yinelemek istiyorum ki, bizim kuşak geçmiş çatışmaların tarifi değildi ve olmayacaktır." Böylece kuşağı temiz olduğu için Yağcı, kendisinin de temiz kaldığını anlatmaya çalışıyor. ■

III

SARISÖZEN: "SÖZÜNDE DURMAYAN ÖZAL UTANSIN"

TBKP projesinde çallaklar, tövbekar kampla tartışmaları artırdı. Nabi Yağcı'nın sadık rakibi Veysi Sarısözen, kopuşun kendilerinde değil sözünü tutmayan ANAP'la olduğunu yazarak tövbekar kampı rahatsızlıyor.

Tövbekar kampta ÇAN projesinin eleştiricilerinden ve Nabi Yağcı'nın sadık rakibi Veysi Sarısözen, TBKP'nin yasal olarak kurulmasının gecikmesini ANAP'ın verdiği sözü tutmamasına bağlıyor. Sarısözen de önce mevcut yasalara göre bir parti kurulmasını öneriyor.

TKP'nin son politbüro üyesi Sarısözen, yasallaşma sürecinde elde edilen başarıyı Sargın ve Yağ-

cı'nın gidişine bağlamıyor, bunun yerine, SDP, TIKP, Birikim çevrelerine teşekkür ediyor. Bunlar, Aybar, Perinçek ve Belge'yi gösteriyor.

TÖVBekarLIK: MÜZMİN KAVGA

Tövbekarlık demek müzmin kavga demektir. Bunlar arasında

kavga bitmiyor; ancak yavaş ve su altından sürüyor.

Şimdi anlatılan fıkra şudur: "Cehennemde pek çok kazan ve her kazanın başında bir zebani vardır. Ancak bir kazanın başında zebani bulunmamaktadır. Cehennem yöneticisine bunun nedeni sorulmuştur. Alınan cevap şöyledir: Bu kazanda TIP'liler ve TKP'liler yanıyorlar. Zebaniler, kazandan fırlayarak canını kurtarmak isteyen günahkarları tekrar batırmak içindir. Ancak TIP-TKP kazanına zebani gerekmemektedir. Çünkü bunlar kurtulmak isteyen ayağından çekip tekrar kaynar suya batırıyorlar. TIP'liler ve TKP'liler birbirinin zebanisidir. Bugün en çok anlatılan fıkra birleşmenin küçüklüğünü ve müzmin kavgayı gösteriyor.

SARGIN-YAĞCI MI? AYBAR-PERİNÇEK Mİ?

Veysi Samsözen Görüş dergisine şunları açıklıyor: "Yasallaşma süreci helezonunda yeni kıvrıma dönüp dolaşıp varışımız, elbette ani bir kararın ve eylemin, yani 16 Kasım 1987'de Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun ülkeye gidişlerinin sonucu olmadı. Türkiye'de Marksist hareket, 1980 darbesinden kısa bir süre sonra yasallaşmanın yollarını aramaya başladı. TKP ve yasal partiyi ilke olarak reddeden bazı çevreler dışında, birçok Marksist parti ve çevre yasal parti meselesini gündeme getirdi. TIP, TSIP, SDP, TKP, Birikim vs. çevrelerinden arkadaşlar, açtıkları tartışmayla tarihimizin en ağır döneminde yeni bir dönem yarattılar. Bu, yasallaşma sürecinin darbe tonlarında başlamasına yol açmıştır."

Şunları buyuruyor: Sargın ve Yağcı'nın Türkiye'ye gidişleri "ani bir karar" ile olmuştur. Ayrıca önemli değildir. Önemli işi, TIP ve TSIP'in yaptıkları bilinmediğine göre, SDP, TKP, Birikim yapmıştır. Burada Sosyalist Devrim Partisi, Mehmet Ali Aybar'ı, TKP, Doğu Perinçek'i, Birikim, Murat Belge'yi anlatıyor. Bu üçünün ve çokça zaman Yalçın Küçük'le birlikte yaptıkları toplantı ve paneller parti

düşüncesinin yeniden tartışılmasının başlangıcı sayılıyor.

O zamanlar TIP ve TKP Doğu Perinçek'le panel yapmayı büyük günah sayıyorlar ve kendi yanmayan kazanlarını kaynatıyorlardı. Şimdi sevap sayıyorlar ve bir de tövbekarların can düşmanı saydıkları Toplumsal Kurtuluş hareketini unutmayı ahlak biliyorlar. Unutmaktan başka çareleri olmadığını anlıyorlar.

ÖNCE BİR PARTİ VE SONRA BİR PARTİ

Türkiye'de yapılan panel ve toplantılarda yürürlükteki yasalara göre TIP ve TSIP'in kurulabileceği ısrarla söylendi. Yasalar kapatılmış partilerin isminin tekrarlanmasını yasaklıyor; daha önce de 141 ve 142 çerçevesinde kurulan TIP'in yerine İP ve TSIP'in yerine SIP kurulabilirdi. Bunu önce küfür sayanlar ve sonra arka-

dan yetişip geçmek için "komünist" parti kurmaya kalkanlar bir kez daha görüş değiştiriyorlar.

"Yukarıda belirttiğim türden bir girişim, merkezi düzeyde ortaya çıkabilir. Bu girişimin, bugünkü yasal mevzuata uygun yürütüleceği gelecekte ise bu girişimin, hükümet tarafından söz verilen yasal değişikliklerle oluşacak mevzuata uygun bir partiye dönüşeceği en başta açıklanabilir." Samsözen, bu aklı veriyor ve önce İP ya da SIP, belki de yeni modaya uygun olarak DİP, Demokratik İşçi Partisi, sonra Turgut Özal sözünde durunca TBKP ve-

ya yeni modaya göre BDP, Birleşik Demokrat Parti'ye geçilir; Samsözen, taktik veriyor.

"DAHA NE KADAR BEKLEYECEĞİZ"

Daha önce bu yapılabilirdi ve yapılmadı. Şimdi yapılabilir; ancak bazı "hızlılar" buna tepki duyabilirler. Bu ise yeni tartışmadır ve Samsözen artık yeni tartışma istemiyor.

"Tüm Marksistlerin haklı olarak yanıtım aradıkları 'Daha ne kadar bekleyeceğiz?' sorusunun muhatabını, salon içinde aramak yerine, gerçek muhatabına hep birlikte çevirmek ve 'ANAP Hükümeti verdiği sözü ne zaman yerine getirecek' diye sormak gerekmez mi?" TKP'nin son politbüro üyesi bunları söylüyor.

Bir soru çıkıyor: Hangi ülkenin "komünisti" böylesine onursuz bir soruyu aklına getirebilir? Tövbekar kampta çürüme hızlanıyor. ■

DEMİREL MİLLİYETÇİ CEPHE KURUYOR İNÖNÜ "BAHAR HAVASI" ARIYOR

Uzun süre Süleyman Demirel'in kuyruğuna takılan Erdal İnönü, birdenbire bu kuyruktan ayrılma işaretleri verdi.

İnönü, Deniz Baykal'ın yolundan yürüyerek, Özal'ın kuyruğuna almaya yöneliyor.

SHP, ANAP ile "bahar havası" yaşıyor.

Türkiye'de iç politika, Eylülüst sistemin çözüldüğü bir dönemde, özgün kanalları oluşturmaya başlıyor. Süleyman Demirel, sol aydınların süslediği renkli kefenden çıkarak, Üçüncü Milliyetçi Cephe'yi kurmaya çalışırken, Erdal İnönü, Deniz Baykal ile birlikte, ANAP'ın kuyruğuna takılanlar, bir yandan yeni bir "bahar havası" yaratmak ve diğer yandan da partisini dikensiz gül bahçesi yapmak istiyor.

Süleyman İnönü ayrışmasının yerini Erdal Baykal alırken SHP içinde günlerinin sona erdiğini sanan "Sol Kanat", Kemal Anadol'un ağzıyla "Sermaye ile diyaloga evet" diyor ve sermaye ile flörtü savunurken bekaretin korunmasını istiyor.

Son tüzük kurultayı ile birlikte SHP çok keskin bir dönüşün işaretini verdi. Erdal Baykal'ın dönüşü öylesine keskin oldu ki, Coşkun Kırca, bunu "itibarsızlık" olarak nitelendi. SHP, Özal'ın Cumhurbaşkanlığı seçimi için Meclis'i boykottan vazgeçiyor ve Anayasa değişikliği için de kapıları açık bırakıyordu.

SHP'nin bu dönüşüne iki gerekçe bulmak mümkündür: Birincisi, ANAP'la karışıklık ve Demirel kuyrukçuluğu tümüyle DYP'nin işine yarıyor ve DYP'nin iktidara geleceği izlenimini veriyordu. SHP'nin Demirel kuyrukçuluğu üstelik, Sadun Aren ve Aziz Nesin türünden ezik aydınlarla tam bir Demirel şakşakçılığına yol açıyordu. Profesör İnönü, Doçent Baykal sili-

niyor, ezik ve işbirlikçi profesörler de profesör Demirel imajı yaratıyordu.

SHP : SOL TEMİZLİK

Diğer yandan Erdal Baykal artık SHP içinde solcularla hesaplaşma zamanının geldiğine inanıyordu. SHP, kendi içindeki sol kanatla hesaplaşırken iktidarla zıtlıktan çekinme gereğini duyuyordu.

Demirel'in balonunun şişirilmesi ve sol kanatla hesaplaşma ihtiyacı, Erdal İnönü ile Deniz Baykal'ı birbirine daha çok yaklaştırdı. Deniz Baykal'ın, Özal ve Özal'ın ekibine hayranlığı işe yaradı ve mekanizmalar harekete geçti.

BİR GİZLİ EL

Sanki kapalı kapılar arkasında bir görüşme var. Sanki MIT-Washington ve bir de etkin güçler harekete geçiyor ve SHP keskin bir dönüşe "evet" diyor.

Bir: SHP, başkanlık seçiminde boykottan vazgeçiyor.

İki: SHP, Özal'ın Cumhurbaşkanlığından hemen sonra bir seçime razı oluyor.

Üç: SHP, "Anayasa değişikliği gündemde yoktur" görüşünü bırakıyor ve "Ciddi teklifleri görelim" diyor.

SHP'de bu önemli değişiklik, Süleyman İnönü'yü yalnız bırakarak Erdal Baykal rolüne sahip çıkmak için daha önemli pazarlıklar olması gerekiyor. Henüz bunlar bilinmiyor. Ancak Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olduktan sonra partisinin muhalefete geçmesine razı olacağını düşünmek zor değildir. Özal'ın Cumhurbaşkanlığında ANAP'ın muhalefetle ve SHP'nin hükümette olduğu bir Türkiye'yi hem Genelkurmay ve hem de Washington tercih edebilir.

MC NESİN VE VESAİRE

Böyle bir durumda Süleyman Demirel'e Üçüncü Milliyetçi Cephe'yi daha çabuk kurma kahyor. Bu kez cephede Aziz Nesin ve tövbecarlar da var. ■

SERBESTÇİ ÖZAL MİG'İ SERBEST BIRAKTI

Arap pazarı, Avrupa pazarı derken, sosyalist pazar Türk dış politikasını emri altına almaya başladı.

İnşaatçıların, ihracatçıların, bankacıların, turizmcilerin Sovyet pazarına göz diktiği bir zamanda gökten inen Mig'i, Özal, Amerikalılara değil Sovyetlere verdi.

Türk politikacılarının hesap ve kitaptan anlamadıkları yolundaki savlar, Sovyet Mig'in Türkiye'ye sığınmasını izleyen gelişmeler karşısında bir kez daha çürüdü. Ankara, Türkiye'ye sığınan Mig 29 uçağını, Bush'un yalvarma ve tehditlerini bir tarafa bırakarak Moskova'ya iade etme cesaretini gösterdi. Böylece Sovyet uçağını Amerikalıların inceleme olanağı yaratılmadı ve Sovyetler Birliği ile ticaret yapan Türk holdingleri rahat bir nefes aldılar.

Politika, ekonominin özüdür; bu söz son Mig serüveninde bir kez daha doğrulandı. Koyu bir anti-komünizm ve anti-sovyetizmin sürdürücüsü olan Eylülist darbenin devamı ANAP hükümeti, birdenbire Türkiye'nin iradesi dışında ve

Türkiye topraklarında ortaya çıkan bir Sovyet-Amerikan geriliminde Washington'u kırmaktan çekinmedi. Türkiye'ye sığınan ve Amerikan uzmanları tarafından incelenmesi halinde Washington'a önemli bilgiler sağlayabilecek olan Sovyet uçağını bekletmeden Sovyetler Birliği'ne gönderdi.

ENKA VE DİĞER HOLDİNGLER

Meslekten yetiştikten sonra Dış İşleri Bakanlığı görevine getirilen ve daha önce Moskova büyükelçiliği yapmış diplomatların elde ettikleri bilgileri Türkiye'den önce Washington için kullanma eğilimleri var. 27 Mayıs, 12 Eylül ve ANAP hükümetlerinde daha önce Mosko-

va Büyükelçiliği yapmış olanların Dış İşleri Bakanlığı koltuğuna oturulmaları bunu gösteriyor.

ANAP, ilk Dış İşleri Bakanını, milletvekili olmamasına karşın Moskova Büyükelçiliğinden getirdi. TKP Doğu Almanya'daki radyosunu sustururken Turgut Özal, Moskova Büyükelçiliğinden Dış İşleri Bakanlığına getirdiği Washington yanlısı Vahit Halefoğlu'nu bakanlıktan aldı ve yerine genç bir iş adamı olan Mesut Yılmaz'ı getirdi. Yılmaz, Washington'un çıkarlarından önce Türk sermayesinin eğilimlerine önem veriyordu ve ilk aşama olarak bu önem veriş Moskova'nın isteklerine uygun düşüyordu.

Türkiye ise önce Amerikan pazarına sonra AET pazarına daha sonra Arap pazarına, bundan sonra da tekrar Avrupa pazarına güvenmek istiyordu. Fakat Arap pazarı için koyu bir islamcılığa razı olmasına karşın Arap dolarlarının suyunu çekmesi üzerine Türkiye'nin tekrar Brüksel kapılarını aşındırdığı bir zamanda Sovyet pazarının açıldığı duyuldu.

ÇİN YERİNE MOSKOVA'YA HÜCUM

Bir zamanlar Türkiye solcularına "Moskova'ya! Moskova'ya!" diye sadist çığlıklar atan Türkiye

Gorbaçov, Özal'a mesaj yollayarak komünizme, kapitalizme iktidarı istedi

SOVYETLER'DEN TEHDİT

M. T. ÖZAL, DEVLET BAŞBAKANI GÜNTER P. KLEIN, ANKARA, 1989
Dış İşleri Bakanlığı'nın mesajını almak isteyen Büyükelçi Çernin, Moskova'da görüşmek için talepte bulundu. Ancak Tuzova'nın hareket etmekte olan Moskova'da bulunmadığı bildirilince mesaj, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'a verildi.

Devlet Başkanı
Mesut Yılmaz
12 Eylül darbesi
sonrası
12 Eylül darbesi
sonrası
12 Eylül darbesi
sonrası

**Film
gibi
kaçış**

• Bu film, 12 Eylül darbesi sonrasındaki Türkiye'deki siyasi ortamı göstermektedir.
• Film, Ankara'da çekilmiştir.

gericiliği Moskova pazarının açılması üzerine birdenbire Sovyetler Birliği'ni beğenmeye başladı. Gorbaçov döneminde Sovyetler Birliği'nde meydana boş bulan sosyalizm düşmanları da Türkiye oligarklarını hem ticari ve hem de siyasi açıdan sevindiriyordu.

Otel yapımcıları, inşaatçılar, bankacılar, ihracatçılar, Moskova pazarna hücumu başladılar. Uzlaşmacı aydınları ve sanatçıların Sofya ve Moskova pazarını bıraktıkları bir zamanda Türkiyeli iş adamları Moskova'da hem iş tutuyor ve hem de geceleri eğlenmeye ve tatlı zamanlar geçirmeye başlıyorlardı.

Arap dünyasındaki inşaat işlerinden zengin olan ve en büyük Özalist zengin sayılan ENKA'nın sahibi Şark Tara, Moskova'ya akının başını çekiyordu. Amerika'nın Libya'yı bombardımana tuttuğu sırada Libya'nın savunmasına yetiştirilen inşaatçı Çarmıklı'nın yerini bu kez Tara çekiyordu.

TARA VE ANAP'LI VELETLER

ANAP'lıların önde gelenlerinin çocuklarının çoğu Tara'nın yanında çalışıyor. Turgut Özal'ın müsteşarı Yıldırım Aktürk de Tara'nın önemli kollarından birisidir. İşte tam bu sırada Mig 29 uçağı pilotunun sığınma isteğiyle Türkiye'ye geliyor. Washington için bu, yepyeni casusluk bilgileri demektir.

Washington, Ankara'nın Türkiye'ye gelen Sovyet uçağının Amerikan uzmanları tarafından incelenmesine izin vereceğinden emindir. Bunun için haklı nedenleri var; Türkiye 1950 ve 1960 yıllarında Amerikan casus uçaklarının cirit attığı bir yerdir. Sovyetler tarafından göklerinde düşürülen U-2 casusluk uçağı Türkiye'den kalkmıştır. Bütün bunları bilen Washington, Ankara'dan Sovyet uçağının bekletilmesini ve Amerikan uzmanlarının incelemesine izin verilmesini rica ediyor.

TİCARETİN TANRISI YOKTUR

Washington ticaretin tanrısı olmadığını öğreniyor. Uysal ve kişi-

leksiz Türkiye diplomatları kişilik kazanmaya başlıyorlar. Sovyetler Birliği'nde iş yapan iş adamlarını rahatlatmak pahasına Washington'u hayal kırıklığına uğratmaktan çekinmiyorlar.

Ancak Sovyetler pilotu geri almadıkları ve Amerika uçağı göre-

mediği için Türkiye'ye kızıyor Moskova'daki iş adamları ise güçlerini bir kez daha gösteriyorlar ve Moskova'nın gece klüplerinde daha büyük bir sehvete eğlenmeye başlıyorlar. Washington da uyanmaya başladığı bir ilkeyi yeniden öğreniyor: Ticaretin tanrısı yoktur ■

KÖKSÜZLER WALESA'YA VURULDULAR

Kemal Anadol birilerine Baştürk'ü övmek istiyor. Türkiye'nin Walesa'sı" diyor. 2000'e Doğru, İşçi Kurultayına katılanları "Walesa'lar" olarak nitelendiriyor

Köksüzlüktür, Walesa. Katolik Kilisesi ve Washington a bağlı bir soysuzdur.

Leh Walesa, bir başarısızlıktır: Hem sosyalist sistem için ve hem de kişisel düzeyde bir başarısızlığı temsil ediyor. Bir sosyalist sistemin kiliseye, Washington'a ve kapitalizme bu kadar bağlı bir veya binlerce insan yetiştirmesi skandal ölçüsünde bir başarısızlıktır. Bir insanın bu kadar köksüzlüğü ise kişisel bir yetersizliktir.

Walesa, sosyalist sistemin başarısızlığına en soysuz tepkidir. İyi örgütlenmiştir. Washington'dan moral destek almıştır. Polonya'da hep güçlü olan ve Papa çıkaran kiliseyle temas halinde hareket etmiştir.

KAPİTALİST RESTORASYON

Türkiye'de 1946 seçimi, Kemalist restorasyonda önemli bir adımdır. Polonya'da son seçim kapitalist yolda büyük bir adım oldu. Jaruzeiski, seçimden sonra gittiği Londra'da "teslim bayrağı" çekti. Bu yolda yürüyeceğine dair güvence verdi.

Sol kanattan liderlik isteyerek ayrılan, ancak tekrar dönen Kemal Anadol'un Baykal'ı eleştiren demeci tam bir köksüzlüğü gösteriyor. Sermaye ile temas lazımmış; ancak temasta bekareti korumak gerekiyor. Anadol bunu öneriyor. Artık temasın önem kazandığına, kimsenin bekaret araştırması yapmadığını biliyoruz.

GARİH VE BAŞTÜRK

Sol kanat liderlerinden Kemal Anadol, Deniz Baykal'ın oligark Üzeyir Garih ile içli-dışli olmasından yakınıyor. Üzeyir Garih ile ortağı İshak Alaton'un SHP'den, Melih Aşık'ın sözleriyle bir Sosyal Halkçı Parti çıkarmaya karar vermelerine içerliyor ve Deniz Baykal'ın Abdullah Baştürk'le de görüşmesini isterken Baştürk'ün "Türk Walesa'sı" olduğunu ilan ediyor.

Sosyalist Parti İşçi Kurultay yapıyor ve 2000'e Doğru dergisi, katılanları "Türk Walesa'ları" sayıyor. Bir zamanlar Castro'lar, Che'ler çıkaran Türkiye topraklarından soysuz Walesa'lar fıskıyor.

TÜRK MARX'I KÖR ALI İHSAN

İttihat ve Terakki de meraklıydı: Sosyologun, filozofun en büyüklerine bir "Türk" eklemeli daha sonra biraz okumaya ve biraz yazmaya meraklı bir gözü kör Ali İhsan'ı "Türk Marx'ı" yaptılar. Şimdi ise önüne geleni "Türk Walesa" ilan ediyor. Köksüzlüktür. Politika, şehrete en son tırmanan sinema yıldızına hayran ve onun gibi olmak isteyen gecekondulu güzeli usulüyle yapılmamalıdır. Bunların yaptıkları budur. Bir seviyesizlik var. Ortadan kaldırılmalıdır. ■

BULGARİSTAN'DA TÜRK AZINLIK SORUNU

Türk hükümeti Bulgaristan'daki "Türk azınlık" sorununa bir "ulus meselesi"ne bakar gibi bakmaktadır.

Dış İşleri, bir dönem körüklenen Yunan düşmanlığına yerini bırakan şimdinin Davos görüşmeleri türünden, bu tip sorunları zaman zaman şiddetlendirip, zaman zaman hafifletmeyi bir taktik olarak görmektedir.

Haziran ayının özellikle ilk yarısı, daha çok dış politikanın konuşulduğu bir ay oldu. Çin, İran, Bulgaristan ve Türkiye en çok söz edilen ülkeler oldular. Bulgaristan'daki "Türk azınlık" çevresinde git-tikçe genişletilen sorun iki ülke arasında ciddi bir gerginliğin ortaya çıkmasına neden oldu. Türkiye'de yapılan değerlendirmelerin hepsi Bulgaristan'ı suçlar ve kınarken Bulgaristan'da yapılan mitinglerde de Türk hükümeti kınandı, kıskırtıcılıkla suçlandı.

Bu konu üzerinde yapılan iki değişik değerlendirme pek kimsenin gözüne çarpmadı ve bu yüzden de yankı yapmadı. İlk değerlendirmenin belli bir zamanlaması olduğundan önce, Güneş gazetesinin Haziran başı manşetinden söz etmek gerekiyor. Özal'ın AT Komisyonu Başkanı Delors'la yaptığı konuşmadan çıkarılan manşet, yapı-

lacak ilk seçime komünist bir parti-nin yetiştirileceği sözünü içeriyor.

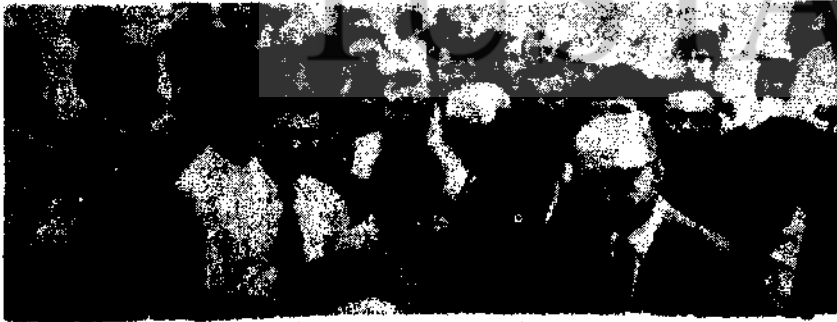
Bu haberin yayımlanmasından iki gün sonra TBKP gündemde olan Bulgaristan'daki Türk azınlık sorununu bahane ederek Sofya hükümetini eleştiriyordu. Özal, Delors'a "demokrasi" sözü verirken, TBKP de Özal'a, komünistleri bile eleştiren bir "komünist partisi" olacağı sözünü veriyordu. Yine Haziran başında "Bizim Radyo"nun yayınına "Türkiye demokratik bir rejime yakınlaşıyor" diyerek son vermesi bu sözün pekiştirilmesiydi.

Konu üzerine sıra dışı bir değerlendirme de Kıbrıs'ın muhalefet liderinden geliyordu. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin lideri Özker Özgür, Yeni Düzen gazetesinde yayımladığı makalada, Türkiye'nin "Kıbrıslı" olduklarını unutturmaya çalıştığını, Bulgaristan'da Türkler Bulgarlaştırılıyorsa Kıbrıs'taki uy-

gulamalara nasıl bir açıklama getirilebileceğini merak ettiğini soruyordu. 8 Haziran tarihli Cumhuriyet haberine göre Özker Özgür makalesinde ayrıca şunlara yer verdi: "Ankara'dan aktarılan ekonomik politikalar, Kıbrıslı Türk emekçi sınıf ve katmanlarının yaşam düzeyini düşürürken ada dışına göç hızlanmaktadır." "Kıbrıs'ın kuzeyinde yaşanan olay asimilasyonun da ötesindedir." Bu, Bulgaristan sorununu bir ulus meselesi haline getiren Türk hükümetine güzel bir yanıtır.

Bulgaristan'daki "Türk azınlık" sorununa bir "ulus meselesi"ne bakar gibi bakan Türk hükümetinin bu konuda çok açığı vardır. Bu yüzden bu konuda halkları birbirine düşman yapacak bir tavır içine girmemelidir. Bu, hükümeti bir kaç günlüğüne eleştirilmekten, muhalefete karşı karşıya gelmekten, basınla kavgaya tutuşmaktan kurtarabilir, ancak oluşan düşmanlıklardan zararlı çıkan yine iki ülke halkı olacaktır.

Öte yandan, Bulgaristan'daki gerçek olaylardan yola çıktığı iddiasıyla hazırlanan "Belene" isimli dizi de iki ülke arasında böyle bir düşmanlığın yaratılmasına büyük katkılar sağlayacağı benziyor. Sanat açısından hiçbir yeterlilik göstermeyen, büyük bir olasılıkla "Dış İşleri-MIT" prodüksiyonu olan Belene kuru bir propaganda filmi olarak TV'de gösterilmeye başlandı. Bu tip sorunlar belgelerle tartışılmalı ve diplomasinin kendi diliyle halledilmelidir. Dış İşleri, bir dönem körüklenen Yunan düşmanlığına yerini bırakan şimdinin Davos görüşmeleri türünden, bu tip sorunları zaman zaman şiddetlendirip, zaman zaman hafifletmeyi bir taktik olarak görmekten vazgeçmelidir. Böyle şoven tahrikler yalnızca, Türk ve Bulgar halklarını değil, bütün dünya halklarını ilgilendirir. Türk dış politikası 1950'li yıllarda "Sovyetler Bizden Toprak İstiyor" kampanyasıyla bütün bir dünyayı soğuk savaşa sokmuş üçüncü dünya savaşına eşige getirmişti. Türk dış politikası böyle büyük, ikinci bir günahı işlememelidir. ■

İnönü yeniden Edirne'deki çadırkentte

Göç sorunu milli dava, hükümeti eleştirmem

SHP Genel Başkanı İnönü ve Genel Sekreter Baykal, iki hafta aradan sonra Edirne'deki çadırkentte

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, Genel Sekreter Deniz Baykal

ÇİN'DE KAPİTALİZM YOLUNDA YAVAŞLAR HIZLILARIN ÖNÜNÜ KESTİ

Deng, "Beyaz kedi-siyah kedi oyunu önemli değildir, önemli olan fare yakalamak" diyordu. Fareler sistemi kemirmeye başlayınca tankları harekete geçirdi.

Başkan Bush, kendine güveniyordu. Telefonla Çin yöneticilerini azarlamayı planlıyordu. Telefonuna muhatap bulamayınca, Çin'de yönelim kavgası dedikoduları çıktı.

Başkan Mao sonrası çalkantılan ardından Çin, "pragmatik" yöneticiler dönemine girdi. Deng, kedinin rengini değil fare yakalayıp yakalamamasına önem veriyordu ve verimliliği arttırabilmek için kapitalist yöntemlerin avukatlığını yapmaktan çekinmiyordu. Tam bir "kapitalist yolcu" sayılan ve Washington'da pek sayılan Deng, farelerin Çin'deki mevcut rejimi kemirip bitireceğini görünce harekete geçti. Çin, kapitalizm yolunda yavaşlarla hızlılar arasında kanlı çatışmalara sahne oldu.

MAO'DAN SONRA KAPİTALİST YOLCULUK

Zaman zaman bir köy filozofu izlenimini veren Başkan Mao'nun Kültür Devrimi yenilgisi yerini karıştına ve ideolojiden kaçışa bıraktı. Çin'de cüce ufuklular yönetimi başladı. Mao'nun ideolojisi ve bağlılıkla verimliliği arttırma ilkesi yerini kapitalist el kitaplarına bıraktı.

Böyle bir geçişte Washington kendisi için bir fırsat doğduğunu görmekte gecikmedi. Başkan Nixon'un Çin'i ziyaret ederek başlattığı süreçte, Çin Havzası, Washington'un öncelikler listesinde baş yeri oluyordu.

Dünya Bankası, Çin'le ilişkileri

geliştirmek ve Çin'in kapitalist yolda yürüyüşünü hızlandırmak için "Pacific Basin Dairesi"ni kurdu. "Pasifik Havzası Dairesi", Dünya Bankası'nın en önemli dairelerinden birisi oluyordu.

DÜNYA BANKASI'NDA BİR TÜRK

Türkiye'de eski planlamacı Atilla Karaosmanoğlu, Dünya Ban-

kası'nın bir üst düzey yetkilisi olarak Nasır'ın ölümünden sonra Mısır "Mısır Misyonu" başkanı oldu. Sedat'ın Mısır'ı, Dünya Bankası misyonunun da yardımıyla, Sovyetler'den ayrılıp Washington'a yandı. Karaosmanoğlu, Yugoslavya'ya ilk Dünya Bankası misyonunu da götürdü ve tecrübe kazandı.

Washington da Dünya Bankası, Pasifik Havzası Dairesi'ni kurunca bunu Karaosmanoğlu'nun sorumluluğuna vermek çok doğal görünüyordu. Dr. Karaosmanoğlu Çin'de kapitalist yürüyüşe katkıda bulunan heyetin başkanlığını yapıyordu.

İDEOLOJİSİZLİK VE RAHATSIZLIK

Deng'in komuta ettiği ve Washington'un büyük bir temkinle izlediği Çin'in kapitalizme yürüyüşü, Çin'de rahatsızlıklara yol açmakta gecikmedi. Toplumsal Kurtuluş'ta daha önce işaret edilmişti, Çin'de kapitalizmin bu kadar övülmesini yanlış bulanlar çıkıyordu. Çin, kapitalist yolcularla temkinli hareket etmek isteyenlerin sürtüşmesine sahne oluyordu.

Gorbaçov'un açılımları kapitalist yolcuları daha da yüreklendirdi. Gorbaçov'la birlikte Sovyetler'de

sosyalist pratikleri ve liderleri karalama kampanyaları Çin'in kapitalist yolculara zamanın geldiği işaretini veriyordu. Öğrenciler bir ellerine Gorbaçov'un, diğer ellerine New York'taki Hürriyet Heykeli resmini alarak sokağa çıktılar.

ÖĞRENCİLER VE DEVRİM

Türkiye'de 1940 yıllarında üniversite öğrencileri sokaklara döküldüler. Sol gazete ve kitabevlerini talan ettiler ve sola değmiş rektörleri istifâ ettirdiler. Türkiye tarihi, devrimci olmayan ve zaman zaman karşı devrimci olan öğrenci eylemleriyle de doludur.

Çin'de öğrenciler sokağa dökülünce, Başkan Bush, biraz tath söz ve biraz tehditle Çin yöneticilerinin ellemleri bağlayabileceğini düşündü. Telefona sarıldı arka Çin'de muhatap bulamadı "On beş yıllık hazırlık beş ayı" diye hayıflandı ve tankların sokak gösterilerini bastırmasın emliyemedi

POLONYA VE ÇİN

Çin'de olanlar düşündürücüdür. Sosyalist ülkeler, kapitalist restorasyon eğilimlerini onlardan kaldırıyor. Sosyalist ülkeler, bir yandan sosyalistleri bastırırken, sıradaki öğrenci restorasyon eğilimlerini bastırıyorlar.

Çin'de sosyalist restorasyonun başarı bir başarı sağladı. Washington ve Katolik kilise'ye çok tepki. Leh Walesa Partisi, iktidarın sabırlı haline geldi, kendisine verilen kontenjanın tamamını doldurarak, Polonya'da sosyalist dönemin sonunun geldiğini haber verdi.

Jaruzelski, Walesa'nın başarısından sonra, Londra'ya ayak bastı ve "Sonuçlara saygılıyız" dedi. Şu anda emperyalizmin en gerici lideri olan Thahtcer, Jaruzelski'nin taahhütüne sevindi ve Polonya'da sosyalizmin sökölme işinin kısa bir zamanda tamamlanacağı müjdesini verdi.

Jaruzelski, Varşova'ya dönerken Gorbaçov Bonn'a geliyordu. Artık Gorbaçov'un gezileri ve konuşmaları günlük haber oluyor. ■

TUTSAKLARIN TEDAVİLERİ ENGELLENİYOR

Eylül patronu Evren darbenin ilk dönemlerinde cezaevlerinde tutsaklar için "Asmayacak da besleyecek miyiz bunları?" diye soruyordu. Ancak 12 Eylül'ün işkencehanelerinde öldürülemeyenler artık tedavileri önlenerek ölüme terk ediliyorlar. Sıvası tutsakları yok etmek, rehabilitasyon için buğaya Türkiye'de her yerde deneyim. İşte somut örnekleri: Çınan Abayay, Mustafa İspert, Hasan Kaymaz, Hamdullah Erbil, Celalettin Delibaş... ve daha adını bilmediğimiz ölüme terk edilmiş nice tutsak.

Tutsaklarda görülen hastalıklar

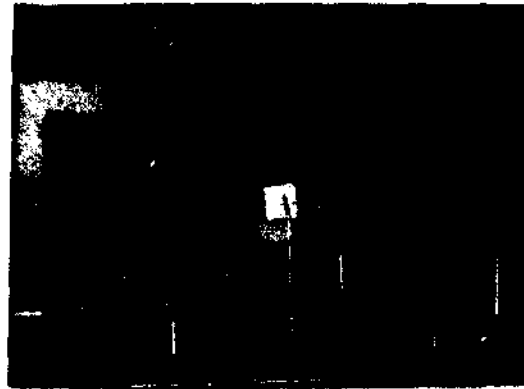
hep işkence sonucu oluşmuştur: Akciğer tüberkülozu, hafıza kaybı, işitme ve konuşma güçlüğü, gözde yağ birikimi, böbrek ve idrar yolları iltihaplanması... 12 Eylül'den bu yana çok zaman geçti ama birşey değişmedi. Mecliste bekleyen yüzlerce idam dosyasına karşın belki insanlarımız darağacına götürülüyor ama bundan daha korkunç uygulamalar sessiz ve sinsi bir biçimde yürütülüyor. Tutsaklar, tedavileri engellenerek ölümlerle başbaşa bırakılıyor. 80'lerden beri süregelen bu ölüm zincirinin halkaları daha ne kadar uzayacak? ■

NÂZİM ANILDI

Nâzım Hikmet, ölüm yıldönümü olan 3 Haziran'da İzmir'de Fuar Açık hava Tiyatrosu'nda anıldı.

Çizgi Bilim-Sanatevi tarafından "Bu Hasret Bizim" adıyla düzenlenen gece bir gövde gösterisine dönüştü. Samiye Yalıtım'ın konuşmasıyla açılan gecede, M. Ali Aybar, Müştak Erenus, Demirtaş Ceyhun birer konuşma yaptılar ve Nâzım'dan şiirler okudular. Ko-

nuşmaların ardından sahneye çıkan Bilgesu Erenus kısa konserini, Kürtçe bir şarkıyla, "Serê Çiya Bî Dumane", başlatıp gene bir Kürtçe şarkıyla, "Xazal"la, bitirdi. Uğur Mumcu'nun yaptığı konuşmadan sonra İsa Çelik slaytlarla sahnede ki beyaz fona Nâzım fotoğrafları yansıttı. Gece, Esin Afşar ve Ünal Büyükgönenç'in Nâzım'dan beslediği şarkılarla sona erdi. ■

DAĞ DİLİ VE DAĞ KORKUSU

Önemli olan haklara ve özgürlüklere sahip olmaktır. Önemli olan yol açmaktır. Toplumsal Kurtuluş, temel özgürlüklere sahip çıkıyor ve yol açmaya çalışıyor. Dağ Dili ve dile konan yasaklar yalnızca bir örnektir.

DAĞ DİLİ VE AMATÖRLER

Harold Pinter'in "Dağ Dili" oyunu önce Cumhuriyet'te duyuruldu. Bilgesu Erenus Londra'da oyunu izledi ve Candan Baysan ile Türkçeye çevirdi. Dünya Solu, ilk sayısında Dağ Dili'ni yayımladı.

"Amatör" seven demektir. Dağ Dili'ne yalnızca Dicle Amatör Topluluğu ilgi duydu, Ankara'da AST salonunda sahnelendi. Uzun zamandan beri paslanmış Ankara Sanat sahnesi yeni bir heyecana sahne oldu.

"BİJİ" BİLGESU

Kürt dili üzerinde yasak var. Yasak yazılmamasıdır. Getirilen yasak, Kürtçe konuşmaya ve duyguları aktarmaya engel değildir. Ancak engel sayılıyor.

Önemli olan özgürlüklere sahip olmaktır. Kürtçe şarkı söylemek yasak değildir. Ancak haklara sahip çıkılmıyor.

Bilgesu Erenus, konser repertu-

arına hep Kürtçe türkü alıyor. Zahmeti var; gözaltına da alınmıyor. Yaz başında Diyarbakır, Viranşehir, Mardin konserleri de böyle oldu, Kürtçe söylediği için Viranşehir'de, konserden sonra, kısa da olsa gözaltına alındı. Kızıltepe'de konserden sonra polis arabalarıyla kent dışına çıkartıldı.

Ancak işin bu bir yanındır. Bir de diğer yanı var: Konserlerde Bilgesu sahneye çıkınca izleyiciler "Biji Bilgesu" diye sevgi gösterileri yapıyorlar. Halk, yapılam biliyor ve sevgisini dillendirmekten kaçınmıyor.

YOL AÇILIR

Yol hazır bulunmaz; yol açılır. Açılan yol geçmek içindir. Türkülerle, Dağ Dili ile bir yol açılıyor. Şimdi Dağ Dili ile açılan yoldan AST'ın da geçmesi bekleniyor. Amatör tiyatrolardan sonra AST'ın

da uzlaşma uykusundan uyanarak Dağ Dili'ni oynaması gerekiyor. Kuşkusuz, Bilgesu Erenus-Candan Baysan çevirisiyle değil. Yol açıldıktan sonra Aziz Çalışlar da Dağ Dili'ni yeniden çevirdi. Bilgesu'nun çevirisini oynamak yürek ister. Çalışlar, AST'a uygundur. ■

DAĞ DİLİ DİYARBAKIR'DAN ESER ★

Yalçın Küçük

Mülkiyeliler Birliği'ndeki öğle yemeğine, öyle hatırlıyorum, Muzaffer Erdost'u, Halit Çelenk'i, Hasan Esat Işık'ın oğlunu, galiba Erbil Tuşalp'ı çağırarak; İhan'ın ölümünü ve daha çok Diyarbakır Cezaevini konuştuk. Muzaffer Erdost'un kardeşinin öldürülmesini anlatışı, buna Halit Bey'in katkıları, bizim eklediklerimiz, Diyarbakır Hapishanesinde Türkçe bilmeyen anaların çocuklarını hazin seyredışı, bizim eklediklerimiz, bu iki ünlü oyun yazarı için tam bir tiyatro oldu. Harold'un gözleri doluydu ve "ağlıyor" demek daha uygun olur. Miller'e döndü, "Arthur" dedi, "Ne idi adı o politikacının, bundan sonra neden bir politikacıya gidelim?" diye ekledi. Arthur da etkilenmişti; "Gitmemize gerek yok" diye cevap verdi.

Yemekten sonra Demirel'le randevuları vardı; gelirken görüşmeyi düşünmüyorlardı ve biz ısrar ettik. Şimdi gitmek istemiyorlardı. Müdahale etmek zorunda kaldım. "Bize çok nazık davrandınız. Demirel ve Erbakan'la görüşmenizi biz istedik. Bunu bilmezler ve pek de inamazlar. Şimdi gitmezseniz bizim sizi göndermediğimizi düşünürler. Lütfedin, bizi kırmayın ve zor durumda bırakmayın!" Bunları söyledim ve "peki" dediler.

Harold Pinter'in geçen yıl Londra'da sahnelenen "Mountain Language" adlı kısa oyununun en büyük esin kaynağının, Mülkiyeliler Birliği'ndeki yemek olduğuna inanıyorum. Harold, Türkiye ziyaretinden etkilenerek "Dağ Dili" oyununu yazdı; Arthur da izlenimlerini Naiton'a aktardı... ■

★ Yalçın Küçük'ün yayına hazırladığı "Devletin" kitabında.

SERMAYE DESTANI

müşak erenus

Gerçek Sanat Yayınları
P.K.935 80020 Karaköy/İST.

Sermaye Destanı
Sermaye insanların çalınmış emegidir.
Diğer temel kitaplar.
Ve bu eşkiyalık hâlâ sürüyor bugün yeryüzünde.

ABDİN AYDIN - BEKTAŞ - ERDOĞAN
ERGİN AYDAŞ - EROL ANAR - FERİDUN BETKİN - FA-
DİL - FEVZİ KARAMAN - HANIFI KILIÇ - HİDİR ASLAN
HAYDAR ŞAHİN - HASAN MANTICI - İLHAN TAR KE-
MALERMİŞ - ÖZTÜRK - MAHMUT ALTINTAŞ - MUSTAFA
DOĞAN - MUSTAFA ÖZENÇ - M.ENDER ÖNDEŞ - M.ER-
GÜN ÖZKAN - MECİT ÜNAL - RAGİP ATILGAN - S.ZIYA
ÇORAKLI - SERDAR ALPASLAN - SEDAT YILMAZSOY - SE-
LİM TANRIVERDİ - SERDAR SOYERGIN - SUHA - TURAN
PARLAK - TUĞRUL CUTSAY - ZEKERİYA

CEZAEVİ
ÜRÜNÜ

AHMET YÜCEL - ABDİN AYDIN - BEKTAŞ - ERDOĞAN
- ERGİN AYDAŞ - EROL ANAR - FERİDUN BETKİN - FA-
DİL - FEVZİ KARAMAN - HANIFI KILIÇ - HİDİR ASLAN
- HAYDAR ŞAHİN - HASAN MANTICI - İLHAN TAR KE-
MALERMİŞ - ÖZTÜRK - MAHMUT ALTINTAŞ - MUSTAFA
DOĞAN - MUSTAFA ÖZENÇ - M.ENDER ÖNDEŞ - M.ER-
GÜN ÖZKAN - MECİT ÜNAL - RAGİP ATILGAN - S.ZIYA
ÇORAKLI - SERDAR ALPASLAN - SEDAT YILMAZSOY - SE-
LİM TANRIVERDİ - SERDAR SOYERGIN - SUHA - TURAN
PARLAK - TUĞRUL CUTSAY - ZEKERİYA

"Bu kitabı tümüyle, ülkemizin özgürlük savaşlarında şehit düşen dev-
rimcilerle; cezaevlerinin en kötü baskı koşullarında onurlarını koruya-
rak direnen o yiğitlere; dışarda da bu onur savaşımını canı, kanı
pahasına destekleyen ailelere, o özverili insanlara adıyoruz."

Yayımlayan: Politik Tutuklu ve Mahkumlarla, Dayanışma Komitesi
c/o GNN Czeninski Str. 5 1000 Berlin 62

Dizgi ve Baskı: Ortadoğu Matbaası—1989 NostitzstraBe-48
1000 Berlin 61 Telefon: 692 39 99

İKTİDARA YÜRÜMEK

Çelik Bilgin

"Devrimci durum" tanımlanmıştır; "devrim eşiği" tanımını öne sürmek istiyorum. "İktidar eşiği, tanım ile özdeş olarak kullanıyorum. İktidar eşiği eski kavramlara yeni içerikler ve yeni içeriklere uygun kavramlar arandığı bir zaman ve mekan kesiti oluyor. Şimdi Türkiye iktidar eşiğine geçiyor.

Çok basit bir soru var: Neden iktidar "istiyoruz"? Bunun çok bilinen bir cevabı var: İşçi "sınıfımızı" sömürden kurtarmak için "iktidar istiyoruz." Bu, biliniyor ve ben tekrarlamış oluyorum. Fakat bu gerekçeyi yetersiz bulduğumu belirtmek durumundayım: İki gerekçe daha ekleyebiliyorum. Birincisi yereldir; bu topraklardan çıkıyor. İkincisi enternasyonaldir; çok daha büyük ve aynı ölçüde bir tarihsel misyonu önplana çıkarıyor.

Büyük soyutlamalar yapmak "zorundayız": Eylül-ist istikrarını sallandığını görmemek mümkün mü? Bir yandan Eylül-ist dengeler sarsılıyor ve diğer yandan büyük bir sınıf homurdanıyor. Güzel, ancak burada durmak mümkün görünmüyor.

Bir olumsuzlayan saptamaya gerek var: Şu gün yeni bir darbe söylentisi çıkarmak, dinsel gözyaşı dökmektir. Türkiye'de sol güçlerden darbe olmaz; bunu bilmek gerekiyor.

Türkiye'de artık darbeler sola karşıdır.

Türkiye'de henüz sol güçlü değildir; ancak güçlenme süreci başlıyor. Bu, yukarıda yapılan saptamaya göre, hem bir darbe davetiyesi ve hem de darbeciler açısından bir hazırlık dönemi oluyor.

Bu da güzel. Ancak çok net iki sonuca işaret ediyor. Birinci sonuç, güçlenmemektir; sol güçlü olmadığı sürece darbeden korkmamak gerekiyor. Bu sonucu, açık ya da dolaylı olarak kabul edecekler var; biliyorum. Fakat "biz" bunlar arasında yer almıyoruz ve almamamız gerekiyor. "Bizim işimiz" solu güçlendirmektir; sonuçlarını ele almak durumundayız.

İkinci sonuç şudur: Darbe yapmalarını önlemektir. Bu, yönetimi almakla mümkün oluyor.

Türkiye'de iktidarı almadan darbeyi önlemek mümkün değildir.

Artık Türkiye'de darbeyi önlemenin tek yolu iktidara yürümektir.

Tek yol, iktidara yürümektir.

Burada durmak, istemiyorum; daha çok hareket etmeye ihtiyacımız olduğuna inanıyorum. Bunun için tekrarlanmaktan çekinmiyorum: İki dinamik ortaya çıkmıştır. Eylül-ist iktidarın bozulması ve solun güçlenmesi dinamikleri eş zamanlı yürüyorlar.

"Biz" iktidara gelemezsek, "onlar" darbe yapacaklar.

Darbeler ise devletin büyümesi ve güçlenmesinin nöbetli tarihidir. Burada "nöbet" sözcüğünü sara nöbetini de içine alacak genişlikte kullanıyorum.

Devletin büyümesinin zorun artması demek olduğunu eklemek ihtiyacını duyuyorum. Bunun açık sonuçları görünüyor.

Her darbe birbirinden daha şiddetli olacaktır.

Her darbede işkenceler akıl sınırlarını delen, aklın göğünü tırmalayan, sınırlara ulaşacaktır.

Ya onurlu yaşamak ve işkencede bitmek ya da bunu önceden görerek hamamböceği olmaya razı olmak kalıyor. Bunun dışında tek yol var: İktidara yürümek bize düşüyor.

İktidara yürümek, hamamböceği olmaktan kurtulmanın tek yoludur.

Ya yönetmek ya da hamamböceği olmak; bunun arası sırat köprüsünden dar görünüyor.

Enternasyonal plana geçiyorum: Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi restore etmek isteyenlerle kapitalizmi restore etmek isteyenler arasında gittikçe kızışan bir savaş olduğunu görmemek mümkün mü?

Burada Yalçın Küçük'tin bir tezine ihtiyacım var; ödünç alıyorum: Her iç savaş, aynı zamanda, bir dış savaştır. Sovyetler Birliği'ndeki bu savaşa Washington'un müdahalesi gittikçe daha belirgin oluyor.

Bir saptama var: Bu üzücü bir durumdur, ancak daha üzücü durumu yazmaktan kendimi alamıyorum. Şudur: Bu savaşa, sözlü ve yazılı müdahale şansına sahip görünmüyoruz. Ne yazık, imkanımızın sınırlı olduğunu kabul etmek zorundayız.

Peki ne yapılabilir? "Ne yapmalı" sorusu her zaman umudun ve umutsuzluğun köprü başı oluyor. Umutsuzluğa gerek olmadığına inanıyorum; Castro unudun uçlarını gösteriyor. Başkan Castro bir şans oluyor ve ilkeli ve ahlaklı bir müdahale olarak duruyor.

Başkan Castro'nun onurlu deneyimi olmasa, bugünkü sosyalizmin daha hızla gerileyebileceğini düşünüyorum.

Ancak sadece düşünüyorum; Başkan Castro'nun mekanı küçük, coğrafyası sınırlı ve içi az çeşitlidir. Bütün bunlar etkisini sınırlıyor.

Bir sonucun çıkmasına engel olmuyor: Dünya sosyalizmine dışından ve ileri müdahale gerekiyor. Bu kesindir; ancak başka kesinlikler görüyorum.

Bir: Batı Avrupa ölüdür. Hareket şansını yitirmiş görünüyor.

İki: Brezilya ve Arjantin vaadkar görünmüyor.

Üç: Pakistan ve Hindistan'ın üzerinde durulması gerekiyor.

Dört: Kuzey Afrika'da Cezayir şansını yitirdi. Mısır herşeye karşın, bir şansa sahiptir; ancak yakın zamana ait filiz vermiyor.

Beş: Türkiye kalıyor ve Türkiye var.

Türkiye, ileri sosyalist müdahale olmak zorundadır.

İki zorunluluk, yerel ve enternasyonal, birbiriyle keşişiyor. Şimdi sıra likidasyonun yeni anlatımına geliyor.

Likidasyonun bilinen tanımı, gizli partinin kendisini açığa çıkma gerekçesiyle kendisini ortadan kaldırması noktasında düğümleniyor. Doğrudur; parti ve başta gizli parti, iktidara yürüyüşün anahtarını sayıldığına göre gizli partinin ortadan kaldırılmasına tasfiyecilik demek gerekiyor.

Doğrudur; ancak pek dar geliyor. Tasfiyeciliğin yeni ve genişletilmiş tanımını iktidar perspektifi üzerine oturtmak gerekiyor; parti kavramını da içine alıyor. Burada, bu incelemeyi bitirirken, her iktidar yürüyüşünün üç temel halkası üzerinde durmam zorunlu oluyor.

Bir: Her iktidar yolunda bir cennet ve cehennem

ayrımı vardır. Var olan düzeni cehennem ve kurulacak düzeni cennet olarak görmeyen bir iktidar yürüyüşünü ciddiye almamak gerekiyor.

İki: İki ayrı düzeni savunanlar arasında bir konfrantasyon, İngilizce showdown önlenemez; bu da iktidar yürüyüşünün temel aksiyonlarından birisi oluyor.

Üç: Yeni düzenin gelişi kaçınılmazdır; bu tüm iktidar yürüyüşü senaryolarına Marx'ın yaptığı en büyük katkıdır. Kaçınılmazlık düşüncesi, Marksizmin olmazsa olmazı durumundadır.

Şimdi ise yapılanlar şöyle özetlenebilir.

Bir: İki düzenin arasında ayrım cennet ve cehennem karşıtlığından nüansa indiriliyor. Kapitalizmin faziletleri ve demokrasinin nimetleri saymakla bitirilemiyor. Sosyalizmin kötülükleri ve sorunları üzerine bir cin masalı yaratılıyor.

Bu tasfiyeciliktir, kimse böyle bir durumda sosyalizm veya "demokrasi" için mücadele etmeyi düşünmüyor. Yerinde sayma, mücadelenin yerini alıyor.

İki: Konfrantasyonun yerini barış alıyor. Konfrantasyon yerine her türlü "teslimiyet" önplana çıkartılıyor. Başı eğik olma ve özellikle çürümüş bir düzenin barışçılığı konusunda batıl inançlar yaratma, tasfiyeciliğin bir başka kanıtı oluyor.

Üç: Kaçınılmazlık, determinizminin bir türevi olmasının yanında, bir yanıyla insanın kendine güveninin, diğer yanıyla, insan aklının titizlik ve uyanıklık özelliklerinin sonucudur. Vurdum duymaz birey, kaçınılmazlığı kabul edemiyor.

Bugün kendisine, geçmişine ve geleceğine vurdum duymaz bireylere prim veriyor. Kendine güvenini yitirmiş, aparatçık bakışını kişilik yapmış herkesten önce kendine ikiyüzlü bireylerin iktidar yürüyüşüne çıkmaları imkansızdır; imkansızlık kol geziyor.

İş, imkansızlığı imkana çevirebilmektir.

Göröv, tasfiyecileri tasfiye etmektir. ■

İNATLA

Attila Aşkner

Prangalı dolaştık
Sokaklarında
Arkasında duvarların
Güneşe
Denize hasret
Ve yeşiline çiçeğin
Ve üniversitelerinde
Bilime hasret
Yaşayabilmek için
İnatla
Hücrelerimize
Kapı arkalarına
Ve zircirlerine kazıdık
Kelepçelerimizin
Dörtlüklerin en güzellerini
İnatla ve umutla

DEVRİMCİ SOSYALİST ÇİZGİMİZİN YÖNÜ

*"Emekçi kitlelere yapılabilecek en büyük kötülük
onu örgütsüz bırakmaktır"*

A. Veli Yıldırım

İKTİDAR: OLMAZSA OLMAZ

Hemen, daha ilk başta şunu açıklıkla ifade etmek gerekiyor: Devrimci sosyalist çizgimizin yönü sosyalist iktidardır... Bu ve buna bağlı bir tahlil derinleştirilmesi ancak sosyalist hareketin sorunlarına yanıt bulabilir, devrimci yolumuzu aydınlatabilir. İktidar olgusunu eylemlilik sürecimizin odağına yerleştirmek, bunu a-damaklılı önemsemek tarihsel bir deneyim olduğu kadar, atılacak somut pratik bir adım açısından da zorunlu gözüküyor. Ne acıdır ki bizim devrimci geleneğimiz bu yönüyle pek de parlak sayılmaz. Eylül yenilgisi bu naif görüntüyü iyice karartıp matlaştırdı.

Şurası çok açık, iktidarı istemek daha ilk hızda moral üstünlüğünü ele almak demektir. Moral üstünlük bir kavganın arka cephesinin bütünüdür. Direnmenin ve başkaldırının önsözüdür.

İktidarı delicesine arzulamayan bir yapı herşey olabilir ama asla devrimci bir hareket olamaz. Felçleşir. Düzen içişir.

Hayatla bağları sıklaştırmamanın, mücadele olgusuyla dolu dolu yaşamamanın devrimci coşkunluğun dinamiklerinin tekeleci düzeni alaşağı edip devrimci bir yaşantıyı inşa etmedeki eğilim olduğu açıktır.

İktidara yürüyen bir sosyalist hareket ancak bir bayrak gibi dalgalanabilir. Hayat bulur, canlılık kazanır. 1971'in bu açıdan altını çizmek, yeniden analiz edip sosyalist ve kitlesel canlanma noktalarından sorgulamak yararlı olacaktır. Bütün çocukluğuna, acemiliğine, delikanlılığına ve de sosyalizmden uzaklığına karşın 1971'li devrimcilerin iktidarı bugün, hemen fetihme isteği çok dikkate değer. Onplana çıkartılması gerektiği kanısındayım.

Burjuva siyasal yaşantısı nesnel olarak çıkmaza girmiştir. Bir tekrar değil, bir süreklilik olarak. Gerek burjuva iktidarı gerekse burjuva mahfil-feti kendi sıkıntısına, çözümsüzlüklerine bile care olamaktan hızla uzaklaşmaktadır. İşçi sınıfı ve emekçi kitleler açısından yani yönetilenler açısından bir umut, beklenti söz konusu değildir. Böyle yönetilmek istenmediklerini yaratıcı metodlarla siyasallaşan bir dile fısıldamak-

tadırlar. Ama henüz gür bir sesle değil.

Burjuvazinin çözümsüzlüğü nasıl bir nesnellikse sosyalizm de nesnellüğün diğer bir boyutu. İek ve gerçek seçenek olarak ortaya koyuyor kendisini. Evet, sosyalizm için nesnel bir alternatif olma olgusu bugün her zamankinden daha olanaklı olarak gündemde. Ancak bu nesnellüğün salt slogan olmadan öte bir anlam ifade edebilmesi için öncelikle sosyalizmin özne gerçekliğiyle çakışması gerekiyor. Sosyalizmin özne-öncü gerçekliği kendisini iktidara yürüten bir sosyalist hareket biçiminde tamamlıyor.

ÖRGÜTLENMENİN YAKICI GERÇEĞİ

Nesnel koşulların olgunluğu özne iradi gücün yaratılmasıyla birleşerek enerjiye, mücadele gücüne dönüşüyor. Toplumsal gerçekliği Marxist yöntemle çözümleneler, asil olanın dünyanın değişimi olduğu anlayışına sahipleniler, maddi bir gücün ancak maddi bir güçle etkilenip parçalanabileceği sıcaklığından uzak duramıyorlar.

Dünya, yerinden ancak bir örgüt manivelasıyla oynatılabilir. Örgütsüz kişi, örgütsüz sınıf, düzenin değirmen taşları arasında ezilip parçalanıyor. Kurulu yapıya karşı ancak ve ancak kollektif bir atmosferde direnmek olası.

Sosyalizm, seçenek olduğunu iktidar yeteneği olan bir devrimci sosyalist partiyle gerçekleştirebilir, gösterebilir. Tarihsel olarak partiden daha ileri bir araç, partiden daha öğretici bir okul henüz keşfedilemedi. Çare sınıf açısından gerekse sosyalist kadrolar yönünden daha yakıcı bir görev söz konusu değil.

Devrimci sosyalist parti zorunluluktur...

Sınıfın içinden çıkan, ona öncülük eden sosyalist kadroları bünyesinde barındıran işçi sınıfına bağımsız politik hattını çizip geliştirecek örgütlenmenin zorunluluğunun bir an bile ertelenmesine razı olunması istenmez.

Bugün sosyalist düzlemde yer alan çizgiler, çözümler emekçilere güven verme, seçenek olma durumundadır. Hayli uzaktır. Zaten kimi önderlikler bunu dile getirmekte bir sakınca görmüyorlar. Tersine bu sorunları

dan yola çıkarak 'çıkış' bulmayı hedefliyorlar.

Gerçekten de öncü işçiler açısından, tek tek sosyalist kadrolar, aydınlar açısından meşru ve güven verici bir çekim merkezi ancak birleşik devrimci sosyalist parti olabilir.

Meşruluk ve güven unsurları Eylül diktatörlüğünün psikozundan arınmak için de sosyalist mücadelede ilerlemek için de zaruret arz ediyor. Varolan çizgilerin kendi içinde bile barmanlamayı, güven bunalımını yaşadığı gözönünde bulundurulursa devrimci bir çekim merkezinin hayatiyeti daha da fazlasıyla kendini ortaya çıkartıyor.

Yineleyecek olursak sosyalizmin nesnel alternatifliğinin öznel alternatiflikle de çakışabilmesi için sınıf ve kadrolar açısından güven bunalımının aşılması gerekiyor.

Açıktır ki devrimci sosyalizm güven verme ve meşruluk sağlamayı dergi bürolarında ya da masabaşı

Burjuvazinin çözümsüzlüğü nasıl bir nesnellikse sosyalizm de nesnellüğün diğer bir boyutu, ek ve gerçek seçenek olarak ortaya koyuyor kendisini. Evet, sosyalizm için nesnel bir alternatif olma olgusu bugün her zamankinden daha olanaklı olarak gündemde.

toplantılarında görmüyor, göremez. Bizzat eylemlilik sürecinin içinde yer alınarak, topyekün bir sosyalist canlanmanın yaratılmasıyla sonuç alınabilir, sonuç alınacaktır.

Güven durduk yerde, edilgen-marjinal konumlar da oluşamaz.

Güven için sosyalist canlanma şarttır.

Sosyalist canlanma ancak birleşik devrimci sosyalist bir hareket etrafında gerçekleştirilebilir.

HANGİ ZEMİN ÜZERİNDE?

Emekçilerin hoşnutsuzluklarını, kendiliğinden eylemlerini bilince dönüştürecek, her türlü burjuva fraksiyonla ayırım sınırlarını çizmiş devrimci teori sosyalist hareketin gereksinim duyduğu en acil silahtır.

Burjuvazinin ideolojik kuşatmasıyla, 'sol' görümlü reformist-revizyonist tezlerle hegemonya altında tutulmaya çalışılan süreçte eleştirdiği, teşhir ettiği kadar yeni bir toplum projesi de sunan devrimci teori sevindiricidir ki uç vermeye, yeşermeye başlıyor. Sosyalist canlanmanın motoru devrimci sosyalist çizginin olumsuzluklardan arınarak kendisini tanımlaması, birleşik bir çekim odağı oluşturması uzak bir ihtimal değil. Hatta fazlasıyla olanaklı. Çoğu grup içi tartışmalardan çıkan sonuç, bağları kopmuş bir bir kadroların sezgisel buluşları büyük oranda devrimci teorinin köşetaşlarında buluşuyor.

Evet, devrimci sosyalizm arınmıştır.

Bugün akı başında hiçbir sosyalist iktidar mücadelesindeki öncülüğünü tartışmıyor. Açılan yol azımsanacak gibi değil. İçerisinin neyi ifade ettiği kestirilemeyen 'halk' kavramı bir yana bırakıldı. Azımsanacak bir gelişme değil... Tersine çok önemli.

Emperyalist sistemin uluslararası tekellerden oluştuğu bir dünya kapitalist dünya ekonomisine bağımlı, az gelişmiş kapitalist bir ülkede doğaldır ki devrimin temel gücü, öncü gücü işçi sınıfı olacaktır.

Süreci belirleyecek, mücadele biçimleri, örgütlenmeler ve devrim organları tartışmasız bir biçimde proletaryanın sınıf damgasını taşıyacaktır.

Uluslararası emperyalist tekellerle çıkarları içiçe geçen 'yerli' burjuvazi ve diğer sermaye grupları mozağığinden daha ilk atılacak adımın anti-kapitalist olması zorunludur.

Bu durum da çok açık ve net.

Sosyalist iktidar ile kapitalizm arasına bir aşama koymak, Devlet İstatistik Enstitüsü verileriyle ara sınıflar bulmaya çalışmak sosyalizmi ertelemek, başka güçlerden medet ummaktır. Sosyalizme yeterince güvenmemek, nesnel olarak sosyalizmi istememektir.

Kendi gücüne güvenmeyen sosyalist hareket, yıllardır kendisini adeta ara sınıflara muhtaç hissetmiş, bu yüzden de 'kötürüm' olduğunu düşünmüştür. Sınıfın durumu kavranılmadığında, anlaşılıp güvenilmediğinde 'vurucu güçlerden, ilerici cuntalardan, zinde kuvvetlerden, fiili öncülerden' medet umulmuş, bu yüzden de 'Kemalist' bir gelenek sosyalist hareketin başına musallat olmuştur.

Kemalizm sosyalist hareketin baş belasıdır.

Eylül öncesinin en 'radikal' görümlü çizgilerinin bile Kemalizme ne kadar bulaşmış olduğu, onun izlerini taşıdığı hatırlanırsa olayın vahimliliği daha da iyi görülür. Kemalizmin tahribatı sınıf hareketini sakatlamada, örgütlenme ve mücadele anlayışında özellikle de ittifaklar sorununda çok derin olmuştur.

Ulusal sorun konusunda ise pek çok çizgi kendisini Kemalizmin "günahlarından" soyutlayabilecek duruma değildir.

Kemalizmin devrimci sosyalizmle en ufak bir ilintisi yoktur. Kemalizmin "birlik ve beraberlik ruhu" devrimci harekette halkçı bir söylemle kendisini yeniden üretmiş, sözde halkın çıkarı için işçi sınıfının tarihsel çıkarları, sosyalizm perspektifi feda edilmiştir.

Halkçı söylem, popülizm bir çıkışsızlık olarak Eylül diktatörlüğü yenilgisiyle noktalanmıştır.

ÇİZGİMİZ AÇIKTIR

Devrimci sosyalizm, kendisini yalnızca karşıtlarla tanımlayamaz. Şurası çok açıktır, devrimci yolumuz anti-kapitalist sosyalist iktidar olacaktır. Burjuvazinin belirlediği bir gündem kabullenilemez, burjuvazinin çizdiği sınırdan rotada ilerlenilemez. Popülizm, halkçı söylem salt antiemperyalist, anti-faşist sloganlar atarken silinip gitmiştir, bugün için kalıcı olmasını beklemek de hayal olurdu zaten.

SOSYALİSTLER FEDAI DEĞİLDİR

Anti-faşizm halkın fedailiği olmuştur. Sınıf hareketi ile bağlarını hiçbir zaman kuramamıştır. "Halk" ise kendisine daha güvenli fedailer bulduğunda "devrimcilere" gözünü kırpmadan "Hoşçakal" diyebilmiştir.

'89 dünyasında Kemalizmden miras halkçı söyleme yer yoktur.

'89 dünyasında reformist sınıf uzlaşmacı tezlere yer yoktur.

'89 dünyasında sosyalist hareket içerisinde sosyal demokrasi muavinlerine yer yoktur.

70'li yıllarda Ecevit'lerle, ak günlerle sosyal demokrasinin kuyruğuna takılan bugünse bu tutumunu "özveriyle" devam ettiren baylarla bir işimiz olamaz.

Devrimci sosyalizmle sosyal demokrasinin bir ilişkisi yoktur.

Mücadelenin temelini emek-sermaye çelişmesini koyan devrimci sosyalizmin bütünlüklü toplum projesinin özünü de baskı ve sömürüye son verme, ücretli köleliği ortadan kaldırma amacı oluşturur.

Kemalizme,

Halkçı devrimcilğe,

Sosyal demokrasiye karşı,

Biricik devrimci tutum tarihin motoru işçi sınıfı öncülüğünde hattını çizen devrimci sosyalizmdir.

AŞAMASIZ DEVRİM

Devrimimizin karakteri sosyalist olacaktır.

Az gelişmiş tekelci kapitalizminiz dünya kapitalist sistemine ve ona egemen emperyalist sisteme bağımlıdır. Bütün kapitalist sınıfların çıkarları içiçe geçmiştir. Ve ücretli emeğin sömürsüyle büyüyen pastadan şu ya da bu oranda da olsa pay almaktadırlar. Çıkarları bütünüyle varolan yapıyla özdeşleşmiştir. İşçi sınıfı dışında gerçek anlamda ülkenin bağımsızlığını savunacak hiçbir güç yoktur. Bu nedenle tutarlı bir anti-emperyalizm ancak ve ancak anti-kapitalist mücadeleden geçebilir.

Çağımızda ancak sosyalistler bağımsızlıkçı olabilirler.

Uluslararası tekellerin gözetiminde utangaçça kapitalizmi savunarak anti-emperyalistlik taslamak gülünç oluyor.

Doğaldır ki anti-kapitalist devrimde bir ara aşama sözkonusu olmayacaktır. Toplumsal durum saptaması yapıldıktan sonra bu durumun yarattığı sorunların nasıl ve hangi güçlerle aşılabacağı da ona göre belirleniyor.

Kapitalist burjuva cumhuriyetinde ancak işçi sınıfının sosyalist iktidarı bağımsızlık, demokrasi sorunları da dahil diğer burjuva karakterli sorunları da çözecektir. Burjuva devriminin tamamlanmamışlığı nedeniyle ortaya çıkan sorunları burjuva demokrasisine özgü iktidar formülleriyle aşamalandırmak çözümü yine burjuvaziden beklemek oluyor. Özel karakterli aşamalar sosyalizmi belirsiz bir geleceğe ertelediği gibi sonuçta burjuvaziye de bağlıyor.

Bugün burjuva karakterli iki sorun ancak ve ancak

sosyalist inşa sürecinde çözülebilir görülüyor.

Bunlardan toprak sorunu ülkemiz açısından ulusal sorunla içiçe geçmiş ve kendisine özgü bir niteliğe bürünmüştür. Ulusal sorunun varlığının bulunduğu alanlar dışında belirleyici anlamda bir toprak sorundan söz etmek nesneliliği yadsımak olacaktır. Bunun yanı sıra ülkemiz geniş kırsal alanlara ve yaygın emekçi küçük burjuvalara da sahiptir. İşçi sınıfı geniş köylü yığınlarının ucuz tarım girdileri, uygun taban fiyatları, destekleme kredileri gibi istemlerini programına alarak onların desteğiyle sosyalist iktidara yürüyecektir.

Kapitalizmin ezdiği, yok olmaya sürüklediği küçük üreticilerin yani köylülerin çıkarları işçi sınıfının değiştirici, dönüştürücü gücü yanında tavır almaktan geçmektedir.

Benzer bir durumu kentlerdeki emekçi küçük burjuvalar açısından da kaydedebiliriz.

Toprak sorununun bütünüyle ulusal soruna bağlı olduğu yerlerde devrimci sosyalizm bir ittifak unsuru olarak ulusal mücadelenin desteğine gereksinim duymaktadır.

İkinci olarak tekellerle bütünleşmiş burjuvaziden siyasal bağımsızlığa sahiplenmesini beklemenin anlamsızlığını ve olanaksızlığını vurgulamıştık. Siyasal bağımsızlık sorununu emperyalizmle hiçbir ortak yanı olmayan işçi sınıfı çözecektir. Görüldüğü gibi devrimci sosyalizm anti-emperyalizm, bağımsızlık ve demokrasi süreçlerini programında içselleştirirken mülk sahibi sınıfların yardımına başvurması sözkonusu olamaz.

DEVİRİMCİ SOSYALİZM ENTERNASYONALİSTTİR

Kapitalizm bir dünya sistemine dönüşmüşken ve üretici güçler uluslararası bir özellik kazanmışken işçi sınıfı perspektifini 'milli' bir bakış açısıyla sınırlayamaz. Emperyalist kapitalizm dünya çapında varolduğu işçi sınıfının da uluslararası düzeyde örgütlenmesi ve mücadeleye yönelmesi zorunluluk arz etmektedir.

ULUSAL SORUN AYRIM NOKTASI

Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını ayrıma/ayrı bir devlet kurma hakkı da dahil kayıtsız koşulsuz desteklemeden 'demokrat bile' olunamıyor.

Ulusal bağımsızlık mücadelesine partilerin eşit ve kardeşliği ile enternasyonalist dayanışma anlayışıyla sahiplenmek devrimci sosyalizmi dile getirir. Ezen ulus söylemine ve şovenizme karşı mücadeleyi sosyalist iktidar mücadelesinin olmazsa olmaz özelliği olarak benimsememiz gerekiyor.

SONUÇTA

Sosyalist canlanma için,

Birleşik-devrimci-sosyalist önderlik için kolları sıvamak gerekiyor.

Boşa harcanacak bir dakikamız bile yok. ■

DGM SAVCILARINA KOVUŞTURMA

Keyfi olarak gözaltına alınan ve hücreye konulan dergimiz sahibi ve yazarlarından Yalçın Küçük'ün Adalet Bakanı Sungurlu'ya başvurusu üzerine Ankara Savcılığı, DGM Savcı Yardımcıları Yüksel ve Coşkun hakkında kovuşturma başlattı.

19 ve 20. sayılardaki sekiz yazıda Kürtçülük ve komünizm propagandası nedeniyle dava açıldı.

Yalçın Küçük, dergimizin 14, 15 ve 16. sayılarında yayımlanan yazılarında Ankara DGM, komünizm propagandası yapmadığına ve beraatine karar verdi.

DGM SAVCILARI COŞKUN VE YÜKSEL'E KOVUŞTURMA

Yalçın Küçük, her ay gözaltına alınması ve son kez iki günden fazla hücrede tutulduktan sonra gözaltına alınmasını emreden DGM Savcı Yardımcısının yalnızca üzerinde imzası bulunan bir yazının kendisine ait olup olmadığını sorması üzerine bir hakkın kötüye kullanıldığı gerekçesiyle Adalet Bakanı Oltarı Sungurlu'ya başvurmuştu. Sungurlu, Yalçın Küçük'ün yazısını Ceza İşleri Genel Müdürlüğü kanalıyla Ankara Savcılığı'na gönderdi ve Ankara Savcılığı, DGM Savcı Yardımcıları Nuh Mete Yüksel ve Ülkü Coşkun hakkında soruşturma başlattı.

Her ay DGM Savcı Yardımcılarının emriyle en az bir kez gözaltına alınan Yalçın Küçük, Nisan ayının 12'sinde yeniden gözaltına alındı ve iki günden fazla Ankara Emniyeti'nin hücrelerinde tutulduktan sonra gözaltına alınma emrini veren DGM Savcı Yardımcısı Nuh Mete Yüksel'in karşısına çıkarıldı. DGM Savcısı Mete Yüksel, Küçük'e sadece bir yazısının kendisine ait olup olmadığını sordu ve herhangi bir suçlamaya gerek duymadan bu kez de DGM nezarethanesine alındı daha sonra serbest bırakıldı.

DERGİMİZ HAKKINDA SEKİZ YENİ DAVA AÇILDI

Ankara DGM Savcılığı, dergimiz hakkında sekiz yeni dava daha açtı ve Yalçın Küçük, Genel Yayın ve Yazı İşleri Müdürü İlhan Akalın ile diğer yazarlar hakkında yüzyıldan fazla hapis cezası istedi. Küçük, Akalın ve diğer yazarlar Kürtçülük ve komünizm propagandasından dava ediliyorlar. DGM savcı Yardımcısı Nuh Mete Yüksel hazırladığı yeni bir iddianame ile Yalçın Küçük'ün geçen yılın sonunda Avrupa'nın çeşitli kentlerinde verdiği konferanslarda Kürtçülük propagandası yaptığını ileri sürdü. Ayrıca Toplumsal Kurtuluş'un 19. sayısında çıkan "Ekonomi Politikânın Devrimleştirilmesi" incelemesinde de komünizm propagandası yapıldığı gerekçesiyle dava açıldı.

Savcı Mete Yüksel'in isteği üzerine, konferans ve yazılardan dolayı Yalçın Küçük iki kez gözaltına alınmış, Ankara Emniyeti'nde hücreye konulduktan sonra Mete Yüksel'in tutuklama talebiyle DGM Yargıcı kararıyla çıkarılmış, ancak serbest bırakılmıştı. Diğer yandan Toplumsal Kurtuluş dergisinin 19 ve 20. sayısında çıkan altı ayrı yazıdan dolayı da Kürtçülük ve komünizm propagandasından altı ayrı dava açılıyor. Yine Savcı Mete Yüksel'in iddianamesiyle açılan bu davalarda derginin yazarlarıyla birlikte Yazı İşleri Müdürü İlhan Akalın yargılanacak. İlhan Akalın, Nisan ayında on üç gün hücrede tutulmasına karşın DGM iddianamesinde iki gün hücrede tutulmuş olarak gösteriliyor. DGM'de dava konusu yapılan yazılarda "Hürriyet Neden Kerkar" veya "Oktay Ekşi MİT'te Daire Başkanı mı?" başlıklı yorumlar da yer alıyor.

YALÇIN KÜÇÜK BERAAT ETTİ

22 Haziran günü Ankara DGM'de görülen davada Yalçın Küçük beraat etti. Komünizm propagandası yapmak suçundan yargılanan Yalçın Küçük için, Savcılık 45 yıla kadar hapis cezası isteminde bulundu. Yalçın Küçük'ün dergimizin 14, 15 ve 16. sayılarında yer alan "Problematik ve Programatik Açısından Devrimci Parti" ve "Aydın Bir Günah Keçisi Yapılmamalıdır, Kürt Aydını İse Masum Değildir" adlı yazılarında komünizm ve Kürtçülük propagandası yapıldığı kanaatine varılarak bu davalardan beraatine karar verildi.

TÜRKALİ GEÇMİŞİNİ DEĞİŞTİRİYOR

Yalçın Küçük

Görüş dergisini daha önce okuduğumu hatırlıyorum; ancak bu dergide Vedat Türkali'nin bilinen geçmişinden ayrılma işaretleri verdiğini duydum. Avrupa'da konuk kaldığım arkadaşımın evinde yeni Görüş'ü görünce okudum. Okumamın ilk sonuçlarını yazıyorum.

İnsanlar, gelecekle ilgili düşümlerini değiştirmeyi düşünmelidirler. Sınıflar, gelecekle ilgili taktiklerini değiştirmek için taktiklerini de değiştirirler.

Sınıfların gücü insanlarda bulunmuyor. Kendi tarihini değiştiren insan tahrişçi konumuna düşüyor ve çevresinde bir güvenilirlik bunalımı yaratıyorlar. Bu yazı bu anlamda bir uyarı olarak ele alınmalıdır; uyarı görevimi sürdürmem gerektiğini anlıyorum.

Meydan, herkesin kendi tarihini istediği yönde çarpıtılabileceği ölçüde boş değildir; artık anlaşılması gerektiğini düşünüyorum. Üstelik bir eski tüfekler mezarlığında yan yana yerler rezerve edebilmek için gösterilen aşırı çabaları da anlamıyorum.

Önce bir aktarma yapmak istiyorum. Görüş dergisinin Nisan 1989 tarihli sayısında Vedat Bey'le yapılan söyleşiden aktarıyorum: "Şimdi burada biraz durmak gerekir. 141-142. maddeler çok kurnazca düşünülmüş maddelerdir. Bu maddeler yıllarca yalnız bugünü yasaklamadı, dünü de yasakladı. Ve böylece, sonuçta bugün burjuvazi kendi geçmişiyle ilgili bütün tarih deneyimini, bütün dünyanın geçirdiği deneyimi çok iyi bildiği halde Türkiye işçi sınıfı için kendi geçmişi tam bir karanlık içindedir." Bu aktarma ile ilgili olarak öncelikle söyleyeceğim şudur: Kimse kendi eksikliğini başka yerde aramamalıdır! Vedat Bey, kendisinin ve kuşağının eksikliğini başka yerde aramaya çaballıyor.

Bu söyleşide Vedat Türkali, merkezinde Vedat Türkali'nin bulunduğu bir Türkiye komünist hareketleri tarihi taslağı vermek istiyor. Olabilir; herkesin hakkıdır. Ancak daha önce neredeydi veya 141-142 kalktı mı? Bugün de 141 ve 142 yürürlükte ve Türkali, Zeki Baştımar ve İsmail Bilen ile Komintern ve Stalin'e küfür düzeyine yaklaşan benim Vedat Bey'e yakıştıramadığım bir biçimle, bir tarih yazabiliyor. 141 ve 142 bunları telaffuz etmesine engel sayılmadığına göre, daha önce neden yapmadı ve Türkiye işçi sınıfı ile genç kuşakları karanlıktan kurtarmak için neden bu kadar gecikti? Vedat Bey kendi eksikliğini başka yerde aramamalıdır. Bir başlangıç olarak bu önermeyi tekrarlamak gereğini duyuyorum.

Vedat Bey'in biçimini de beğenmediğimi açıklamak durumundayım; "namussuzca", "sahtekar soytarımın ölüsü", "zavallı", "CIA adına görevli birisi", bu ni-

telemeler, Türkali'nin Türkiye komünist hareketleri tarihini süslüyor. Türkiye'nin bu tür süslemeleri geride bırakması gerektiğini düşünüyorum.

Ayrıca Türkali'nin tarihçesini mertliğe de uygun bulmuyorum. Zeki Baştımar bir yana, İsmail Bilen'in Türkiye'de parlatıldığı bir zaman oldu; başkaları da var, ancak, ben Bilen'in en çok parlak olduğu bir zamanda İsmail Bilen'in etkisine karşı çıktım. O zaman Vedat Bey ne yapıyordu? Bu dönemleri suskun geçirdikten sonra, İsmail Bilen'in bir-iki yardakçısının uygun gördüğü bir zamanda, benim türümden İsmail Bilen politikalarını hep eleştiren bir kimseyi bile rahatsız edecek bir içerik ve tek yanlılıkla tarih düşmeyi doğru bulmuyorum. Bunlar, genç kuşaklara aydınlık getiriyor ve üstelik "iyi örnek" de olmuyor.

Eski tüfekler mezarlığında yan yana yerler rezerve edebilmek için gösterilen aşırı çabaları anlamıyorum.

Eski kuşaklar, ne yazık ki, aydınlık şanslarını yitirdiler.

Eski tüfekler, olabilirlerse, yeni gelenlere örnek insan olmak durumundalar.

Devam ediyorum: Türkali'nin yeni görüşleri Vedat Bey'in ilk tarih denemesi de olmuyor. Vedat Türkali'nin "Bir Gün Tek Başına" romanı, önemli ölçüde otobiyografik çizgiler taşıyor, romanı yazmanın kolaylıklarından yararlanarak yazılmış bir tarih denemesini andırıyor. Ancak bu romanı tarih denemesinin ortasında bir büyük devrimci ve bilge kişi yer alıyor; Türkali, romanında, tarihi, Raşit Atışlı'nın tılsımlı deyişiyle harekete geçen bir olaylar dizisi olarak gösteriyor. Bir başka çalışmamda, Raşit'in, anlam yakınlığıyla Hikmet'ten ve Atışlı'nın da yine bir anlam akışı ile Kıvılcımlı'dan geldiğine işaret ettim. Türkali, Türkiye'de çok önemli bir tarih kesitinde anahtar, büyük bir bağlılık ve sevgi duygularıyla Doktor Hikmet Kıvılcımlı'ya veriyor.

Şimdi ise şunları yazıyor: "Demek ki biz bu durumda birleşmeye kalkıyoruz. Bu durum neyi yarattı? Bu durum çeşitli fraksiyonlar yarattı. Doktorcular ayrı oldu, bir Doktorculuktan seksen tane şey çıktı. Doktor Hikmet'i iyi tanıyan bir insanım. Ona büyük saygı duyarım. Hiç bir zaman Doktorcu olmadım." Bu söz-

leri kuşkuyla karşıladığımı yazmak durumundayım; Türkali'nin Şefik Hüsnü'nün yakını olduğu ve Hüsnü'yle "senli-benli" konuştuğu yolundaki iddialarını da kuşku ile karşıyorum. Öyle sanıyorum, "bir Doktorculuktan seksen tane şey çıktı" diyen Türkali'nin, bu yeni çıkan "Doktorcular" tarafından kendilerinin bir parçası sayılmaması, bu yeni görüşün formülasyonuna neden oluyor. TKP'nin geçmişini Şefik Hüsnü'de toplama çabaları da yeni yönelişi anlatıyor.

Burada iki görüşümü ardarda yazmak istiyorum.

TKP tarihinden İsmail Bilen'i çıkarıp Şefik Hüsnü'yü koymakla TKP'ne teorik bir zenginlik getirmek mümkün değildir.

Şefik Hüsnü ise TKP tarihinde en sağ eğilimlerden birisidir. Şefik Hüsnü'den daha sağ olan, İsmail Bilen'in yetiştirmesi ve halefi, TKP'nin son genel sekreteridir.

Sıra Türkali'den aktarmalardadır ve Nazım Hikmet'le başlıyorum.

"Parti için en büyük devinim olarak Nazım muhalefeti (işçi muhalefeti de denir buna) görülür. O da Komintern'in kesin tavrı, kararıyla durdurulmuştur. Marksist-Leninist özden ayrılmak ya da ödün vermek sözkonusu değildir orda da. Örgütsel uygulamadaki ayrılıklardır."

Vedat Türkali, burada, Kemal Tahir'i hatırlıyor; açıkçası köylüce uyduruyor. Daha açıkçası çarpıtma gereği duyuyor.

Bir: Vedat Bey bunları nereden çıkarıyor ve biliyor; Nazım'ın "Trotskist" suçlamasıyla partiden atıldığı zaman Türkali, oniki-onüç yaşında bir çocuktur. Kişisel olarak bilmesi mümkün görünmüyor.

Ayrıca Türkiye işçi sınıfı için geçmişinin karanlık olduğunu, Vedat Bey söylüyor. Vedat Bey'in gözlerinin karanlıkta bir-iki noktayı çok iyi gördüğünü mü düşünmek gerekiyor?

Şunları da yazıyor: "TKP tarihini çok iyi bilmiyoruz. Komintern dönemi gizlilik içerisindeydi. Son duyduğumuzu göre Komintern bütün ülkelerin partilerine dağılacakmış." Bunları ancak Kemal Tahir'in dünyasından çıkan birisi yazabilir; çünkü, bir belgenin yayımlanıp yayımlanmayacağı "duyulmaz", okunur. Üstelik Komintern belgeleri hem sanıldığı kadar gizli değil ve hem de Türkiye Komünist Partisi, Komintern içinde hiç bir zaman bir önemlilik kazanamıyor.

Yayımlanmış çok önemli çalışmalar var. (*) Buradan bir açıklık çıkabiliyor. Bu açıklık hem bir aydınlıktır ve hem de Türkali'yi doğrulamıyor.

İki: Nazım Hikmet ile Şefik Hüsnü arasında "örgütsel uygulamada ayrılıklar" değil, tam ideolojik ayrılıklar var. Hüsnü, sağda, Nazım ise soldadır.

Üç: Nazım'ın tasfiyesi Komintern inisiyatifi ile değil Şefik Hüsnü'nün Nazım'ı Komintern'e "Trotskist" olarak rapor etmesi ile gerçekleşiyor. Bu sırada Komintern resmen soldadır ve alttan alta bir sağ muhalefet Komintern'i esir almak üzeredir. Marjinal olmakla birlikte Hüsnü'nün de bu sağ muhalefet içinde yeri olduğunu düşünmek gerekiyor.

Burada parantez açarak bir ahlak ve vicdan soru-

nunu ortaya koymak, bu arada Nazım ile ilgili bir ikiyüzlülüğü açıklamak istiyorum

Devlet, Aydın Üzerine Tezler'in beşinci kitabının niteliğiyle, iki Hikmet'i, biraz da yalnız bıraktıkları için tepeleyebildi. Nazım Hikmet önce Doktor Hikmet daha sonra ve "sol" oldukları için TKP'den atıldılar ve kurda yem olarak ortaya konuldular. Bir sürüden daha kişilikli davranamayan sol aydınların çoğu ya da tümü ve kendisini tasfiye etmiş TKP, iki Hikmet'in Harp Okulu ve Donanma Davaları ile uzun yıllar için hapse konmalarından çok rahatsız olmadılar ve biraz da mutlu oldular.

Hikmet ve Hikmet'i önce arkadaşları ortaya koydu.

Nazım ve Doktor'u sonra devlet hapse koydu.

Şimdi açıkça yazıyorum: İkiyüzlülüğe, artık son verilmesini istiyorum. Kim ve hangisi, en azından İkinci Dünya Savaşının sonlarına kadar, Nazım'ı ve Doktor'u hatırladı, bir tek mektup gönderdi, üç kuruş havale etti, bir gün görüşmeci oldu? Dino, Türkali, Aybar, Sargın, İleri, Çelenk, Aren, Nesin (**) hepsi hayattalar; bir anı, bir kanıt, bir tanık çıkarmak durumundalar. Başkalarının çıkardıkları ve benim kullandığım kanıtlarda ise yer almıyorlar.

Aktarmayı sürdürüyorum: Ve '36'da Komintern dünyada gelişen savaş tehlikesine karşı biliyorsunuz genel bir durum muhasebesi yaptı ve dünyayı ikiye ayırdı: Savaştan yana olan ülkeler, savaştan çıkarılmayan ülkeler. Türkiye savaştan çıkarılmayan ülkeler arasında kabul edildi, böyle değerlendirildi. Ve Türkiye Komünist Partisi de o zaman ünlü desantralizasyon kararına uğratıldı." Bu aktarmada yer alan "desantralizasyon" sözcüğü, "tasfiye" veya "likidasyon" sözcükleri için kodlama işlevini görüyor. Neden gerek duyuluyor; bilmiyorum. Ancak artık 1930 yıllarının ikinci yarısında TKP'nin kendini tasfiye ettiği daha genel kabul görüyor.

Devam ediyorum.

Dört: Türkiye Komünist Partisi'nin kendisini tasfiye serüveni, Topçuoğlu'nun anılarından kuşku çeken ifadeler bir yana ilk kez Türkiye Üzerine Tezler'in ikinci kitabında ortaya atıldı. Bir türlü deprem etkisi yaptı ve yaşlılar sustu, genç kuşaklar ise hayal kırıklığı yaşadı. Tezlerin diğer kitapları ilk formülasyonu açtı ve netleştirdi.

Beş: Vedat Bey, "Türkali Tarihçesi" üzerinde çalışırken, Tezler'den yararlanmışa benziyor. Ancak henüz

(*) Rusça, İngilizce, Türkçe kaynaklara bakarak "Komintern" hakkında temel tezleri ortaya koyabildim ve Şefik Hüsnü Sempozyumu için hazırladım.

(**) Aziz Nesin'in Nazım'la tanışması kendi yazdığına göre Nazım, açlık grevi nedeniyle hastaneye yatırıldığı zamana rastlıyor ve Aziz Bey'in yazdığına göre, Nazım, Nesin'e polis suçlamasına üzülmemesini söylüyor. Aziz Bey'in yazdığı Nazım-Aziz konuşmasını çok sevdim ve bir kitabımda bir kaç kez kullandım.

Bu kitabım çıktığı zaman, Aydın Aydemir'in evinde birlikte olduğum Nazım'ın kızkardeşi Samiye Hanım, bu ziyaretin, büyük bir ihtimalle uydurma olduğunu söyledi.

benim "Komintern Üzerine Tezler" yayımlanmadığı için hatalar yapıyor. 1935 yılından sonra Komintern cephesinde önemli bir gelişme yok; 1935 yılında yapılan Yedinci Kongresi ile Komintern, kuruluş amaçlarının tam tersi bir çizgiye geliyor. 1935 yılında Komintern sağ bir politika ile sonunu ilan ediyor. Bu sağ politikada başrol, Thorer ile Hüsnü'nün yardımcılığını yapmış olana Dimitrov'a düşüyor; Hüsnü'nün de yardımcısına yardımcı olabilecek bir ideolojik yapıda olduğundan kuşku duyuyorum .

Altı: Pek çok parti ve pek çok partili Komintern'in sağ çizgiye çekilmesine karşı mücadele etti ve sağ politikayı kabul etmedi. Sağ politikayı kabul etmemek için tasfiyeye razı oldu. Sağ çizgiyi en ucundan uygulayabilmek için kendi kendisini tasfiye etmedi.

Yedi: İki Hikmet, TKP içinde sol eğilimlerin temsilcisi oldular. Nazım Hikmet önce tasfiye edildi ve sağ politikaları çok sonra benimsemiş görüldü. Doktor Hikmet, Yedinci Kongre'den sonra bir muhalefeti göze alamayarak sağa doğru çok keskin bir dönüş yaptı. Ne zaman tasfiye edildiğini henüz tam olarak saptayabilmiş değilim; ancak Doktor'un bunun tarihini bildiğini ve ölümcül hastalıkla sosyalist ülkelerden sınır dışı edilinceye kadar önemsemediğini düşünüyorum.

Son aktarmalara geldim. Türkali, "TKP ile geçmişte bağlantısı olmuş kişilerin TIP'e yönetici olarak gelmelerinde sanıyorum ki bir TKP etkisi yok?" Bu sorudur ve Vedat Bey şu cevabı veriyor: "Hayır. Bildiğim kadarıyla yok. O zaman Reşat Fuat ile yakındılar. Behice Hanım eski sevdiği arkadaşlarının onayı olmadan böyle bir işe girmezdi." Bu cevaba katılmıyorum.

Sekiz: Sovyetler Birliği'nde yazılan bazı "kitaplar" TIP'in 1962 yılında yeniden kurulduğunu ileri sürdüler. Ben bunu, önceleri, Sovyet uzmanlarının bilinen dikkatsizliği olarak yorumladım. Şimdi değiştiriyorum. Bu tarih Zeki Baştımar'ın, alias Yakup Demir'in, TIP yönetimine "mutemed" adamlarını koyma zamanını gösteriyor.

Zeki Baştımar'ın en "mutemed" adamı Sadun Aren'dir. Profesör Aren 1962 yılında henüz TIP'e resmen girmemekle birlikte fiilen TIP içinde yer alıyor.

Dokuz: "Aslında yeni dönemde ortaya çıkanlar, Behice Boran içinde olmak üzere hepsi, TKP döneminin ya çalıştığı, ya yetiştirdiği ya da bıraktığı insanlardı." Vedat Bey, bu cümlelerle, Nihat Sargın'ın, Behice Boran'ın yaşamında hiç kimseye söylemediği ve iddia etmediği TKP üyeliğini ilan edişini yalanlıyor. Sargın, Behice Hanım ölünce, hiç bir TKP kaynağında ileri sürülme ve arşivlere bakarak şimdiye kadar yazılmış doğruya en yakın tarihçeyi ortaya koyan H. Erdal'ın bile görmediği bir büyük sırrı açıklıyor; Türkali, seçtiği sözcüklerle buna karşı çıkıyor. Katılıyorum.

On: Baştımar'ın Ankara'da bir "aydın çevresi" vardı. Behice Boran ve Niyazi Ağırnaslı'nın da (3); iki isim veriyorum, içinde olduğu bu çevreyi Zeki, hem '51 Tevkifatı'nda ve hem de daha önce kayıtlarda korudu. Bunları "saklıyordu". Partinin aydın çevresi olarak tutuyordu.

On Bir: Baştımar'ın TKP Genel Sekreteri olarak Sa-

dun Aren'i hazırladığına inanmıyorum. Aren, bu çevreden TKP üyesi olan önemli isim olarak kaldı. '51 Tevkifatı'ndan hem komünizmi reddederek ve hem de Zeki'nin özenli ifadesiyle kurtuldu.

Başında Baştımar olduğu sürece TKP'nin TIP operasyonu Sadun Aren tarafından yürütüldü.

On İki: On beş milletvekillik giriş sağlandığında, Aybar, Boran ve Aren, hikmetin kendilerinde olduğunu düşündüler vekaletten kurtulma yolları aradılar.

Bu triumviradan Aybar'ın TKP bağlantısından haberi olduğunu söylemek bile tartışmalıdır. Boran ise sürekli bir inattan çok her dönemin inadına sahip oldu ve "TIP havası" Behice Hanım'ı daha çok doldurdu. Sadun Aren ise görüş değiştirmekte en az güçlük duyabiliyordu.

On Üç: Mihri Belli'nin yükselişini durdurabilmek için Aybar'ı harcama mesajının ilk önce Aren'e geldiğini düşünüyorum. Baştımar, bu operasyonu Aren ile sahneledi. Behice Boran, Aybar'a muhalefete en zor ve en geç katılan oldu. Her zaman böyle oluyor; sonunda Aybar muhalefetinde herkesi geride bırakıyor.

Şimdi daha iyi düşünüyorum: Sosyalist Devrim, Milli Demokratik Devrim zıtlığı, bir yanıyla, ve bir yanında Aren ve Boran'ın ve diğer yanında Mihri Belli ve arkadaşlarının bulunduğu bir ifratır. Kamplar birbirinden, mücadelenin şiddeti ölçüsünde, uzak değildiler. Her iki taraf da kendi özel konumları için bir birikimi tarumar etmekten çekinmediler.(4) Ayrıca ve daha önemlisi, ne "Sosyalist Devrim" diyenler yeteri ölçüde sosyalisttiler ve ne de "ihtilal" yolunu önerenler ihtilalcinin titizliğine sahiptiler. Her iki taraf da sığ görüşlerin müfrit kavgacısı oldular.

On Dört: Boran, 1970 yıllarında TKP karşıtı çizgisini sürdürdü. Dönüşünün anlatımının ayrı ve önemli dersleri olduğunu düşünüyorum. Başka bir zamanı bekliyorum.

On Beş: Aren, 1970 yıllarını hem Boran'ın TIP'inden ve hem de Baştımar'ın yerine geçen Bilen TKP'sinden uzak geçirdi. Bilen, Baştımar'ı da karalıyordu; Baştımar'ın genel sekreter adayının yerini alan genel sekreter ile anlaşması mümkün değildi.

Şimdi Baştımar'ın yetiştirmesi Sadun Aren ile Bilen'in yetiştirmesi Nabi Yağcı'nın yazgıları birbirine yaklaşıyor. Şefik Hüsnü'yü yücelten ve Baştımar ile Bilen'i karalayan bir kampanya aynı zamanda Aren ve Yağcı'yı hedef alıyor.

Şimdi bu noktadalar.

Burada duruyorum.

3 - Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulunda çalışan Niyazi Ağırnaslı, önce bir başka partiden transfer olarak TIP senatörü oldu. Senator olarak yaptığı bir dış seyahatte Baştımar ile görüştüğü basında yazılınca TIP yönetimi Ağırnaslı'yı partiden kovdu.

4 - Ben Boran ve Aren tarafında yer aldım. Ancak bu tarafın Aybar'a karşı bayrak açtığı anda, bulunduğum İngiltere de gönderdiğim ve Ant dergisinde yayımlanan yazımda çıkışın hazırlıksız olduğuna ve kadro israfına yol açacağına işaret ettim.

SOVYETLER'DE DURUM VE DEVRİMCİ GERÇEKÇİLİK

Ali Fırat

ÇIKIŞ NOKTASI SOSYALİZMDİR

Uluslararası durumun bazı gelişme yönlerini ve özellikle günümüzde ortaya çıkan son durumları anlayışımız doğrultusunda değerlendirmek önem taşır. Bilindiği üzere çağımızda birçok çıkışların temelinde -bizim çıkışımızın temelinde de- ezen-ezilen, sömürülen-sömürülen çatışması yatmaktadır ve günümüzde bu gelişmelerin odağında esas olarak kapitalizm-sosyalizm, yani devrim ve karşı devrim ikilemi yer almaktadır. Bu ikilemde ezilen ve sömürülen bir halk olarak çıkış noktamız sosyalizmdir. Dolayısıyla bu kavramların dile getirmek istedikleri sorunlar ve her türlü gelişme bizi de yakından ilgilendiriyor. Günümüzde sosyalizm adına olup bitenler, yine ezen-ezilen, sömürülen-sömürülen dünyasındaki sorunların sosyalizmde kendini gündemleştirdiği ve sosyalist devrimin de kendini çözüme götürmek istediği bilinmektedir. Biz de bunu esas aldık. Bu anlamda bizim uluslararası sosyalizm ve kapitalizm tartışmasında gücümüz oranında görüş belirtmemiz yerinde bir çıkıştır. Hiç şüphesiz biz esas olarak ülkenin somutunda bu kavramlara bir gerçeklik kazandırmak istiyor ve tabii bu kavramlara bir gerçeklik kazandırmak isterken çağın bu temel gerçeklerini görmemezlikten gelemeyiz; bunu yapmadığı gibi sadece kendi somutu üzerinde düşün-menin de sonuç getiremeyeceğini ve yine kendini sadece uluslararası sorunların basit bir tartışması, ajandası gibi görmenin de fazla sonuç getiremeyeceğini bilir. Bizler esas ağırlığını ülkedeki mücadeleye vermekle birlikte, uluslararası etkileşimi de dikkate alır ve uygun dengeyi tutturmaya çalışırız. Bu temel yaklaşım ışığında uluslararası siyasal durumu, özellikle de sosyalizmin durumuna açıklık getirmeyi görev biliriz.

Gerçekten çıkışımızda; sosyalizmin gerek teorik-ideolojik gelişiminin ve gerekse reel sosyalizmin vücut bulmasının payı büyüktür. Sosyalist dünya görüşü ve uygulaması olmasaydı, herhalde gerçeğimizi ortaya çıkarmak aklımıza gelmezdi. Biz sosyalizmin dünya görüşünü özümseydiğimizde; sosyalizmi tarihsel olarak ezilen ve sömürülenlerin günümüzdeki mücadelesine verdikleri ideolojik bayrak olarak değerlendirdik. Aynı zamanda onun bilimsel ifadesini güncel bilim öğretisi olarak da değerlendirdik. Ve biz bu bayrak altında, bu öğreti ve ideolojinin kılavuzluğunda kendi ezilme sorunumuzu, kurtuluş probleminizi halledeceğimize hem inandık, hem de onu bir bilim olarak değerlendirip bilinçlenmeye çalıştık. Ve giderek partileşme, ulusal kur-

tuluş ve onun her türlü pratiğine kadar yürümeye cesaret ettik. İster çıkışımızda ve isterse gelişmemizde bu temelde noksanlıklar varsa, bu önemli oranda sosyalizmde de aranmalıdır. Eğer gelişme ve ağır sorunlarla karşılaşma sözkonusuysa bunun nedenini sosyalizme kadar indirgemek ve gerçekleşen sosyalizm ile, gerçek çözüm gücü olan bilimsel sosyalizmle karşılaştırarak açıklamak gerekecektir. Aslında bütün bu konular, literatürümüzde ifadesini bulmuştur. Sosyalizmin doğuşu, gelişimi, başarı ve başarısızlık sorunu, bizim sosyalizmi nasıl kavrayıp ülkemiz somutunda uygulamak istediğimiz hemen hemen çoğu yazılarda ele alınmıştır. Bunun için bu sorunları yeniden değerlendirecek değiliz. Diğer yandan reel sosyalizmin nasıl geliştiğini ve buna nasıl yaklaştığımızı da çeşitli güncel durum değerlendirmelerinde birçok yönleriyle ortaya koyduk. Konuyu bazı yönleriyle ele alacağımızdan dolayı tekrardan kaçınacağımız gibi, sosyalist öğretiyeye yeniden açıklık getirme durumuna da girmeyeceğiz.

Sosyalizmi; toplumun, toplumsal biçimlerin, şu veya bu düzeyde yaşayan bütün halkların kurtuluşunda, kurtulmuş olanların ilerlemelerinde vazgeçilmez bilimsel bir öğreti olarak değerlendiriyoruz. Ancak sosyalizmin sağ veya sol yorumlanmasını da sürekli eleştireceğiz. Sosyalizmin bu eleştirilerle daha da zenginleştirileceğine inanıyoruz. Sosyalizmin olmuş, bitmiş doğmalardan ibaret bir öğreti olarak değerlendirilemeyeceğine; tersine, gerek tarihin incelenmesiyle ve gerekse somut güncel mücadele ile, insan eylemiyle derinleştirilebileceğine, giderek daha yetkin bir bilince ulaşılabilmesine, insanlığın bu yöntemle daha da gelişebileceğine inanıyoruz. Bundan herhangi bir kuşku-muz yoktur.

Kapitalist-emperyalist sistemin hareketlendirip beslediği eski yapılar, yeni bir takım ideolojik hortlatmalar, hatta gerçekleşen sosyalizmde bile "yeni" diye ortaya atılan fakat özünde kapitalizmin bulamaçları olarak görmemiz gereken bazı düşünceler veya akımlar sözkonusu olabilir. Bunlar oldu diye sosyalizmden kuşku duymamız sözkonusu olamaz. Sosyalizmi, bir doğma olarak ele almadığımız gibi, onun sağa-sola çekiştirilen biçimlerini de sosyalizmden ibaret saymayız ve eksikliklerin ortaya çıkabileceğini de düşünürüz. Tarihin sürekli yorumunun geliştirilmesiyle, verilmekte olan mücadeleler üzerinde ve yeni ortaya çıkan sorunlar üzerinde sürekli düşünmek ve doğru çözüm yollarına varmakla sosyalizme daha iyi katkıların yapılabilmesini de biliyoruz. Burada bizim görevimiz

yeni katkılar yapmaktan ziyade, tartışmazlığı ortada olan sosyalizmin evrensel kurtuluş ilkelerini ve temel esaslarını, ülkemizin kördüğüm olmuş kaderine uygulamaktır. Bu temelde biz kendimize böyle bir sınırlama yapıp bütün gücümüzü buna verdik.

UZLAŞMA İLKESEL DEĞİL TAKTİKTİR

Sosyalist sistemin günümüzde içinde bulunduğu durumları biraz daha yeni gelişmeler ile birlikte görmeye yarar vardır. Çok kapsamlı olan bu sorunların bazı yönlerine değinecek olursak; sosyalist sistemin başını çeken Sovyetler Birliği bir politik değişikliğe yönelmiştir. Dikkat edilirse bir ideolojik değişiklikten ziyade -ki onun da bazı belirtileri var- daha çok bir politik değişikliğe yöneldiğinden bahsetmek gerekiyor. Politik değişiklik; kapitalist, emperyalist sisteme karşı uzun süreden beridir gözlemlenen kendi kuvvetlerini ortaya çıkarmak ve bu kuvvetlerle emperyalist sisteme karşı savaşmak yerine, bu kuvvetleri de tam inkar etmemekle birlikte bunlara giderek ikinci derecede bir yer veren ve kapitalist-emperyalist sistemin güç odakları ile uzlaşmayı öne alan bir yaklaşımın gittikçe kendisini dayatması yönündedir. Uzlaşmalar reel sosyalizmin daha ilk doğacağı Sovyetler Birliği'nde bizzat Lenin'in bütün pratiklerinde kendini gösteren bir yöntemdir. Ama bu uzlaşmaların sosyalizmin bütün gelişim evreleri boyunca, özellikle pratikte siyasallaşmaya doğru yol alındığında ilkede değil, daha çok da politik bir kuvvet haline gelmeye başladığı yerlerde ve özellikle de taktik düzeyde olduğunu görüyoruz. Açıkçası sosyalizmdeki uzlaşmanın aslında bir taktik olduğu görülüyor ve çokça da uygulanıyor. Bu anlaşmalar dönemin koşullarına ve devrimin çıkarlarına göre ilericileri de gericiyle de yapıyor. Ve deniliyor ki; sorun devrimi ilerletme sorunudur. Bizim böyle bir uzlaşmaya itirazımız olamaz. Uzlaşmalar zorunluysa yapılır. Kırkharamiler hikayesinde olduğu gibi, adam senin canını alacağına, üstündeki her şeyi alıp verirsin ve canını kurtarırın. Yani bu temelde "can gideceğine, üstündekiler gitsin" dersin. Tabii bunun anlamını soyut bir kavram olarak değerlendirmemek gerekir. Özellikle bazı oportünistlerin yaptığı gibi, "madem böyledir herşeyimi satarım, ama canımı kurtarırım" tarzında ele alıp değerlendirmemek gerekir. Ama çoklarının "taktik yapıyoruz" adı altında sığındıkları olay da budur. "Taktiktir, sosyalizmde herkes yapmıştır, ben de yaparım, zor durumdayım, birçok şeyden vazgeçerim" tarzındaki uzlaşma kesinlikle doğru değildir. Biz vazgeçilmez olanı yitirme anlamındaki taktiklerin tümüne karşıyız. Mevcut olan gelişmeyi koruyor ve geliştiriyorsa -bu örgüttür, bu eylemdir. Belki o an korumuyor ama ikinci adımda daha da koruyup geliştirecekse- o zaman bu taktiğe evet denilir. Ama yaratılan bütün değerleri silip süpürecekse, sonuna kadar buna karşı durulur.

Ama ne yazık ki bunların bazıları saflarımızda, değerlerimizi silip süpürmeden zevk ahırcasına ortaya çıktı. "Taktik adımdır, uzlaşmadır" adı altında çalışma-

larımızı boşa çıkaracak, sonunu getirecek durumlara girenler oldu. Bu taktik adım değil, ihanet, oyun, davanın özüne karşı tehlikeli bir konuma girme olarak değerlendirilir ve üzerine gidilir. Bunun bilinçli veya bilinçsiz yapılması pek o kadar önemli değildir. Bizim için yarattığı sonuç, yol açtığı gelişmeler önemlidir. Dolayısıyla, taktiktir diye her türlü uzlaşmaya keyfimizin istediği gibi yaklaşmayız. Ancak mevcut direnme azmini, pratiğini uzun vadede geliştirmeyi garantileyen bazı manevraları yapmaya militanlar yetkilidir. Bu anlamda stratejik düzeyden, taktik düzeye kadar manevra alanını geniş tutmakta yarar olabilir. Fakat daha sonradan herşeyi duman ettirebilecek bazı adınıları "taktiktir" diye yapmak, ihanettir, davayı tasfiye etmedir, herkesi uçuruma sürmedir diye değerlendiririz. Buna karşı da sonuna kadar mücadele içinde olmak gerekir.

Uzlaşmalar reel sosyalizmin daha ilk doğacağı Sovyetler Birliği'nde bizzat Lenin'in bütün pratiklerinde kendini gösteren bir yöntemdir

Genel anlamda uzlaşmayı böyle tanımlarken Sovyetler'in -ki reel sosyalizmin başını çektiği için adını sıkça vurguluyoruz- tarihinde içine girdikleri birçok uzlaşmayı ortaya koymak, eleştirmek mümkündür. Hatta Sovyetler Birliği'nde sosyalizm daha zafere ulaşmadan önce Bolşevik Partisi'nin yürüttüğü bir çok uzlaşma vardır. Bu uzlaşmaları da doğru bulmakla beraber, ortaya çıkan yetersizlikler anlamında bazı yönleri eleştirmek de mümkündür. Fakat esas itibarı ile Sovyet pratiğindeki uzlaşmalar emperyalist-kapitalist sisteme karşı, savaşın temelinde ortaya çıkmış; Lenin'in "Eğer bu savaşında Sovyetler Birliği'nde soylu bir zaferi tam kesinleştirmek istiyorsak, bir kaç ülkede daha sosyalist devrimi yapmak gerekir" tarzındaki belirlemesi gereğince, ulusal kurtuluş hareketlerini mutlaka destekleyip Sovyetler'in kendi ayakları üzerinde duracak kadar güçlendirilmesi çabaları vardır. Bu yaklaşımda Troçki'nin "olmaz" kabilinden bir yaklaşımı da sözkonusudur. Ama pratikte doğruluğu ve isabetsizliği kanıtlanan Lenin'in yaklaşımıdır. Bildiğimiz gibi, komünistler bu temelde Sovyetler'de sosyalizmi inşa ettiler. Kendi çevrelerinde bir çok sosyalist ülkenin durumuna katkıda bulundular. Ve yine birçok ulusal kurtuluş hareketinin zafere gitmesinde yardımcı oldular. Bu esas ve ilerletici yaklaşım özellikle 1960'a kadar çok daha belirgindir. 1960'lardan sonra, gelişen daha çok ulusal kurtuluş hareketlerini, özelde de devrimi ikinci plana bırakan, emperyalizmle barış içinde uzun vadeli yaşamının gereğine inanan ve daha çok Kruşçev döneminde kendini açığa vuran, Brejnev döneminde de uygulanan ve günümüzde de

Gorbaçov'da oldukça hakim bir politika olarak gündemeleşen bir yaklaşım olmaktadır. Sovyet sistemi devrimleri, ulusal kurtuluş devrimlerini esas alarak dış politikasını buna göre yürütmek yerine, -sosyalist sistemin esas gücü halkların mücadelesidir- onları her bakımdan destekleyip emperyalizme karşı mücadelelerinde güçlendirmek yerine; emperyalist-kapitalist sistemin güç odaklarıyla son derece yumuşak -ki buna yumuşama deniliyor- yöntemlerle, "Gelin birlikte bu dünya işlerini yürütelim, birbirimizle epey çatıştık ve yorulduk. Siz de çok şey kaybettiniz, biz de kaybediyoruz, artık böyle ileri gidemeyiz. Yapmamız gereken, dünyanın çok ağır olan sorunlarını birlikte barış içinde halletmektir. Bu arada yoğun ekonomik-ticari ilişkiler gelişmektedir. Bir çok bölgesel soruna, birlikte çözüm bulmaktır. Sizin sistem de yaşasın, bizimki de yaşasın. Ama fazla kapışmaksızın -ve hele bir de tepede nükleer savaş tehlikesi vardır- bir çılgınlığa gitmeden bu dünyayı biraz daha güvenli bir yer haline getirelim" tarzında bir politika izlemektedir. Bu politika Sovyetleri de aşarak ve Sovyetler'in öncülüğünde giderek sosyalist sistemin tamamen benimsemiş olduğu bir politika haline gelmektedir.

GERÇEKLEŞEN SOSYALİZMİN VARDIĞI NOKTA

Sorunu biraz daha derinleştirirsek; sosyalizm ortaya çıkarken, emperyalizmin yürüttüğü bütün kuşatmalara elbetteki büyük bir direnişle karşılık verecekti. Özellikle 1918-1920 yılları arasında emperyalist kuşatma altına alınan Sovyetler, sosyalist inşaya yönelmek için, emperyalist kuşatmaya karşı olduğu gibi, iç kuşatmaya karşı da devrimci bir iç savaşla karşılık vereceklerdi. Ve nitekim bildiğimiz gibi büyük bir mücadele verildi. Bu savaşın başarılmaması sosyalist insanın gerçekleşmesini doğurdu. Yine, faşizm tarafından geliştirilen kuşatmaya karşı da Büyük Anayurt Savunması adı altında bir savaşla karşılık verildi. Bu savaş da yalnız Sovyetler Birliği'nde inşa edilen sosyalizmi değil, çok sayıda ülkeyi de sosyalizme katmakla kuşatmayı yırttı. Ve daha sonra geliştirilen ulusal kurtuluş hareketleriyle, emperyalizme karşı bir dengeye ulaşıldı. Askeri ve siyasi alanda olduğu kadar ekonomik alanda da dengeye ulaşılmaya çalışıldı. Bütün bunlar bir anlamda II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ve 1960'lara doğru da kendini ayan ortaya koyan gelişmelerdir. İşte bu tarihlerden sonra yeni bir durumun doğuşundan bahsediliyor. Kast edilen bu yeni durum nedir? Bu bir denge durumudur. Sovyetler Birliği'ndeki bu denge durumu, yeni ve köklü olan anlayışlara götürüyor. Bu arayış nedir? En başta, "Kendimizi sürekli savaş içinde tutarak ve yine sürekli devrimlere dayanarak ayakta tutmamız zordur" diyorlar. Ve devrim yöntemini gözardı etmemekle beraber, tali plana itmişlerdir. Bu konuda emperyalizmin güç odakları ile uzlaşmayı esas alan Kruçhev ilk adım attı. Ama istediği gibi bu politikayı ilerletemedi. Brejnev dönemi, bu konuda tipik bir orta

yolu denedi. Bu biraz da oportünistçe bir yoldu. Gorbaçov daha atakça davrandı ve "Mademki böyle bir gereksinme vardır. Bu adımı daha kararlı atmam gerekir" dedi ve yeni reform adımını soğukkanlılıkla attı. Bu konuda herhalde günümüzde en kararlı reformcu da, Gorbaçov'un reformcu politikasının nereye kadar götüreceği de önümüzdeki süreçte biraz daha iyi aydınlanacaktır.

Yalnız buna diğer bir hususu da eklemek gerekir. Bu husus da, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında sistemler arasındaki kilitlenmedir. Yine, özellikle nükleer silahların tepede kurduğu dehşetle ilgilidir. Bunun payı küçük görülemez. Kaldı ki daha önceleri Kruçhev, Brejnev ve daha sonraları Gorbaçov'un izlediği politika "Nükleer bir savaşın çıkması sosyalizmin, kapitalizmin ve dolayısıyla insanlığın da sonudur" gerekçesiyle izah ediliyor. İnsanlığı yok etmektense belli bir yerde "kapitalizmle sosyalizmi bir arada yaşatmayı" kabul etmektir. Devrimlerden taviz verme pahasına da olsa, bu yapılmalı veya devrimler artık bu gerçeği gözönüne getirerek biraz kendilerini bu duruma ayarlamalıydılar. Kapitalist-emperyalist sistemin nükleer silahları önemli bir şantaj aracı olarak düşündüğü, sürekli insanların başında bir dehşet kılıcı halinde sallandığı biliniyor. "NATO da bunu caydırma ilkesi olarak değerlendiriyor" gerçeğinden veya yaklaşımından kaynaklanıyor. Bu kısaca şunu demeye getiriyorlar; "Eğer kapitalist-emperyalist sistemin özüne köklü dokunursanız, onu yıkmaya çalışırsanız sonunu düşünün. Nedir bu son? Bütün insanlık yok olur!" Bununla da şunu demek istiyorlar; "Devrimlerle veya kapitalizmi sona erdirmekle siz de sona ereceksiniz" İşte burada caydırma ilkesi vardır. Bu caydırıcılık ilkesi, "İster kısa, ister uzun menzilliler olsun, hatta uzaya taşınmış olan nükleer silahları her an insanlığı yok edebilecek kadar bir etkinlikte tutuluyoruz. Eğer sen sonunu getirmeyi düşünüyorsan kapitalizmi yıkmaya kalkış!" anlamında bir tehdittir. İşte burada Sovyetler "Tehlike büyük, kapitalizmi yıkarsak bunlar insanlığı yıkarlar" diyor. Aslında herşey belirlenmemekle birlikte bu, tehlikenin sosyalist sistemi ve Sovyetler Birliği üzerinde yarattığı etkiyi açıkça gösteriyor. Ve bu etki bütün bu yaklaşımların da önemli bir nedenidir. Fakat tek neden olarak izah edilemez. Hatta belirleyici neden de değildir. Bunu da vurgulamak gerekir. Esas neden Sovyetlerin önderlik ettiği sosyalist sistemin kendisidir. Yani gerçekleşen sosyalizmdir. Sosyalist sistemin emperyalizme karşı sağladığı denge durumudur. Nükleer silahlar bu sistemi korumada ikincil derecede rol oynamaktadır. Daha çok, "Mademki kurmuş olduğumuz bir sistemimiz var. şimdi sorun bunu bütün dünya çapında hakim kılmak değil korumak sorunudur" diyorlar. Kısaca, bütün dünyayı sosyalizme götürecektir sosyalist devrimi zafere ulaştırmak yerine, "Sosyalizmi kurduğumuz kadarıyla götürmek daha gerçekçidir" politikası esas alınmaktadır. İşte, gerçekleşen sosyalizmin olduğu nokta budur. Bilindiği gibi daha Sovyet devriminin başlangıcında Troçki'nin Lenin'le çatıştığı bir nokta da budur.

Troçki, "Sosyalist devrim dünya çapında olmak durumundadır. Bu olmazsa sosyalist devrim olmaz" diyordu. Lenin'in başlattığı, sonradan Stalin'in de dediği gibi, "Bir ülkede sosyalizm gerçekleştirilebilir ama bu, devrimi en az bir kaç ülkede daha sürdürmek ve ulusal kurtuluş devrimlerini tamamlamak haydiyle mümkündür." Şimdi gerçekleştirilmek istenen görüşün bu olduğu biliniyor. Bazı ülkelerde örneğin, komünizme kadar ulaşılabilceği, tek ülkede komünizme kadar da ulaşılabilceği söyleniyor. Kuzey Kore'de böyle bir görüş vardır. Ancak bırakalım komünizme kadar ulaşmayı, sosyalist inşanın bile tamamlanmadığı bir durumda ortaya çıkmış bulunmaktadı. Elbette burada gerçekleşen sosyalizmi inkar etmek mümkün değildir. Böyle bir sosyalizm vardır. Ve halen de gelişiyor. Ama diğer yandan kapitalizmin etkisi de öyle küçümsenecek gibi değildir. Kapitalist-emperyalist sistem de hayli galebe çalmak durumundadır. Böylesi bir dünya ortamında bu uzlaşma döneminin ne anlamı vardır? Özellikle Gorbaçov'un ısrarla dünyaya dayatmak istediği, içte ve dışta uygulamak istediği uzlaşma ne anlama gelir? Herşeyden önce tepedeki kilitlenmeyi görmek gerekir. II. Dünya Savaşından sonra bir NATO ve bir de Varşova Paktı doğdu. Kapitalist-emperyalist sistem etkinleşti. Sosyalist sistem de etkinleşti. En son her iki sistem de nükleer silahlara kavuştu. Bunlar hemen hemen hayatın her alanında muazzam bir yarışla kutuplaşmayı gerçekleştirdiler. Bu kutuplaşma en son öyle gelişti ki; dünyanın bir karşı alanı üzerinde karşı karşıya geldiler. Ve baktılar ki gerçekten içinden çıkılmıyor. O bütün gücünü ortaya koyuyor ve "Bir karşıın yarısı benimdir" diyor. Tabii diğeri de durmuyor. O da "yarısı benimdir" diyor. İşte küçük bir toprak parçası üzerinde neredeyse nükleer bir savaşa yol açacak bir durumu ortaya çıkarıyorlar ve Küba gibi bir adalar ülkesinde neredeyse nükleer silahlar kullanacaklardı. İşte bu durumlardan ders çıkarıyorlar.

DEVİMLERİN DAYATILMASI YERİNE UZLAŞMA TERCİH EDİLİYOR

Bu ikilemin çözülmesi gerektiğine inanmak gerekir. Dünyanın iki blok arasında bu biçimde aşırı merkezileşmesi bir çok sorunun da kaynağı olmuştur. Dolayısıyla uzlaşma yöntemiyle de olsa çözümlenmeye tamamen kötü yaklaşmak veya çok "olumsuzdur" biçiminde yaklaşmak doğru bir yaklaşım değildir. Bu çözümlenmenin mutlaka olması gerekir. Dünyanın iki güç arasında merkezileşmesi, yani bloklaşmasının artık insanlığın kaderinde bir gerileme, bir kilitlenme durumunu yarattığını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla bir çözümlenmenin olması gerekir. Öyle anlaşılıyor ki; Gorbaçov bunun derin etkisi altındadır ve çözümünü şart görüyor. Daha çok kendi ülkesindeki sosyalizmi yavaşlatmak ve geliştirmek için bu çözümü zorunlu ve kaçınılmaz görüyor ve bu anlaşılır bir husustur da. Gorbaçov, bırakalım uluslararası alanda sosyalist Sovyetler Birliği'nin etkinliğini daha da geliştirmeyi; kendi

ülkesindeki tıkanmayı, meydana gelen yozlaşmayı, tembelliği, ayyaşlığı, neredeyse giderilemez duruma gelen üretimdeki gerilemeyi önleyemiyor. Bu bir gerçektir ve bu kilitlenme ile yakından bağlantılıdır. Çözüm olarak da Gorbaçov, devrimleri dayatmak yerine, "Şimdi uzlaşma yöntemi zamanıdır, gelin barışalım" diyor. Mesela, Gorbaçov daha devlet başkanlığına gelişinin kısa bir süre öncesinde emperyalist sistemin başını çeken Reagan-Thatcher ikilisine neredeyse büyük bir hayranlık duyuyordu. Daha sonraları Reagan ile Gorbaçov'un, Thatcher ile Gorbaçov'un girdiği mizansenler artistleri bile güldürecek boyuttaydı. Fakat burada bir gerçeğin etkisi vardır. Gorbaçov kendine göre bir çıkış, bir çözüm buluyor. Reagan-Thatcher kapitalist-emperyalist sistemin en sağcı, en muhafazakar, her türlü baskıyı sonuna kadar kullanmaktan yana ve tutucu kesimin temsilcisidirler. Diğer taraftan Gorbaçov da gücünü önemli bir oranda merkezileştirmiştir. Bunların buluşması aslında yaşadıkları sıkıntıyla yakından bağlantılıdır. Kendilerinin de başlangıçta buna pek inanmadıklarını biliyoruz. Biri, "Acaba ne kadar reformcudur" diğeri ise "Acaba bunları ne kadar çekebiliriz" diyor. Ama akabinde hemen şunu da ilave ediyorlar: "Başka seçeneğimiz de yoktur." Bu çözüm bir savaşa sağlanamaz mı? Hayır çünkü nükleer silahlar vardır. Böyle bir savaşın olması olanaksızdır. Gorbaçov'un düşüncesinde bu çok belirgindir: "Nükleer çağda sistemler arası bir savaş insanlığın sonudur. Bu siyasal düşüncüyü de değiştirir, diplomasi ve devrime yaklaşımı da değiştirir." Hatta "Sovyet Devrimi bu kadar yapabilmiştir." Yani bir anlamda "Ekim Devriminin bizdeki sonuçları bu kadardır" diyecek kadar bitmişlerdir. Ekim Devriminin etkisini inkar etmezler ama o yönetimlerin aynen sürdürülmesi gereğine de inanmazlar.

**Gorbaçov, bırakalım
uluslararası alanda sosyalist
Sovyetler Birliği'nin etkinliğini
daha da geliştirmeyi; kendi
ülkesindeki tıkanmayı, meydana
gelen yozlaşmayı, tembelliği,
ayyaşlığı, neredeyse giderilemez
duruma gelen üretimdeki
gerilemeyi önleyemiyor**

O halde uzlaşmalara ve uzlaşma dönemine neden ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bunu başlangıçta biraz ihmal ettiler. Şimdi adım adım hayata geçirmeye çalışıyorlar. Hiç şüphesiz bu uzlaşmalar hem Sovyetler Birliği ve hem de sosyalist sistem üzerindeki etkinliğini arttıracaktır. Nitekim Macaristan ve Polonya'da bu etkiler çok açıkça ortaya çıkmıştır. Bu etki parlamenter burjuva demokrasilerine birçok ödün verecek kadar ilerlemiştir. Yine ekonomide liberalleşme, pazar

ekonomisine dönüştürmeye dair hayli belirtiler vardır. Özel mülkiyeti geliştirme Sovyetler Birliği'nde önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu durum Çin'de de önemli boyutlara varmıştır. Bütün bunlar nedir? Bütün bunlar hem altyapıda ve hem de üstyapıda emperyalizme verilen tavizlerdir. Tabii kapitalizmin de verdiği tavizler vardır. Özellikle "sosyal refah devleti" adıyla sosyal demokratlar eliyle yapılanların özü budur. Kapitalizm de kendini kabul ettirebilmek için sosyalizme biraz yakınlaşmıştır.

Sosyal demokratların en büyük iddiası nedir? Dünya, klasik komünist diktatörlük ve kapitalist muhafazakarlıktan, vahşi kapitalizmden yavaş yavaş orta bir yere gelmektedir. Proletarya diktatörlüğü de, yalnızca burjuva diktatörlüğü de artık bir uzlaşma sürecindedir. Artık "Halkın devleti, aşırı burjuvaların, aşırı emekçilerin ve aynı şekilde aşırı yoksulların bulunmadığı düzen olarak orta bir yere gelmektedir" diyorlar. İşte sosyal demokratların en büyük iddiaları budur. Yine, savundukları bu politik anlayış çerçevesinde, "Biz ne sosyalistiz ne de kapitalistiz, ne liberalist ne de komünistiz" diyorlar. Kısacası, "İki sistemin de aşırılıklarını budayıp, orta bir yerde buluşmayı isteyen bir akımız" diyorlar. Sosyal demokratların dünya görüşünün özünde yatan gerçek budur. Bu çerçevede sosyal demokratlar Avrupa'nın birçok ülkesinde iktidara geldiler, bugün sahip oldukları bir "enternasyonal"leri de var, ve belli gelişmeler de sağladılar. Bu gelişmelerin yarattığı duruma karşı, Sovyetler biraz daha komünizmin ilkelerinden, kapitalist sistem ise kapitalizmin ilkelerinden uzaklaşmayı gerekli gördü. Alman Sosyal Demokrat Partisi bu konuda öncülük etmek istemektedir. Bütün gidişat bu yönde belli bir mesafe almasına rağmen dünyanın köklü olarak bloklardan uzaklaşması çok zor ve uzak bir olasılıktır. Son dönemlerde sosyal demokratların furiasıyla başlayan her iki Almanya'yı birleştirme, -hatta Sovyetler'in de isteği belki budur- çabaları: Doğu Almanya, Varşova'dan çıksın ve giderek Doğu Avrupa Sovyetler Birliği'nin etkisinden çıksın, Batı Almanya da ABD'nin etkisinden çıksın, geriye bağımsız bir Avrupa kalsın tarzındaki iddiaları ve hatta ABD'nin bile "Batı Almanya NATO'dan çıksın" demesi bu çabaların bir ürünüdür.

Bu tip senaryolar vardır ve daha çok sosyal demokratların pratik yaklaşım ve çabalarında ortaya çıkmaktadır. Ama bu, Avrupa emperyalizminin, düşüncesinin hayata geçirilmesini istemesinden başka bir şey değildir. Son tahlilde Alman emperyalizminin düşüncesinden başka bir şey değildir. Bunlar olası yeni durum değişiklikleridir. Birbirlerinden oldukça uzaklaşan iki sistemin içine girdikleri yeni ilişkileri; birbirlerini yıkararak, tasfiye ederek sağladıkları ilişkiler değildir. Aksine böyle bir uzlaşma tamamen tıkanmayı önlemeye yöneliktir. Sosyalist sistem de kendi çapında büyümeyi sağlayabildi, kapitalist sistem de. Ve çok zıt iki kutup haline gelindi. Şimdi ise, her iki sistem açısından dünya neredeyse tanınmaz hale geldi. Bunun aşılması için, "yakınlaşalım" diyorlar.

Biz daha önceki değerlendirmelerimizde şunu da

hissettirmeye çalıştık; iki sistemin bu biçimde birbirinden uzaklaşması, adeta sağırklar diyalogu haline gelmeye de yol açıyor. Özellikle küçük halkların veya bağımlı ulusların kaderi sözkonusu olduğunda bu böyledir. Burada, her şey sistemlerin çıkarlarına göre ayarlanıyor. Özellikle de sistemlere hakim olan politika, büyük ulusların-devletlerin çıkarlarıdır. Artık bu, fazla gelmekte; ilerlemenin değil, tersine gerilemenin etkeni olmaktadır. Bir ülkede devrime mi karar verilecek; o an belirleyici olan, Sovyetler'in çıkarına mı değil mi noktasıdır. Aynı şekilde bir yerde karşı devrime mi karar verilecek; Amerika'nın çıkarlarına mı değil mi sorusu önplana çıkıyor. Merkezileşmede şimdiye kadar izlenen politika budur. Bu da kötü bir merkezileşmedir. Bu karar daha çok halkın kendisine kalsa, hatta ülke topluluklarının kendisine kalsa, şu veya bu yolu denemek kendi iradeleri dahilinde olur. Halklar böyle fazla çözüm olanağını ortaya çıkarır. Diğer yöntem veya politik tutumda çözüm olanağı fazla yoktur. Çünkü, bütünüyle sistemin çıkarı gereği ya devrim lehine, ya da karşı-devrim lehine karar verdiriyor. Gorbacov'un son Küba gezisinde, "Biz devrimin de karşı devrimin de ihracına karşıyız" tarzında belirlediği formül, "Artık eskisi gibi düşünmüyoruz" anlamına da gelebilir. Tam böyledir de demiyoruz ama, bu anlama da gelebilir ve bu anlaşılır bir durumdur da. Kaldı ki devrimler ihraç edilerek başarıya ulaşmaz. Bilakis, karşı devrimler daha fazla ihraç edilerek gelişiyor. Eskiyen nazaran kapitalist-emperyalist sistemin karşı devrimlerin ihracıyla dünyayı daha fazla kendi egemenliği altına alması sözkonusudur. Kısacası, devrimlerden ziyade karşı-devrimler ihraç ediliyor. Dolayısıyla Gorbacov denemesinin gelip dayandığı nokta, sistemleri biraz daha birbirine yakınlaştırmak, daha önce başlamış olan kapitalizmin sosyalizasyonu geliştirmek, sosyalizmin ise kapitalizasyonu geliştirmektir. Yani sosyalizmi biraz kapitalistleştir, kapitalizmi ise biraz sosyalistleştir! Ve tabii ki burada da sosyal demokratlar öncülük etmek istiyorlar. Aslında bu doğal bir gelişmedir. Yoksa sosyal demokratların icat ettiği bir gelişme değildir. Türkiye'deki gelişmeler daha çilızdır. Sosyal demokratların durumuna bakılırsa; bunlar Türkiye'de kapitalizmin olup bittiğini anlamayacak kadar kısır kafalıdır. Bu politika nereye kadar sürebilir? Yani sosyalizm olduğu gibi ortadan kalkar mı? Veya kapitalizm tamamen sosyalleşir mi? Gerçekçi düşünmek gerekirse ve hali hazırda dünyadaki somut duruma da bakarsak, şimdilik bu bir hayaldir. Ne kapitalizm kapitalizm olmaktan çıkar, ne de sosyalizm sosyalizm olmaktan çıkar. Belki aşırılıklar budandır, belki aşırı merkezileşmeler ve bloklasmalar önlenbilir. Buna tümüyle de kötü dememek gerekir. Özellikle nükleer silahların etkisiyle dengelerin kilitlenmeye yol açmasının ortadan kalkması gerekiyor. Yeni bir devrimin, devrim dalgasının dünya çapında gelişmesi bu aşırı merkezileşmeye bağlı olmaktan ziyade sistemlerin biraz birbirine karışması temelinde ortaya çıkabilir. Sistemler biraz birbirine karıştıkça, hatta yumuşadıkça dünya devriminin bir atılım yapma şansı daha

da gelişebilir. Çünkü, diğer yöntem kilitlenmeye yol açtı. Ufak bir gelişme oluyor, emperyalist sistem tü-müyle buna abanıyor. Artık devrim gelişmiyor ve be-lirttiğimiz gibi, karşı devrimin ihracı bu merkezileşme de daha fazla gelişmiş oluyor.

Bilimsel sosyalizm, özde sınıflar arasındaki sömürüyü ortadan kaldırdığı gibi, uluslararası sömürü ve eşitsizliği de ortadan kaldırmakla mükelleftir

O halde, bu yumuşama ve sistemlerin yakınlaş-ması dönemi eğer bizim, anlamını vermeye alıştığımız biçimdeyse, bir tıkanmayı, bir kilitlenmeyi önlemek, geliştirmeyen ve geliştirilemeyen devrimleri tekrar ge-liştirmenin objektif temellerine yol açmak için bir yumuşamaya, öyle bir uzlaşmaya yönelmek gereki-yor. Eğer bu anlamda yumuşatılma başlatılmışsa, bu-nun için kapitalist sistemle ilişkilere yöneliniyorsa, bu ilişkileri tümüyle gerici olarak ve kapitalizme dönüş o-larak adlandırmak isabetli bir değerlendirme değildir. Aslında sağlanan bu yeni uzlaşmalarda bir çözüm-süzlükten, bir tıkanıklıktan kurtulmanın çabası vardır. Bu, yeni bir devrimsel gelişmeye temel oluşturabilir. Özellikle insanlığın başındaki nükleer silahlar belası-nın boşa çıkarılmasını sağlayabilir. Biz, daha önceleri şöyle bir görüş de belirtmiştik: Eğer ABD'de devrimi-ci dalga gelişirse, nükleer silahlar kullanılamaz. Her-halde nükleer silahlar Washington'da, New York'ta patlatılacak değiller. Çünkü orda emperyalist sistemin herşeyi vardır. En başta kapitalistlerin elebaşları var-dır. Onlar herhalde kendi kendilerini ortadan kaldır-mazlar. Dolayısıyla biz daha önceki değerlendirmelerimizde dedik ki, nükleer silahların bir tehlike olarak ortadan kalkmasının biricik yolu, emperyalizmin met-ropollerinde devrimi geliştirme olasılıklarına daha da artan bir derecede yol vermektir. İşte bu yumuşama, belki buna da yol açabilir.

Bilimsel sosyalizm, özde sınıflar arasındaki sömü-rüyü ortadan kaldırdığı gibi, uluslararası sömürü ve eşitsizliği de ortadan kaldırmakla mükelleftir. Bilimsel sosyalizmin bu özüne rağmen Sovyetler'in kendisi bir eşitsizliğin kaynağı olmaya başlıyor. Ve Sovyet siste-minin iradesine rağmen, bu böyledir. Kendi insanının emeğiyle sosyalizmi kuruyor. Kimseyi sömürerek sos-yalizmi inşa etme durumu yoktur. Yani, Sovyetler Bir-liği'nin emperyalist olma konumu kesinlikle yoktur. Bi-lakis, kendi insanını muazzam çalıştırıyor ve kendisi dünyaya birçok değeri yardım diye sunuyor. Aldık-larından fazlasını veriyorlar ve bu bir gerçektir. Ama hata şuradan kaynaklanıyor; eşitsizliğin hüküm sür-düğü bir dünyada, "Ben eşitliği sonuna kadar geliştirebilirim" diyor. Bu öznel bir yaklaşımdır. Sovyet sis-temi 1980'lere doğru Sovyetler'de komünizmin önemli

oranda gerçekleşeceğini düşünüyordu. İşte oportü-nistlik buradadır. Bunlar, bırak komünizmi geliştirme-yi, kapitalizmin her türlü hastahklarının ortaya çıkma-sına yol açtı. Tabii bu, sosyalizmin, gerek sınıflararası sömürünün, eşitsizliğin ve dolayısıyla sınıfların orta-dan kaldırılmasına ve gerekse uluslararası eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına çok bağlantılı bir ideoloji oldu-ğu gerçeğine yakından bağlıdır. Sosyalizm bir kısım Doğu ülkesi ve ulusunun malı değildir. Örneğin, bu daha çok Slav kökenli halklarda gelişmiştir. Çin'de, sarı ırkın içinde gelişmiştir. Bu ırklarla da bağlantılı bir olay değildir. Tersine, insanlığın bütününe ilgilendiren bir sistemdir. Eskiden böyle dinler vardı; zencisine de, sarısına da, beyazına da hitap eden enternasyonalist dinler vardı. En azından bu dinlerden daha fazla, in-sanlığın bir öğretisi olarak sosyalizm geliştiriliyor. Bu öğretinin hiçbir ulus, coğrafya ayrımı yapmadan böy-lesine eşitlikçi, özgürleştirici bir temeli vardır. Do-layısıyla bu konudan uzaklaşmakla, sorunlar ortaya çıkmaya başlıyor. Bu sorunların çözümü için de geriye , tekrar dünya çapında insanlığın sorunlarını görme ve dayatma kalıyor ve bu kendisini dayatıyor.

SORUNLAR ABD VE SB ZİRVELERİYLE ÇÖZÜMLENEMEZ

Bu sorunlar yalnızca ABD veya Sovyetler Birli-ğinin zirveleriyle çözümlenebilecek sorunlar değildir. Ancak sorunların çözümünde elbetteki her iki ülkenin payı büyüktür. Çünkü bu sorunların oluşmasında on-ların payı birincil derecededir. Dünya halklarının için-de bulunduğu önemli sorunların başına; nükleer silah-lanma her türlü açık sorunları ve kalkınma sorunları eklenmiştir. Kuşkusuz daha başka sorunlar da vardır. Bütün sorunların çözümü veya sorun olarak kendini dayatmaları iki sistemin içinde bulunduğu durumla bağlantılıdır. Dolayısıyla eski tarzdaki gibi sistemleri daha da çekiştirerek, daha da savaştırarak değil; bu se-fer yumuşak bir politikayla bir araya getirerek, içiçe sürekli görüşmeler, ekonomik değişimleri yoğunlaş-tırma, politik ilişkileri yoğunlaştırma, birbirlerine bir-çok şey alıp verme , bilgi değiş-tokuşu, sistemler ara-sındaki benzerlikleri arttırma, kültürler arasındaki ben-zerlikleri arttırma yönlerini esas almaktadırlar. Bütün bunlar yeni yaklaşımın yöntemleridir ve Gorbaçov önderliği de bunları dayattıkça dayatıyor. Emperyalist sistem, Gorbaçov'un getirdiği çözümsel yaklaşımlara biraz da hazırlıksızdır ve böyle bir gelişmeyi beklemi-yordu. Dolayısıyla, hazırlıksız olması reformların daha süratle ilerlemesini engelliyor. İçerde de Sovyet toplu-mu buna fazla hazırlıklı değildir. Tam 70 yıldır gittikçe merkezileşen sistemleşmeyle toplumun bu noktada güçlükleri ortaya çıkıyor. Bu güçlükler Sovyet sistemi ni boğar mı, başarıya mı götürür? Bu, toplumda tartışılan bir sorundur. Fakat önemli oranda kapitalist etkilere açıldıkları da bir gerçektir. Bu politka örneğin, Macaristan'da, Yugoslavya'da ve kısmen de Polon-ya'da kapitalizme dönüşümü daha da hızlandırabilir ve Sovyetler'de asalak bir kapitalist tabaka ortaya

çıkabilir. Olumlu yönleri kilitlenen birçok sorunu yeniden çözüme, yumuşatmaya götürebilir.

Türkiye somutunda bunu değerlendirmeye çalışsak; özellikle de II. Dünya Savaşı ortamında Türkiye, dünyanın iki yönlü kutuplaşmasında hemen yerini tesbit etti. Emperyalist sistemle ve giderek onun askeri gücü NATO ile bütünleşmeyi bütün gücüyle destekledi. Bunu da daha çok kendini çelişkilerden kurtarmak için yaptı. Emperyalist sistemi arkasına alarak, ulusal sorunu ve sınıfsal demokratik sorununu tasfiye etmek için yanaştı. Aslında Türk burjuvazisi çok zayıf bir sınıftır. Bu konuyla bir sömürüyü yürütmekten uzaktı veya o kadar güçlü değildi. Ama arkasına NATO'yu, daha sonra AET ve ABD'yi alarak gücünün çok üstünde bir diktatörlüğü gerçekleştirebildi. Bu yumuşamadan Türkiye yarar mı gördü, zarar mı? Türkiye, "Ben sosyalizme karşı bir kaleymim, bir jandarmayım, bir truva atıyım, birçok şeyi yaparım" diyor. Bu nedenle Batı tarafından her türlü askeri donatımla donatılıyor, kredi de alıyor ve çok rahat bir düzen sürdürüyor. Dolayısıyla sistemlerin bu kadar kutuplaşması Türk burjuvazisinin bundan yararlanmaya, sistemler arası dengeyi pervasızca kullanarak kendi halkı üzerinde sınıfsal gücünün çok üstünde bir baskı, sömürü politikasını gerçekleştirmeye kadar götürmüştür. Türk rejimi jeopolitik konumunu ve coğrafyasını çok kötü kullanarak ve aynı zamanda çok iyi de pazarlayarak çok sayıda kredi aldı ve halen de alıyor. Aldığı silahlarla çok büyük bir ordu besledi. Bu orduyla her türlü demokratik gelişmeleri rahatlıkla ezebildi. Bu durumu olmasaydı; bu kadar aşırı faşist diktatörlüğü geliştirme gücü olmayacaktı. Mutlaka alt üst oluşlar olabilirdi; demokrasi gelişebilirdi. Dünyanın birçok ülkesinde halkların gerçeğinde de bu yaşanıyor. Hatta Ortadoğu gerçeğinde, Latin Amerika'da, Hindistan'da, Çin'de halen bu politikanın etkisi görülüyor. Bu politika Afganistan'da, çok daha somuttur. Sovyetler Afganistan'a, Amerika da Vietnam'a girdi, ancak zor bela kurtuldular. Kamboçya'ya Vietnam askerini sürdü, etrafındaki diğer ülkeler üşüştü ve Vietnam bu çıkmazdan zor bela kurtulabildi. Ortadoğu'daki gelişmeler için "Amerika'nın etkisidir, planıdır", "Sovyet etkisidir" denildi ama, tam bir çıkmaz ve çözümsüzlük hüküm sürüyor. Orta Amerika'da ulusal kurtuluşçu ve sosyalist hareketler bir adım ileri attı; ABD ise buna karşılık çok sayıda ülkeye karşı devrimci kontralar ihraç etti. Bütün bu durumlar ciddi bir çıkmazı ifade eder. Bunlara ise bölgesel sorunlar deniliyor ve çözüm getirilmeye çalışılıyor. Ancak getirilen çözümler devrimci çözüm olmaktan ziyade tamamen reformist çözümlerdir. Aslında bu çözümlere reformistçe çözüm yöntemleri de denilemez. "Bir şeyler yapmaya çalıştık, ağızımıza gözümüze buluşturduk. Sen verdin silahı İsrail'e, ben verdim Suriye'ye" deniliyor. Burada, verilen silahlar ne işe yarıyor? Hepsini paslanıyor. Neden? Çünkü, bir çözümsüzlük yaratılmıştır, bir tikanıklık vardır. Bu silahların kullanılması zincirleme olarak dünya savaşına yol açar. İki sistemin de temel güçleri bundan kaçınmaya çalışıyor. O halde, "Oturup, uzlaşsın" deniliyor.

Uzlaşmayı engelleyen birçok hayati çıkarlar vardır. İsrail'in kurtuluşu, bir halkın yokluğu temelinde gerçekleşebilir, Arapların sürekli aleyhinde gerçekleşebilir. Arapların çıkarı da İsrail'in varlığının tanınmamasına dayanır. Bu temelde kurulan denge özünde bir çözümsüzlüktür.

Peki barış nasıl olacak? "Dünyanın böyle olduğunu kabul edeceksiniz. Ne İsrail, ne Filistin ne de Araplar dediğine tam ulaşmalıdır. Tersine, oturup anlaşmalıdır" diyorlar. İşte yoğun Arafat diplomasisi, İsrail siyonizminin yoğun dayatmaları bu temelde ortaya çıkıyor. Arapların o bitmez tükenmez ittifakları ve çelişkileri bu temelde ortaya çıkıyor. Bunların halen de bu iş için sarfettikleri masraf, dünyada şimdiye kadar gelmiş geçmiş devrimlerin masrafından daha fazladır. Yine de incir çekirdeğini dolduracak kadar bir sonuç alınmamıştır. Dünyamızın bu geçeceği aynı sonuçla Amerika için de geçerlidir. Dünya dengesindeki çözümsüzlük iki sistem arasındaki tikanıklığa da biraz bağlıdır. Ve dolayısıyla Gorbaçov hamlesinin nedenleri de biraz daha iyi anlaşılıyor. Gorbaçov'un hamlelerini tamamen oportünist olarak değerlendirmek yerine, daha ağır gerçeklerin etkisi altında, reformlara yönelme gereği duyulduğu tarzında değerlendirmek gerekecektir. Yalnız bu duruma dikkat etmenin gereği şurada önem kazanıyor: Bu hamle birçok bölgeyi kapitalist etkileşmeye açık tutacak ve hatta ABD'nin etkisine bırakacaktır. Gorbaçov başka türlü politikaları üretiliyor. Devrimlere de daha fazla itibar etmiyor. Çünkü, "Devrimler tikanmayı daha çok geliştiriyor" diyor. Bunu büyük yardım ve desteklerle denediler. Ama birçok yerde devrim olmadı. Afganistan'a yüzbinlerce Sovyet askeri gitti. Görülmemiş derecede destekler; hatta Sovyetler'in ekonomisini bile neredeyse bunalıma itecek kadar destek verildi. Sonuç Afganistan neredeyse eskisinden daha kötü bir karşı-devrim alanı haline gelecekti. Ortadoğu'da durum böyledir. Örneğin, bir Suriye fazla açılmadı. Geçmişte Mısır'a yardım yaptı, ama şimdi Mısır ABD'nin en iyi işbirlikçisi durumundadır. Geçmişte Irak'a da çok yardım yaptı, ama bugün Irak rejimi gericiğin en sağlam dayanaklarından. İşte bu durumların sonuçlarına dayanarak, "Benim bu yeni yöntemim sosyalizmi geliştirir" diyor. O zaman da bu politikayı daha çok yürütmek durumunda kalıyor. "Dünya çapında az gelişmiş ülkelere verilen destekle fazla sonuç alamadığına göre, işin birçok merkezile, yani emperyalizmin güç odaklarıyla bu işleri daha iyi geliştirebilirim" diyor. Onun için de bildiğimiz görüşmelere bütün gücüyle yöneliyor. Sonuçları daha ortaya çıkmış değildir. Ama, örneğin, Afganistan'dan çekilmesi kötü değildir. Afganistan'daki varlığı fazla gerekeçli de değildir, doğru da değildir.

Öyle bir yer düşün ki, yüzbinlerce Sovyet askeri aktarılsın, o ülkedeki rejim her yönden donatılsın ama yine de hiçbir sonuç alınmasın!

Bunun nedeni emperyalizm olsun veya işbirlikçiler olsun, bu o kadar önemli değildir. Bir yer düşünün ki; Sovyetler vebadan korkar gibi oradan uzak dursun! Bunun gerçek bir sosyalizm ve enternasyonalizm ol-

madığı açıktır. Bunlar hep yanlış, tehlikeli, kökenleri nereye dayandırılırsa dayandırılırsın sonuç vermeyen uygulamalardır. Sovyetler şimdi bundan kurtulmaya çalışıyor. Bu dalga nereye kadar taşılacak? Şimdiden kesin belirlemede bulunmak erkendir; lakin objektif bir gerçeklikten çıktığı sürece bir aldatmaca olmadığı, kapitalist-emperyalist sistemin bu yaklaşıma fazla hazırlıklı olmadığı, onlara karşı daha yeteneksiz olduğu,

**Sovyetler Birliği'ndeki
yozlaşmaya karşı, kendini
yenilemiş bir sosyalizm
Gorbaçov sonrasında ayağa
kalkabilir. Ki bunun da belirtileri
az değildir. Kapitalizm yolcusu
akımlar kadar, sosyalizmin
yenilenmesine çalışan akımların
da oldukça etkili olduğu biliniyor.
Gorbaçov bu konuda biraz da
ara geçiş aşamasını oluşturuyor**

dolayısıyla ihtiyath hareket ettiği bir gerçektir.

Eğer yumuşama her düzeyde gelişirse, hatta önemli bölgesel sorunlarda da gelişirse tümüyle bunları devrimin reddi olarak görme yerine, yeni bir durum doğar biçiminde belirlemek, daha gerçekçi olabilir. Sürekli varolan dengelerin tıkanıklığına dikkat çekiyoruz. Bu dengelerdeki çözümsüzlük, tıkanıklık aşılmadıkça yeni bir durum değerlendirmesi mümkün olmayacaktır. Mademki devrimler artık birbirine girmiş olan dengeler yüzünden ilerlemiyor, o halde, yeni yöntemler denemek daha doğrudur. Ama görünen o ki, bu, birçok yerde dengeyi karşı-devrimcilerin ve işbirlikçilerin lehine dengesizliğe dönüştürüyor. Bir Afganistan'da Sovyetler, "Mecburum başka seçeneğim yok" diyor. Ama karşı devrim daha çok atağa kalkıyor. Ortadoğu'da biraz geri çekilse, yine karşı-devrim atağa kalkabilir. Dolayısıyla son derece kritik bir durumda seyrediliyor. Yumuşama, belli bir nefes alıp verme de olabilir. Güçler yorgun düşmüştür. Özellikle de devrimci güçler için de bir nefes alma fırsatı olabilir. Eğer iyi değerlendirilirse tümünden her şeyin kaybedilmesinin tersine, yeni bir atağa kalkmanın nedeni de olabilir. Bu, Sovyetler Birliği için de geçerlidir. Sovyetler Birliği'ndeki yozlaşmaya karşı, kendini yenilemiş bir sosyalizm Gorbaçov sonrasında ayağa kalkabilir. Ki bunun da belirtileri az değildir. Kapitalizm yolcusu akımlar kadar, sosyalizmin yenilenmesine çalışan akımların da oldukça etkili olduğu biliniyor. Gorbaçov bu konuda biraz da ara geçiş aşamasını oluşturuyor. Yani yozlaşan sosyalizme, yenilenme ihtiyacında olan sosyalizmin geçiş aşamasındadır. Mücadele bitmemiştir. Aynı şey bütün bölgeler için de geçerlidir. Buradaki yumuşama; güçlerin yeniden atağa geçmesi için bir fırsat oluşturabilir. Diri olan, güçlü olan üstün çıkabilir. Sınıf

temeli, ideolojik-politik yaklaşımları oportünist olanlar çöker ve karşı-devrim çabaları da boşa çıkar. Örneğin Ortadoğu bölgesinde küçük burjuvaziye dayalı milliyetçi yaklaşımlar yorgun düşmüşlerdir, kendilerini yenileyememişlerdir. Bunlara karşı, muhtemelen karşı-devrim güçleri, işbirlikçiler egemenlik kurabilir. Ama kendini daha iyi yenileyebilen, hatta küçük burjuva milliyetçiliği yüzünden -bu Türkiye için de geçerli- bir türlü ortaya çıkarılmayan proleter devrimcilik gelişebilir ve kendine yenilmiş sosyalizmin bu yorgun, yıpranmış halini, Türkiye'de yorgun demokratçılık diye adlandırılan halini aşp taze bir devrimci-demokratik güç olarak kurtuluşa önemli rol oynayabilir. Dolayısıyla bu dönemi, aşırı gerginliklerin, tıkanıklıkların, çözümsüzlüklerin daha çok üstten siyasal görüşmeler ve yoğun ekonomik-kültürel ilişkilerle aşılmaya çalışıldığı, ideolojik ilkeleri fazla öne almayan, daha çok pragmatizmi esas olan, günün çıkarları neyi gerektiriyorsa ona ağırlık veren bir dönem oluyor. Buna bir mola, bir rahatlama dönemi, bir geçiş dönemi diyebiliriz; bu pek o kadar önemli değildir. Önemli olan, dünya çapında olsun, birçok bölgede olsun, böyle bir döneme girilmek istenmesidir. Yaklaşımımız bu anlatım çerçevesinde ele alınabilir.

Bizim için, bilindiği gibi, reformcu yaklaşım ölümdür. Ki bunu Gorbaçov ve Castro da gördüklerinde ifade ettiler. Castro, "Sizin yolunuz size, bizim yolunuz bize, Sovyetler Birliği ile bizim ile bizim sorunlarımız ayrıdır" diyor. Castro daha çok devrimci yöntemlere ağırlık verir, Sovyetler ise reformcu yöntemlere ağırlık verir. Sorunların kaynaklandığı zeminler farklı çözüm yollarını getirir. Elbette bizim gibi bir ülkede tamamen devrimci yönetime ağırlık verilir. Çünkü, bizde reformculuk baştan beri karşı devrimin güçlenmesidir. Gerçekten somut durumlara göre yaklaşım önem taşıyor. Eğer bugün Gorbaçov önderliği, bütün dünyaya, yalnız Sovyetlerin reform ihtiyacına göre, "Siz de hemen uzlaşmalara girin" derse bu kabul edilmez. Örneğin, Suriye direnişçi bir konumdadır. Suriye'ye "Sen de İsrail'e önemli oranda isteklerini kabul etme temelinde bir uzlaşmaya yanaş" derse, Afganistan'da "İşte her şeyi mevcut gelişmeye terket" derse, Orta Amerika'da "Kontralar da iktidar ortağı olsun, Nikaragua kendini açık tutsun" deyip bunları peşpeşe dayatırsa böylesi bir yaklaşım reddedilir ve "asla!" denir. "Gorbaçov önderliğidir, sosyalizmi temsil ediyor, kabul edelim" demek gericiylik. Buna sonuna kadar karşı durulması gerekir. Ama kendi ülkesinde "Tıkanmışız, üretimi arttırmak gerekiyor, aşırı silahlanma masraflarını kaldıramıyoruz, ordu sayısını azaltmak gerekir, nükleer silahların yükümlülüğü çok ağırdır. Onlardan arınmak ve diğer alanlarda da silah indirimini tamamlamak gerekir. Bunun için emperyalizmle görüşmek zorunludur" diyorsa buna bizim diyebileceğimiz birşey yoktur. Yok, daha fazla ileri giderse, kapitalizme de bolca taviz verilir -hem de gereksiz yerde- elbette başta Sovyet halkı olmak üzere karşı çıkılması en doğrusudur. Hatta daha şimdiden karşı çıkışlar vardır, yeni sosyalizm, yeni Stalinciler denilen diğer akımlar da reformlara bu

biçimde yaklaşmaya karşı savaşım veriyorlar. Hatta Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde bile bu konuda sürekliliğin kanatların mücadelesinden bahsedildiği biliniyor.

Bizim bu dönemde çıkarabildiğimiz sonuç; buna pek karamsar bir gözle veya tümüyle "Geriyeye bir dönüş vardır" gibi yaklaşmak gerçekçi değildir. Özellikle iki sistemin aşırı merkezileşmesiyle Türkiye'nin kendisinin jeo-stratejik konumuna dayanarak almış olduğu bir çok tavizin sonu gelebilir. Dolayısıyla iki sistemin dengesi ortamından yararlanma durumu ortadan kalkabilir. Bu, Türk burjuvazisinin yeni arayışlara yönelmesine -ki daha şimdiden başlamıştır- yol açacak ve bu durumlardan daha fazla korkmaya başlayacaktır. Amerika daha şimdiden Türkiye'yi ciddiye almıyor. AET hiç ciddiye almaz. Sovyetler'e yaptığı yanında çok kar kalacak değildir. Dolayısıyla sıkışacaktır. Yani, yumuşamadan Türkiye'nin yararlı çıkacağını söyleyemeyiz. Çünkü, ordusu aşırı bir biçimde büyütülmüştür. Bu orduyu azaltmak zorundadır. Artık ABD de böyle bir orduyu kendisi için pek gerekli görmez. Çünkü, silahsızlanma vardır ve askerlerin sayısını azaltmak da buna dahildir. Bu Türk ordusuna yansiyacaktır ve nitekim daha şimdiden yansımıştır. "Sovyetler Birliği hududuna yakın 30 bin civarındaki orduyu azaltarak hepsini Doğu'ya taşıyım" dese de, genelde ordusunun ve giderek almış olduğu bütün desteklerin zayıflaması sonucunda militarizmi zayıflatacaktır. Dolayısıyla, Türk burjuvazisinin bundan sonuna kadar yararlı çıkacağını söylemek doğru bir yaklaşım değildir. Olumsuz etkilenmesi daha güçlü bir olasılıktır. Kendisini reformlarla daha fazla meşgul hissettirmek zorunda kalacaktır. Bu bizim devrimci yaklaşımımızın açılım şansını, manevra şansını daha fazla arttırabilir. Yani zayıf bir olasılık da olsa arttırabilir diyoruz.

Ortadoğu'da belli tıkanma vardır. Bunun ister bölgesel barış konferansı, ister ikili görüşmelerle veya ister yeni çatışmalarla aşımaya çalışılması durumu sözkonusudur. Ortadoğu halkları için devrim esastır. Bugün böylesi bir devrimci gelişmeye birçok güç zorlanmaktadır. Yeni gelişmeler, devrimci yöntemden vazgeçmeyi dayatmamaktadır. Bilakis, artık sınıfsal temelleri daralmış olan küçük burjuva sınıf temelini Ortadoğu'da devrimleri fazla ilerletemeyeceği ortaya çıkmıştır. Radikal bir devrime, proleter önderlikli devrime her zamankinden daha fazla ihtiyaç hasıl olmuştur. Bunu dikkate alan bir devrimsel gelişme durumu sözkonusudur.

Sovyet politikasının bazı yönlerine ilişkin yaptığımız değerlendirmeleri toparlarsak; özellikle sosyalizmi reel sosyalizmden ibaret görüp de, olası bunalımlara düşebilecek tipleri aydınlatmak açısından, bir kez daha kısaca da olsa değerlendirmekte yarar vardır. Sovyet sisteminin bugünkü durumunu anlattığımız çerçevede değerlendirmek önem taşır. Durumlar farklıdır dedik. Nükleer tehlikeler, bu politik yönelimin temel nedeni değildir. Esas temel neden; Sovyet toplumunun ekonomik altyapısı ve siyasi yapısıyla gelmiş olduğu aş-

madır. Aynı zamanda Ekim Devrimi bünyesindeki zayıflıkların olduğu aşamadır. Bugün devrim üzerindeki büyük tartışmalar, eleştiriler ve tasfiyelerin günümüzde olduğu bir aşamadır. Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında merkezden tutalım tabanına kadar, farklı hizipler arasından tutalım, Bolşevik hizip içine kadar devrimin fırtınalı dönemlerden geçtiğini biliyoruz. İşte onların bir özeti de günümüzde varılan politikalarda, varılan reform çabalarında görülmektedir.

Görülüyor ki, durumlar karmaşık olmasına rağmen, eğer sosyalizme yaratıcı yaklaşırsa, bütün bunlar altından kalkılmayacak durumlar değildir. Baştan beri yaklaşımın özünde yatan gerçeklik sosyalizmin eleştirisel yaklaşımıdır. Sosyalizm ne şu devletin, ne de şu ulusun tekelinde olan bir öğretilerdir. Ulusa, hatta zamana da bağlı olmayan; insan toplumunun gelişmesinin bilimsel ifadesi olarak gelişmek isteyen, bir kişinin, bir halkın, bağımsızca ele alıp, kendi somut problemlerine uygulayıp sonuç alabileceği bir eylem kılavuzudur

Bu temelde Sovyetler'de yeniden yapılanma dedikleri, açıklık dedikleri bir durum sözkonusudur. Dolayısıyla daha geniş bir tartışmanın olduğu da bir gerçektir. Sovyetler'in uluslararası politikasından tutalım, bütün iç politikalarını, hatta kurulan sosyalizmi bile tartıştıkları bir gerçektir. Ve bu tartışmaların bazı yönleri ortaya çıkıyor. Değerlendirmemizin başında de belirttiğimiz gibi, özellikle tam olmasa da devrimin yönteminden kaçınma, -en azından hakim resmi önderliğin durumu biraz böyle- durumu ortaya çıkıyor; emperyalizmle görüşmelerde; siyasal, ekonomik, ticari, teknik, kültürel ilişkilere ve hatta onlara benzeşmeye doğru bir arzu, bir isteklilik seziliyor. Bu bir sağ sapma anlamına da gelir. Şüphesiz ki bu durum belki de stratejiden bir sapma olarak değerlendirilemez ama taktikten bir sapma anlamına gelir. Sovyetler sosyalizmin ilkesine bağlıdır ama, bugün taktikte bir sağ sapma vardır. Onlar belki buna "esneklik" derler. Ama birçok yönden bir sağ sapma anlamına geldiğini vurgulamak, en azından bizi sosyalizm konusunda daha yaratıcı kılacaktır. Fakat sadece mevcut değişimleri bundan ibaret görmek de, yani "bir sağ sapma olmuştur" deyip de işin içinden çıkmak da doğru değildir. Sovyet sistemini daha fazla aşan gelişmeler vardır. Özellikle eşitsizlikler dünyasından alabildiğine uzaklaşarak kendi başlarına bambaşka bir dünya yaratma hayalleri vardır. Evet sosyalizmin bir tek ülkede değil, birkaç ülkede gelişebileceğine inanıyoruz, ama bunu komünizme kadar, hem de dünyanın üçte ikisinde emperyal-

lizmin çok güçlü olması temelinde gerçekleştirmek ve bunu da sürekli barış içinde gerçekleştirmek hem olası değil ve hem de buna inanmak mümkün değildir. Bunu sosyalizmle bağdaştırmak mümkün değildir.

SOSYALİST DEVRİMLER VE OLASILIKLAR

Sosyalist devrim; dünya sosyalist devrimi ezilen halkların ulusal kurtuluş mücadelesiyle sürekli beslenmedikçe, yine kapitalist metropol ülkelerin emekçi sınıflarının mücadelesiyle desteklenmedikçe kendi varlığını sonuna kadar garantide göremez. Biz bu ilkeye bağlıyız. Bugün ezilen halkların ulusal kurtuluş mücadeleleri, metropol ülkelerin işçi sınıfı, emekçi hareketleri mevcut klasik komünist partileri vasıtasıyla önemli oranda tasfiyeye uğramışlardır. Bu partiler tamamen burjuva partiler olmaya doğru yol alıyorlar. İşte bu konularda Sovyetler temel ittifakları esas alma yerine, emperyalizmin metropol ülkelerinin odak güçleriyle, temel güç noktalarıyla ittifakları esas alıp tüm umudunu onlarla uzlaşmaya, görüşmeye bağlayıp ve buna da "stratejik bir yaklaşım" diyorsa, bu tamamen bir sağ sapmadır. Biz değerlendirmemizde şunu da söyledik; aşırı merkezleşme ve bloklaşma artık halkların kurtuluş mücadelesini frenliyor. Bir karşı alan üzerine iki süper gücün alabildiğine birbirine girmesi, örneğin, birçok alanda olduğu gibi bir Afganistan'dan tutalım Filistin'e kadar halkların soykırımına kadar yol açabiliyor. Bu bir yumuşama, belki de olumlu sonuçlar getirebilir. Bu da bir taktiktir. Yalnız böylesi bir taktik değişikliğe hemen sağ sapma damgası vurmamak, gerçekçi olmayabilir. Dünyamızın karmaşıklaşan birçok sorununun halledilmesinde belli bir uzlaşma, taktikte bir uzlaşma, devrim içinde bazı olanaklar ortaya çıkarabilir. Tabii ki bunlar belirlediğimiz varsayımlardır. Eğer varsayımlar doğruysa, mevcut reformcu yaklaşımlar içte sosyalizmin tıkanıklıklarını gidermeye hizmet edebileceği gibi, uluslararası alanda tıkanan birçok devrimi yeniden gelişme yoluna sokabilir.

Dolayısıyla bu konuda çok dikkatli, duyarlı yaklaşım içinde olmak önem taşır. Kesinlikle Sovyet ülkesinde reel sosyalizmin sorunlarıyla, bizim gibi bir ülkenin devrimin, devrimci görevleri ile sosyalist faaliyetleri arasında dağlar kadar fark vardır. Onlar haklı olarak umutlarını barışa bağlayacak özellikle de kurulan sosyalizmin yıkılmaması için tüm çabaları harca-yacaklardır. Ama biz de her şeyimizi ülkemizdeki devrimci savaşa bağlayacağız, bu da çok açıktır. Bizim için devrimci mücadele ölüm-kalım meselesidir. Sovyetler 20 milyon insanını II.Dünya Savaşında şehit vermiş, iç savaşta bir milyonu şehit vermiş, ve olası III. Dünya Savaşında nükleer silahların patlamasıyla sistemlerden eser kalmayacaktır. Bunun için de elbette onların sorunları farklı olacaktır. Ama, emperyalizm istiyor diye devrimleri kurban ederse bu bir ihanettir. Yine çok iyi biliyoruz ki, "parçanın bütüne tabii olması gerekir" denilerek birçok devrimden vazgeçildi. Bunun; sosyalizmle, enternasyonalizmle alakası yoktur. Tersine, sosyal-şovenizmle alakası vardır; büyük ulus dev-

let çıkarıyla alakası vardır. Şüphesiz buna da karşı durmak gerekir.

Görülüyor ki, durumlar karmaşık olmasına rağmen, eğer sosyalizme yaratıcı yaklaşırsa, bütün bunlar altından kalkılmayacak durumlar değildir. Baştan beri yaklaşımın özünde yatan gerçeklik sosyalizmin eleştirel yaklaşımıdır. Sosyalizm ne şu devletin, ne de şu ulusun tekelinde olan bir öğretilerdir. Ulusa, hatta zamana da bağlı olmayan; insan toplumunun gelişmesinin bilimsel ifadesi olarak gelişmek isteyen, köleye kurtulmak isteyen, özellikle bunu eşitlikçi, sömürsüz bir dünyanın gelişiminde sağlamak isteyen bir kişinin, bir halkın, bağımsızca ele alıp, kendi somut problemlerine uygulayıp sonuç alabileceği bir eylem kılavuzudur.

Eğer yaklaşım bu temeldeyse, kurulan sosyalizmlere saygımız vardır. Onların sorunlarının tartışılması anlayışla karşılarız. Ama bizim de kendi somut koşullarımıza sosyalizmi uygulama hakkımız vardır. Kendi sorunlarımızı bu temelde çözme görevimiz vardır. Elbette onlar da buna saygılı olacaklardır. Bu temelde kurulacak ilişkiler, enternasyonalist ilişkilerdir. Bu temelde enternasyonalizme açık olmak gerekir. Ama bu ilkenin son derece çiğnendiği de bir gerçektir. Ezilen ülkelerin komünistlerinin, reel sosyalizmin komünist partilerinin neredeyse bir memuru durumuna düştükleri, ülkesindeki halkına yabancılaştıkları bir gerçektir. Böyle enternasyonalizmle kapıkulu haline gelinir. İşte bu anlayışa karşıyız. Partisi ne kadar küçük olursa olsun, mücadelesi ne kadar geri bir seviyede olursa olsun sosyalistler-komünistler arasındaki eşitlik esastır. Şimdi bunu Gorbaçov da söylüyor ama, Sovyet ülkesinde bununla bağdaşmayan birçok pratik vardır ve bu pratik de aynı zamanda onların özelleştirilerini gerektirir. Bu konularda ve birçok tutuma ilişkin özelleştirmeleri yapmaları gerekir.

Bütün bu konularda biz ısrarlıyız. Şimdiye kadar doğru sosyalizmi savunduğumuz gibi, bundan sonra da savunuyoruz; aynı zamanda yaratıcı bir tarzda uyguluyoruz. Yani doğruları savunmak demek, yaratıcı uygulamayı bilmek demektir. Yaratıcı uygulamanın söz söyleme hakkı vardı. Bunun dışındakilerin -evet, birey olarak belki konuşabilirler, bazı doğruları da söyleyebilirler ama- sonuç almada, sosyalizmi geliştirmede fazla katkıları olmayacaktır. Bu konularda bizim fazla bir sıkıntımız yoktur. Çünkü hareketimizin sosyalizme bu biçimde yaklaşımı, ülkemize bu biçimde uygulanması, küçümsenmeyecek gelişmesi bizi doğrulamıştır. Dünyanın diğer köşelerindeki doğru gelişmeler şüphesiz er veya geç yükseleceklerdir. Doğru bir enternasyonalizm anlayışı gelişebilecektir. Çok yerde bu tip anlayışlar vardır. Kaldı ki, bütün bunlar ancak mücadeleyle başarıya gidebilecek yaklaşımlardır.

Son sosyalizmin, özellikle reel sosyalizmin içinde olup bitenlere yaklaşımımız bu çerçevededir. Daha önceki anlatımla birleştirildiğinde gerçeğe ana hatlarıyla yaklaşmak mümkündür. Olası gelişmelere hazırlıksız yakalanma değil, bilakis doğru bir değerlendirme ve tutum belirlemede hayli güçlüyüz.

HOU DEJIAN'A AÇIK MEKTUP

Bilgesu Erenus

Sevgili Hou,

Mektubun Ersin'in mektubuyla hemen hemen aynı tarihte elime geçti. "Mektubun" deyişime bakma. Ashında bir bildirgeydi bu, 2 Haziran '89'da üç arkadaşla birlikte Tienanmen Meydanında açığa yatmadan önce kaleme aldığımız bir demokrasi bildirgesi, protesto ediyor, çağrı yapıyor ve özür diliyordunuz. Bu seslenişin bana da özel olduğunu düşünmem bu yüzden, işte şu anda da bir gazete kesiginden çok farklı görünüyor çalışma masamda, biraz daha düşgücümü zorlarsam, senin ülkene has o renkleri ve gizemli şekilleri taşıyan bir pulu olduğunu bile iddia edebilirim bu gazete kesiginin.

Ersin'in mektubu da alışılmışın ötesinde bir mektup, şu anda seninki ile yanyana duruyor. Bilmem biliyor musun, Ersin'lerin zarflarındaki zank hiç bir zaman kullanılmaz, hep açık gelir ve görüldü damgasıyla birlikte.

Sevgili Hou, sana mektup yazma nedenimi açıklayayım şimdi.

İzin verirsen seni Ersin'le tanıştırmak istiyorum. Ortak yanlarımız var onunla. İkinci de müzisyensiniz. Sen kendi ülken Çin'de gizlidesin, Ersin ise, kendi ülkesi Türkiye'de tam dokuz yıldır içerde. Sen yurttaşlarını, eski politik kültürden kurtarmak istiyorsun, Ersin de öyle. Sen ve arkadaşların, yurttaşlarınızı yeni bir siyasal kültürü benimsemeye çağırıyorsunuz, Ersin ve arkadaşları da öyle. Bu ortak yanlarınıza karşın içimi titreten bir ayrılığınız var sevgili Hou,

Ses-Mezaj: Ersin'in mektubu
Bilgesu Erenus
Eranca: ÖZEL

TİNE YAKIMI

The musical score is written on five staves. The first staff has a treble clef and a 4/4 time signature. The notes are mostly quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody. The third staff has a bass clef and continues the melody. The fourth staff has a treble clef and continues the melody. The fifth staff has a bass clef and continues the melody. The score is marked with various chords and dynamics.

Bir camus ardaında, sisli
gözlerin vardı bellemekt;
küçük bir aydınlık umurken
büyüme ragimur şiseledi.

Mürepim böyle püranparça
budamı böyle olacaktı
tam uzanmışken yarımlara
zaman anıların kapacaktı.

1) Umutların yine yarım
2) Yine kirek yine yorgun
Sesdularım yine yarım
yine buvuk yine yorgun

NAKARAT

sen ve arkadaşların sınıf mücadelesinin esas alınmasına karşısın, Ersin ve arkadaşları ise sınıf mücadelesinin esas alınmadığı bir ülkede devrim tut-sakları olarak yıllardır mahpus yatıyorlar. Sen ve arkadaşların 1949'dan bu yana sosyalist etiket taşıyan bir ülkenin çocuklarıdır, Ersinler ise kapitalist yolda direnen bir ülkenin çocukları. Şimdi beni değil, Ersin'i dinle, iki ay önce bir hapisaneden diğerine sürgün edilmişlerini anlatıyor Ersin ve bildiğin gibi diye başlıyor söze, umarım yadırgamazsın.

"Bildiğin gibi, Bayrampaşa Özel'de iken '88 Aralığında ilk tünelimiz dilimize yerleşen deyimle "patladı". Egemenlerin cezaevi sorumluları son derece sekter bir operasyon düzenlediler üzerimizde. Gaz bombaları ve coplar arasında yaralılar verdik, aç susuz ve soğukta bırakıldık, haklarımız gaspedildi.

Kargaşalıklar, barikatlar, olayın sıcaklığı, yılbaşı açık görüşümüzün ileri bir tarihe ertelenmesinin nedeni gösterildi. Özgürlük işçileri biz "köstebekler"se yeni yılın ilk saatlerini hücrelerde ve her hücre kapısının önünde bir erle, şarkılarımız, türkülerimiz, marşlarımızla geçirdik. Yeni yıla girerken tek dileğimiz "yeni tünel için başarılar" oldu.

Gelişmeler sürgün beklentilerimize yönelmedi. İdarenin aldığı bir takım güvenlik önlemleriyle yine aynı cezaevinde kaldık. İdarenin en önemli önlemiyse alt katları boş tutmak oldu.

Önlemlere karşın ikinci tüneli başlattık ama ne yazık ki o da birincisi gibi büyük bir olasılıkla tesadüfen patladı. Ne yazık ki her ikisinde de kullanılan yöntemler daha önce kullanılmış yöntemlerdi, bizim ise başka seçeneğimiz yoktu. Her ikisinde de kumar oynadık. Ve sona yaklaşmışken iki kumarı da kaybettik.

İkinci tünelimiz de ortaya çıkınca, olası bir operasyona karşı barikat kurmaya ve gazbombası savaşına hazır bekledik. İlk tünel olayındaki vahşi operasyonun benzerini yaşamayışımızın nedeni, geçmişteki barikatlarımızın sağlamlığı, dışarda ailelerimizin, avukatlarımızın, derneklerin, SHP'li bir kaç milletvekilinin muhalefeti ve basının sessiz kalmaması idi."

Sevgili Hou, bildirgenizin sonunda seçme sloganlarımız var onlardan biri de "Hepimiz öncelikle birer yurttaşız", bildirge içerisinde ise bu slogan "Her yurttaş kendi siyasal haklarının, başbakanın haklarıyla eşit olduğu konusunda güven duymalıdır" tümcesiyle açıklanıyor, Ersin'le aranızda girme pahasına da olsa bu konudaki sloganınızı sevdiğimi söylemek istedim.

"Ama sürgün bu defa kaçınılmaz görünüyordu. Gazeteler sürekli olarak Bayrampaşa Özel'in" firara elverişli oluşundan, altının köstebek yuvasına döndüğünden, güvenlik yönünden zayıflığından" söz ediyordu. Bu bizim sürgünümüzün egemenlerce hazırlanmış kılıfıydı. Bizim sürgüne razı olmayıp, barikat savaşına vereceğimizi biliyorlardı. Barikatlarımızın önüne ancak yalanla geçebilirlerdi. Ve bize akıl almayacak kadar yumuşak davrandılar. Cezaevinin ana koridorlarını ele geçirmemize seyirci kaldılar. Koridorlarda bütün bloklar birbirine karıştı, ama koridorlarda eğlenceler düzenledik, askerleriyle, gardiyanlarıyla, mü-

dür ve subaylarıyla bizi seyredip hep "ricalı" konuş-tular. Sadece Bayrampaşa 1 nolu cezaevine gideceğimizi ve orada bizler için yer açıldığını söylediler. Kabul ettik. Yukarı Sağmalcılar dediğimiz Bayrampaşa 1 no-lu cezaevine gidiyor diye arabalara bindik ve bir kaç saat sonra bu işte bir hinoğluluğunluk olduğunu anladık. Daha sonra öğrenecektik ki, davası sürenler, Bayrampaşa 1 nolu'ya, hükümlü ve hüküm özlüler ise Bartın Özel'e gidecekti. Böylece egemenlerin siyasal iktidarlarını yalan üzerine kurdukları ve korudukları bir kez daha ortaya çıktı."

Ersin, anlatımını "okumuşsundur" diye sürdürüyor, umarım meslektaşını yadırgamıyordusundur sevgili Hou.

"Okumuşsundur, az kaldı bir araba faciası yaşı-yorduk. Bayrampaşa özelden arabaya ilk binenler bizim blok oldu. ML-SPB tutukluları olarak bir araba içindeydik"

Burda kısa bir açıklama yapmak zorundayım senin için, ML-SPB hatlarından ilk ikisi Marksist ve Leninist kavramlarının karşılığı ve sevgili Hou, senin şaşır-an yüzünü görür gibi oluyorum, böylesi bir nedenle mapusta yatmayı kendini ne denli zorlasan da anlayamazsın sen, Marksist ve Leninist olmayanların hapsede yatmasına alışmışsın çünkü. Biz gene Ersin'i dinleyelim.

"ML-SPB tutukluları olarak bir araba içindeydik. Öyle bir araba ki 25 kişilik oturma yeri ve sıralar çok yakın, dizler sığıyor. Arabada 27 kişiyiz ve yanımızda eşya arabasına vermeye kıyamadığımız üç gitar, üç daktilo, savunmalarımız, yazılı evrakımız ve diğer önemli eşyalarımız. Arabanın havalandırma düzeni yok. Sadece her biri bir alyansın çapını geçmeyecek sayısı yüzü bile bulmayan hava delikleri var. Demir saçlı ayrı bölümde oturan jandarmaların açık pencereleri var. Ve o günler Mayıs'ın en sıcak, en bunaltıcı, yaprak kıpırtacak kadar bile rüzgarın olmadığı günler..."

Gece iki sularında arabaya bindik ve yukarı Sağmalcılar'ın önüne geldik. İndirilmeyi bekliyoruz, indirmiyorlar. Soruyoruz, yanıt vermiyorlar. Hava sorunu başlayınca, "Kapıları açın hava girsin" diyoruz, "yasak" diyorlar. "Subay çağır" diyoruz, "Subay gelmiyor" yanıtını alıyoruz. Çaresiz "Kapılar açılın, havasız kaldık" sloganına başladık.

Sevgili Hou, burda nedense demokrasi bildirgenizde Çinlilere seslenişinizi hatırladım. "Yalnız ideoloji yaratma, slogan üretme ve nesnelleştirme geleneğinden vazgeç. Bunlar boş demokrasidir" diyorsunuz, kendi deneyleriniz böyle bir sesleniş gerektirebilir ama ben Ersinlerin koşullarındaki için bunun ne denli hayati olduğunun izin ver altını çiziyim ve bizim çocuklarımız gerektiğinde kendileriyle de dalga geçecek güçtedir diye övünemiyim biraz, boğazımda düğümlenen hüzne karşın hem de...

"Hava sorunu giderek büyüdü ve biraz sonra da ilk bayılma oldu. Sloganlarımıza, "Doktor isteriz", "Tutuklular ölüme terk edilemez"leri ekledik. Korkunç derecede terlediğimizden vücudumuz büyük oranda su

kaybediyordu. Su isteğimize bile "Subay izin vermiyor" deniyordu.

Bayılları yere uzatıyorduk. Arabanın saçlarından vücudumuzun kaybettiği buharlaşmış sular damlıyordu, yerler sırlıslam, elbiselerimizin ememediği terlerimizle ıslanmıştı. Bizi yaşatmaya yetecek kadar hava olsa bile susuzluktan kesin ölebilirdik. Tükenmez kalemlerin içini boşaltıp deliklerden hava soluyarak kısa süre soluklanıyorduk. "Bir kaç tükenmez kalem borusu hepimize yetmiyor, elden ele dolaşıyordu. Bayılları yere yatırıyorlardık. Saatler ilerledikçe bir insanın üst üste defalarca bayılıp ayılabileceğine de tanık olduk. Gözlerin ferisi kaçtı, bakışlar boşlaştı, yüzler kireç gibi beyazlaştı, başlar dik duramıyor bir o yana bir bu yana kaykılıyordu. Arabanın yanından geçen ama bizimle ilgilenmeyen subay ve assubaylara "Sizi öldüreceğiz" tehditlerinin ötesinde en sunturlusundan küfürleri de savurmaya başladık can havliyle. Anlıyorduk ki niyetleri bizi öldürmekti. Ölüme terk edilmiştik ve ellerimiz zincirliydi."

Sevgili Hou, şu anda demokrasi bildirgenizdeki bir başka sloganı hatırladım ister istemez. Diyorsunuz ki, "Hiç bir düşmanımız yok. Aklımızı ve mücadelemizi nefret ve zorbalıkla zehirlemeyin".

Ne kadar güzel, ne kadar insancıl ama dışarının sıcaklığına daracık bir mekanda 27 genç vücudun salgıladığı 36.5 derece ısıyı katarak dayanılmazlaştırılan havayı tenefüs etmeme koşuluyla...Ersin'i dinleyelim gene, bu koşullarda daha fazla bekletemeyiz onu.

"Can derdine düşmüşlüğü gözüpekliğiyle ellerimizin kanlar, sıyrıklar içerisinde kalmasına almadan hepimiz zincirlerden kurtulduk. Tahta sıradan bir parça kopararak demir saçları parçalamak için kullandık. Biraz hava almak için arabanın kapısına tekmelememizle söktüğümüz sıra parçasıyla gücümüz tükenene dek değişe değişe yüklendik. Saatler geçiyordu. Nöbeti değışen askerler iyi çıktı. Bize su taşıyıp dururken birisi gözyaşları içerisinde ana-avrat sövüyordu. Subay onu bize su getirirken görmüş, dövecekken bizim yükselen sesimizle uzaklaştı. Diğer arabalar bizim için slogan atıyordu, biz atamıyorduk artık."

Tiananmen Meydanında Hou, silah kullanacakları yerde "Burayı terkedin, yoksa bizi asarlar diye" size diz çöküp yalvaran askerlerinizi düşünüyorum, sizinle ilgili bir haberde okumuştum tabii ki Batı kaynaklı, kaynağı ne olursa olsun sizin ve Ersinlerin yaşadıkları insan kaynağının hiç kurumadığını kanıtıyor, üniformaların insandaki özü yok edemediğini de...

"Sonunda biraz hava deliği açabildik. Biraz sonra da kapıyı kırdık. Askerlerin, subayların "Çıkmayın vururuz"larına aldırmadan baygın iki arkadaşımızı dışarı çıkarttık. Bizim arabayı hemen indirme yerine getirdiler. Neredeyse on saati geçmişti arabada oluşumuz. Arabadan iner inmez bir arkadaşımız tam da asker kalabalığının ortasında düşüp bayılınca bu hepimizi galeyana getirdi ve ellerimizde zincirler, ağızlarımızda "Hesabını soracağız, öldüreceğiz" naralarıyla saldırmaya başladık. Binbaşı yaralandı, bir avuç tutsak yüzlerce coplu askerle boğuşuyor ve ölüm şerbeti iç-

mişçesine döğüşenlerin karşısında geriliyordu. Üzerimize namlular çevriliydi ve aklı başında arkadaşlarımızdan biri olan Hasan Şensoy, bizi sakinleştirmek için yüzü bize, sırtı coplu askerlere dönük çırpınıyor, bir taraftan da sırtına, kollarına yığıla cop yiyordu. Bizi sakinleştirmeyi başardı ve olası bir katliamı da engelledi."

İşte böyle Hou Dejian. Devrim tarihinin daha büyük acılarının da aktarabilirdim sana ama meslektaşın müzisyen, Ersin Marangoz'un sürgün öyküsünü yeğledim anlatmak için. Öyküsü Bartın'da sürüyor, ne zaman sona ereceği ise hem belli hem de değil.

Ortak yanlarınıza karşın, içimi yakan ayrılığınızı bir kez daha yineleyeceğim. Sen ve arkadaşların 1949'dan bu yana sosyalist etiket taşıyan bir ülkenin çocuklarıdır. Ersinler ise kapitalist yolda direnen bir ülkenin çocukları. Sizler sınıf mücadelesinin esas alınmasına karşısınız, Ersin ve arkadaşları ise sınıf mücadelesini esas aldıklarından dolayı hala tutsak. Sizlerin demokratik politika üzerine söyledikleriniz, bizim türden insanları ancak ve ancak acı acı gülümsetebilir. "Demokratik politika danışma tartışma ve seçimlerde oy verme sürecine dayanan karşılıklı saygı, hoşgörü ve uzlaşma politikasıdır" diyorsunuz sevgili Hou ve işte sonunda ister istemez Amerika'yı yeniden keşfettiniz. Bizlere ne mutlu ki, Ersinlerden sonraki genç kuşaklar da, söyledikleri şarkılarına, "Çek o pis ellerini üzerimizden Amerika" dizesini katabiliyorlar hem de bunca yıldırma ve korkutma, unutturma çabalarına karşın yapıyorlar bunu.

Seni kırmak niyetinde değilim sevgili Hou, seni anlamaya çalışıyorum ve elimden gelmiyor. İşte düş gücümü bir kez daha zorlayacağım.

Sizden gelen haberlerin çoğu Batı kaynaklı, bunu daha önce de söylemiştim, belki de bize yansıtılanlardan çok farklıdır sorunlarınız, çok üst düzeyde bir sosyalizmi yaratma sancılarıdır bunlar ve New York anıtının benzerini ülkenize dikmek yerine tüm gerçek özgürlüklere açık... Eğer böyleyse bizim dilimizde kullanılan bir deyimle söyleyeyim "İki elim kanda da olsa, bana bir yerlerden bir işaret ver" çağımızın bu kargaşasında sosyalist bir insan olma özenindeki benim, buna çok şiddetle ihtiyacım var.

Sana sevgilerimi yazmadan önce son bir şey daha. Ersin Marangoz'un Bartın Hapishanesinde sözlerini yazıp bestelediği "Yine Yarım" adlı bu şarkıyı mutlaka repertuarına kat, gizlide ya da açıkta mahpusta ya da özgürlükte nerde olursan ol, arkadaşlarına mutlaka söyle...

Sevgilerimle...

PS. Sloganlarınız arasında beni en fazla etkileyeni ayrı bir not halinde göndermek istedim sana. "Ölümün peşinde değiliz" diyorsunuz, "Gerçek yaşamı arıyoruz". Çağın bu karmaşasında acıyan ana yüreğimle sizler için de ölümün bütün genç insanlardan uzak durmasını diliyorum.

bilgesuerens

Önceki sayımızda İsmail Beşikçi'nin 27 Nisan'da yaptığı savunmayı ve avukatlarının savunmasını yayımlamıştık. Önceki savunmayla bağlantılı ve birbirini tamamlayıcı olduğu düşüncesiyle Beşikçi'nin 23 Mart'ta Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yaptığı savunmayı da okuyucularımıza sunuyoruz

BİLİM ANCAK RESMİ İDEOLOJİYİ ELEŞTİREREK GELİŞEBİLİR

İsmail Beşikçi

Sayın Yargıçlar,

Özgür Gelecek dergisinin, Aralık 1988'de yayımlanan 1. sayısında, derginin içeriğine ilişkin bir açıklamadan dolayı yargılanmaktayım. Bu süreçte iddianameyle ilgili iki önemli hususu belirtmekte yarar görüyorum. Bunlardan ilki hukuksal bir konu. İkincisi ise bilim yöntemi kavramıyla ilgili.

Hukuksal bir konu olarak şunları ifade etmek istiyorum. İddianame, "Türkiye toprakları üzerinde yaşayan her Türk vatandaşı aynı milli kimliğe sahiptir" diyerek, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu ve Türk ulusal kimliğini taşıdığını vurgulamaktadır. Burada, "tabiiyet" ve "milliyet" kavramları da aynı şeymiş gibi gösterilmektedir. Halbuki, "tabiiyet" vatandaşlık hukukuna ilişkin bir kavramdır, "milliyet" ise sosyolojik ve politik bir kavramdır. İddianame Türkten başka ulusal kimliğe sahip grupların varlığının ileri sürülmesinin suç oluşturacağını da belirtmektedir.

Somut gerçekler ve bilimsel düşünce, iddianemenin ileri sürdüğü bu görüşü, bu düşünceyi doğrulamaktadır. Bu en azından Kürtler bakımından böyle. Bunun için, iddianamenin bu saptamasına, bu görüşüne katılmıyorum. Fakat burada ifade etmek istediğim konu bu değil, bundan hareket ederek hukuk mantığı ve hukuk felsefesiyle ilgili, adaletin özünü ilgili bazı hususlar...

1960'lı yılların sonlarından itibaren kitaplarımdan, yazılarımdan dolayı birkaç kere yargılandım. İddianame bunların bir kısmını belirtiyor. Belirtilmeyen bir iki tane daha var. Bunların hepsi de mahkumiyetle

sonuçlandı. 1960'lı yılların sonlarından itibaren şunu gözledim: İddianamede kısaca ifade edilen görüş mahkemelerin de görüşüydü. Mahkemeler gerekçeli kararlarında herkesin Türk olduğunu, Kürtlerin kökeninin Türk olduğunu, Kürtçe diye bir dil olmadığını vs. uzun uzun yazıyorlardı. Öte yandan bunlar sadece, mahkemelerin görüşü ve düşüncesi de değildi. Yargıçlar da teker teker aynı görüşü savunuyorlardı. Çeşitli zamanlarda ve çeşitli mekânlarda mahkeme heyetlerinde yer alan yargıçların bazıları, günlük gazetelerde, haftalık veya aylık dergilerde yazdıkları yazılarda aynı düşünceyi, aynı görüşü ifade etmişlerdir. İşte belirtmek istediğim esas konu bu noktada dögümleniyor. Açıkça ortaya çıkan sonuç şu: Beni veya benim gibileri yargılayan yargıçlarla aynı şeyleri düşünmediğim, onların

görüşlerini, düşüncelerini eleştirdiğim için yargılanmış oluyorum. Onlar yazılarında, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu söylüyorlar. Biz bu görüşün yanlış olduğunu, toplumun somut gerçeklerine, bilimsel düşünceye uygun olmadığını söylüyoruz. Kürtlerin durumundan söz ediyoruz. Bu görüşü benimsemediğimiz, eleştirdiğimiz için de yargılanıyoruz, cezalandırılıyor. Kürt sorunu ile ilgili düşüncelerden dolayı mahkeme önüne çıkarılan kişilerin durumunu, onların mahkemeyle ilişkilerini kısaca bu şekilde belirtmek mümkündür. Çünkü Kürt sorunuyla ilgili resmi ideoloji sadece, mahkeme kararlarında ifade edilmiyor. Aynı ayrı olarak yargıçların düşünceleri de bu yönde. Ve hukuk adamları olarak yargıçlar bu düşünceleri çeşitli gazetelerde ve dergi-

lerde sık sık dile getiriyorlar.

Bu, kuşkusuz, hukuk adına büyük bir sakıncadır. Çünkü mahkemeler, kişileri cezalandırmakla yetkili olan, devletin en önemli baskı aracıdır. Ve bu araç, herhangi bir konuda, örneğin Kürtler konusunda, kendini yargılayanlarla aynı şeyi düşünmediği içinsanağı cezalandırıcı bir konuma düşmektedir. Bunun hukuk için büyük yaralar açtığı açıktır. Bütün bunlar davanın hukuksal bir dava olmadığını, politik bir dava olduğunu gösterir.

İnsanlar çeşitli kişilerle veya çeşitli kurumlarla aynı şeyi düşünmeyebilir. Örneğin gazetecilerle veya sanatçılarla aynı şeyleri düşünmeyebiliriz. Fakat bu gibi durumlarda benzer düşünmemek cezai bir konuyu gündeme getirmez. Yargıçlarla aynı şeyleri düşünmemek ise bir hapis cezasını gündeme getirebilmektedir. Yargılama Kürt sorunuyla ilgili olduğu zaman bu hep böyle oluyor.

Türkiye hızlı bir toplumsal ve siyasal değişme sürecindedir. Hukuk kurumları bu değişimin mümkün olduğu kadar sancısız ve sarsıntısız bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli ortamın hazırlanmasına katkıda bulunmalıdır. Bunun için de yargılama sürecinde ideolojik gerçekleri değil, toplumun somut gerçeklerini, bilimsel düşünceyi dikkate almalıdır. Ülkenin uzun vadeli çıkarları bu yödedir. "Türkiye'de sadece, Türk ulusal kimliği taşıyan Türkler vardır, Türklerden ayrı bir ulusun varlığını ifade etmek suçtur" anlayışı toplumsal ve siyasal değişimin olağan kanallarını tıkar. Ve bunlar uzun vadede ülkenin çıkarlarına uygun değildir.

Bilim yöntemiyle ilgili olarak ise şunları söylemek istiyorum. Türkiye'de çeşitli üniversitelerde arkeoloji, sosyal antropoloji, etnoloji gibi bölümler, kürsüler vardır. Bu bölümlerde gerek Anadolu'da gerek dünyanın çeşitli yerlerinde yaşamış eski kavimlere, eski kültürlerle ilişkin incelemeler yapılır. Örneğin, Etilerin, Frigyalıların kültür ve medeniyetleri incelenir. Çanaklar, çömlekler bulunarak sergilenir. Örneğin, Etiler erzaklarını böyle koruyorlardı, denir. Çeşitli kavimlere ilişkin tabletler bulunur, onların yazıları incelenmeye çalışılır. Afrika kültürleri, Uzakdoğu kültürleri, Amerika'daki Kızılderili kültürleri incelenir. Bu yolla eski kültürlerin ve medeniyetlerin günümüze yansımaları sağlanır. Onların günümüzde yaşatılması için çaba harcanır.

Fakat, bütün bu süreçlerin yaşandığı Türk üniversitesinde, Kürt diline, Kürt kültürüne ve medeniyetine ilişkin hiçbir araştırma ve inceleme yapılamaz. Çünkü bu konuda devlet tarafından yasak konulmuştur. Ve bu yasağa riayet edilip edilmediği dikkatli bir şekilde, çeşitli devlet kurumları tarafından izlenmektedir. Bunun ötesinde Kürt dilinin ve kültürünün yok edilmesi ve unutturulması için her türlü önlem alınmaktadır. Halbuki, Kürt dili yaşayan bir dil, Kürt kültürü yaşayan bir kültürdür. Binlerce yıl önceki kavimlere ilişkin diller ve kültürler incelenirken, bunlar gün ışığına çıkarılırken, yaşayan bir dilin ve kültürün unutturulması, yok edilmesi derin bir çelişkidir. Buradaki derin çeliş-

kiyi görmemek mümkün değildir.

Kürtlere ilişkin konuların incelenmesinin yasaklanması, Türk üniversitesinin bu yasaklara riayet etmesi, Kürtlerin aşlına Türk olduğunun, Kürtçe diye bir dilin olmadığını propagandasına katılması resmi ideolojinin etkinliğiyle ilgili bir olaydır. Halbuki, gerek bazı konuların incelenmesinin yasaklanması, gerek bu yasağa itibar edilmesi Türkiye'nin düşünce ve bilim hayatını derinden yaralamaktadır, körleştirmekte ve kötürümleştirmektedir. Bu süreç uzun vadede ülkenin itibarını zedelemektedir. Burada, bilim yöntemiyle ilgili bir durumu vurgulamakta yarar vardır. Bilim ancak, ideolojileri, bu arada, resmi ideolojiyi eleştirerek gelişebilir, itibar sağlayabilir. Resmi ideoloji tarafından konulmuş yasaklara itibar ederek, düşünceyi ve bilimi geliştirmek olası değildir. Bu bakımdan dünyadaki çok eski kültür ve medeniyetlere ilişkin incelemeler yapan, onları gün ışığına çıkarmaya çalışan Türk üniversitesinin, yaşayan bir dili ve kültürü görmezden gelmesi, bunun yok edilmesine göz yumması, ayrıca, üzerinde durulması gereken derin bir çelişkidir.

Sayın Yargıçlar,

Bilim ile ideoloji arasında derin bir çelişki vardır. Bilim somut gerçeklerden, olgulardan hareket eder. Bilimin ürettiği bilgiler eleştirilebilir, yanlışlanabilir. Bilimsel süreç dinamik, esnek, değişimlidir. Ideolojiler ise birinci planda inaçlara dayanır. Kabul edilmiş bazı doğrular vardır, hep o savunulur. Ideolojiler katı, eleştirilemez, tartışılmaz sistemlerdir. Resmi ideoloji ise, herhangi bir inancın, devlet tarafından konulmuş cezai müeyyidelerle ayakta tutulması, insanlara, kurumlara ve kitlelere benimsetilmeye çalışılmasıdır.

Bilim, dünya dönüyorsa ve bu önermeyi olgulara dayanarak kanıtlayabiliyorsa, bunu, her zaman, her koşulda ifade etmelidir. Bu düşünceyi ifade etmeyi yasaklayan bir resmi ideoloji de olabilir. Örneğin, "Dünya dönüyor demek vatani milleti sevmeliktir, vatana millete ihanettir" diyen bir resmi ideoloji de olabilir. Bu koşullar altında da bilim gerçeği, yani dünyanın döndüğünü ifade etmelidir. Ülkenin uzun vadeli çıkarları bu yödedir. Kişiler herhangi bir cezai müeyyideyle karşılaşmadan, böyle bir endişe taşımadan bu tür önermeleri ifade edebilmelidirler. Uygurluk budur.

İddianamede Kürtlerin ulusal kimliklerini ifade edebilmelerini savunmanın suç olduğu vurgulanmaktadır. Biz, Türkiye'deki bütün hukuk kurumlarının, Bulgaristan'daki veya Batı Trakya'daki Türklerin ulusal kimliklerini yani Türk kimliklerini koruyabilmeleri için her türlü önlemin alınmasını istediklerini, bunun için siyasal partilere, hükümete, benzer kurumlara önerilerde bulduklarını yakından biliyoruz. Bu bakımdan, "Kürtler kendi kimliklerini sorgulayabilmelidir" cezai bir kovuşturmayla neden olmamalıdır.

Sayın Yargıçlar,

İddianameye karşı söyleyeceklerim kısaca bunlardır.

Saygıyla sunuyorum.

24.00 NOTLARI

- Sami'ye ve bütün Sami'lere-

Yılmaz Odabaşı

I

(Ah !... Ben sizi nasıl tanımam. Tanışmaz olur muyuz? Yoksa benimde faşizminizin, dış izninizin ne anlamı var?...

Gecelerintze çalınca beni donumu isterik fahişeler gibi soydunuz. Konuşunca düpedüz küfürdünüz. Dönünce evlerinize işkenceden; Dönünce dönüp sırtınızı kadınlara it gibi uyurdunuz. Sonra halk otobüsleri halk otobüsleri:

Siz öldüydünüz!...)

Halk otobüsleri halk otobüsleri: Kokar halk gibi; ekmek, ter ve sarmısak gibi. Orada "Değince mabedimin göğsüne na mahrem eli": Hitler ruhuyla şehit düştü bırakarak ardında ejdadı kadar falli meçhul cinayetleri... Sonra sarıldı naaşı Türk bayrağına. Gömülerek işkenceciler, affedersiniz "Şehit"ler mezarına...

Bin tane işkence yapılmaktan, nihayet bir tane işkence yapmaktan gitti. "Adalet" in terazisi malum da: Tarihin terazisi bozuk mu Sami?...

Faşizm ne mi? Biraz da çocukluğunda bir babanın Türkiye geneli. Bu yüzden erken tanıdık sopalara öptürülen her eli.

Biz	Sizi
Beklertiz	Türküler
Tüten	Ve
Bir	Tütsüleriz
Buharın	Yaz
Buhurdanında:	Tarih

II

Dün ölümlerimizi aradım. Sıkıntılı bir yağmur vardı. Ölümlerimizi ararken ayaklarım yoruluyor, saçlarım dökülüyor. Çaresiz gidip mezarlarına çiçek / bırakmadım. Çiçekler parasızlığıma çiçek verse bırakacaktım. Ayıp olmasa ştir bırakacaktım. Baktım ki ülkede en ucuz şey olmuş ştir ve en ucuz şairin ömrü..

Şairin ömrü pek ucuz:

/BU YÜZDEN İNİHARLARDA ÖLEBİLMİYİ EN GÜZEL ŞAİRLER BECERİYORLAR.
ŞAŞAŞARAK ÖLMİYİ EN HAKLI GERİLLALAR..

(Benim adım da inihâr, rengim kıyımlar ülkesinden
Sabırdır: Kanatılmış ruhsatsız kasaplar elinde
Cellat künyeleriyle kasılıp gezdiler ya caddelerimde
Ülkem ve ömrüm: Ucuz...

-Yeni 12'den vurulmuş Eylül-

Ne yeni ölümsünüz...

/İNİHAR ÜLKESİ AŞKIM.....VE LANETİM..../

Sıkıntı sus ben konuşmalıyım!...

BİR SİNEMA ELEŞTİRMENİNİN ELEŞTİRİSİ

Mesut Hastürk

Bir düşünce, yazı, olay ve olgu karşısında bir kim-
senin "görüş" belirtmesi yorumdur, eleştiri nüvesi
taşısın da kişiseldir. Hiçbir uğraşı-eylem, üretim vb,
subjektif olduğu ölçüde öznenen başkasını bağlamaz.
Başka deyişle, ikinci ve üçüncü şahısları pek ilgilendir-
mez. Bu noktada objektiflik ve bilimsellik önem taşır.

Bir eleştiri yapabilmek için, salt belli bir alana özgü,
(burada sinema) çok bilgi birikimine sahip olmak yet-
mez. Olsa olsa o alanda "ukelallanmaya" yarar. Ö-
nemli olan bu bilgi birikimini, belli bir bilimsellikte, o
alana ilişkin kriterler kullanarak yapılan zihinsel etkin-
liktir. Öyleyse, sinema bilgi ve "görgüsü" sinema üze-
rine yazarken, olayın bir yönünü oluşturur, ancak bir
eleştirmenin bu olaya "eleştiri" özelliği kazandırması
için, elestrinin de kurallarını ve kavramlarını bilmek,
sinemacılıktan da önemlisi eleştirmenlik yetisi taşımak
gerekir.

Ülkemizde, sinema eleştirisi de eleştirmeni de he-
men hiç yoktur. Ama sinema tanıtmanı çoktur. Tanıt-
ma ise, sonuç itibarı ile -olumlu ya da olumsuz da
olsa- reklamcılıkla kardeşdir. Biraz ileriye gidersek,
ülkemizdeki eleştirmenlere "reklamcı" demek daha uy-
gun düşer.

Neresinden bakarsanız bakın, sinema her cins ka-
pitalist ülkede, bir ticaret ve endüstri mekanizması ile
işler. Sinema, mitler, ideoller yaratır, yabancılaştırır, u-
yutur, deşarj eder ve kâr sağlar. Bu sistemdir.

Eğer, bir eleştirmen, bu sistemin övücülüğünü ya-
pacaksa, "reklamcı" sıfatıyla yapıyor demektir. Bu söz-
de bir eleştirmendir, sistem içi kurallara uyar ve "bi-
limselliğe ihtiyaç duymaz". Hatta, fazla bir çaba gös-
termeden, sistemi temsilen ahkâm kesebilir.

Tersi, bir eleştirinin olabilmesi için, en azından şu
ölçütleri kullanması gerekecektir:

- Sinema sanatının özellikleri, öğeleri
- Tarihsel-toplumsal süreçteki yeri ve bağları
- Sınıfsal yapısı ve bağları
- Objektif değerlendirme biçimleri, eleştirel bilim-
sellik

Tanıtman (sözde eleştirmen), yukarıdaki ölçüt-
lerden yalnız ikisini kullanabilir ancak tersinden. Bun-
lar:

- Sinema sanatının özelliklerini, öğelerini bilir ve bu
alana ilişkin bilgisi vardır, onu kullanır.
- Kesinlikle subjektiftir. Kendi değer yargılarıyla
hareket eder. Bu bir anlamda kendini "otoriter ilan et-
mektedir". Oysa tek bir otorite vardır "sanatın kendi ya-
pısı ve bilimsel bakiş". Kullanılacak ölçütler de bunlara

dayalıdır.

Aksi halde, bir eleştiri "olmayan eleştiri türünün"
kriterleri ile hareket ederseniz. Tarihsel anlam "izle-
nimci eleştiri" olan bu tür, belli bir yetiye gerek duyma-
dan da yapılır. Çünkü tek ölçütü vardır, "ben". Buysa
her okur, izleyici, dinleyicinin zaten yaptığı bir-
eleştiri biçimidir.

Gazetinizin sayfasında cuma günleri "bence, böyle
izleyin, bu bir bağyapıt, fena değil, 11h" gibi eleştiri
herkes bir anlamda "zaten" yapıyor. "Zaten" sizin yap-
mamız nereden gerekiyor? Nedeni açık, boşluk doldu-
ruyorsunuz. Sistemin gereğine uygun adım tavır
alıyor ve onun medyalarını kullanıyorsunuz. Elbette
emeğinizin karşılığı da ödeniyordur.

BİR NOT: HANGİ ANTI-SİNEMİST?

Sayın Yalçın Küçük Toplumsal Kurtuluş'un 21.
sayısında Lenin'in anti-sinemist tavrından hareketle,
egemen güçlerin sinemayı kullanarak gençliği pasifize
ettiği ve gençliğin buna karşı anti-sinemist olması ve
yürümesi gerektiğini söylüyor. Kuşkusuz, sinema sanat
dalları içinde tam anlamıyla "burjuvaziye hizmet ede-
ni"dir. Bu çağrı da bu yüzden yerindedir.

Ancak, sayın Küçük'ün gözden kaçırdığı en azından
yazısında görmediğimiz bir nokta vardı. Bence bu, net
olarak hangi sinema sanatına karşı tavır alınması ge-
rektiği vurgulanarak yazılmıyordu. "En kandirmacı sa-
nat" olan sinemaya adeta "hepten" karşı bir tavır
öneriliyor. Bu noktada hemen aklımıza, Lenin'in sine-
maya çağdaş sanatlar içerisinde "en önemli" sanatlar-
dan biri olduğunu da söylediği geliyor.

Yazıda gördüğüm eksiklik buydu. Ayrıca, gençliği
salt anti-sinemistliğe değil TV izlememeye sola şirin
görünen sakat günlük gazetelere karşı da tavır almaya
çağırarak gerekir.

Tüm sanatların olduğu gibi sinema da bizim sa-
natımız ve biz, devletin, oligarkların, buruvazinin sine-
masına karşıyız. Tavrımızdaki ölçüt de bu olmalı.

ANK muhabiri Ertuğrul Kürkçü ile görüştü. Kürdistan Press'te çıkan röportajı olduğu gibi yayımlıyoruz

İŞÇİ EYLEMLERİ İSTİKRARI TEHDİT EDİYOR

Ertuğrul Kürkçü

Sayın Kürkçü, Türkiye'de 70'li yıllarda DISK önderliğinde güçlü bir işçi hareketi meydana gelmişti. Bu hareket darbeyle dağıtıldı. Ve bugün 9 yıl sonra gene işçilerin yığınsal olarak eyleme geçmelerine tanık oluyoruz. Ancak bu iki hareketin arasında bir takım farklılıklar var. Bu hareketleri karşılaştırabilir misiniz?

70'li yıllarda mevcut olan iki büyük sendika federasyonu arasında sanki bir iş bölümü varmış gibi, DISK kamu sektöründeki işyerlerini Türk-İş'in denetimine bırakmıştı. Ama iktisadi mücadele başlangıcında işçilerin tümünün DISK içinde birleşmesi gerektiğine dair bir yaklaşım vardı. DISK yöneticileri ise, bu talebi karşılamakta güçlük çekiyordu. Bu dönem sendikaların gençlik dönemi olarak görülebilir. Bütün o döneme ait eleştirilere rağmen, DISK'in önemli bir rol oynadığını vurgulamamız.

Bugünkü hareket Türk-İş'in çerçevesinde gelişmiş gibi görünse bile, hareket Türk-İş'i de DISK'i de aşmıştır. Bunlar işçilerin kendi hareketleri olarak gelişiyor. Sendikalara rağmen gelişen bir harekettir ve doğal önderlerin tayin ettikleri bir yolda gidiyor. Sendikalar ise, hareketin gerisinde gidiyorlar. 70'li yıllara göre en önemli ve ciddi fark bu. Bu doğal önderler de 80'den sonra işçileşmiş ya da sendikalarda kalabilmiş eski sosyalist hareketlerin alanındaki insanlar. Ama bunlar gözleyebildiğim kadarıyla sosyalist yapılara karşı bir mesafe oluşturmuşlar. Hepsine karşı olumlu bakmakla beraber, hepsiyle aralarında belli bir mesafe tutuyorlar. Dolayısıyla fabrikalarda gelişen bu hareket sendikaların geleneksel yapılarının dönüştüğü biçimleri bize gösteriyor. Yani işçi temsilcilikleri sendika bürokrasisinden kopup, işyeri komitelerini oluşturuyorlar. Türkiye işçi hareketinde hiç görülmemiş bir durum bu. Bence bunun büyük bir önemi var. Henüz sendikaların otoritesi aşılmış değil, ama işyeri komiteleri de şu anda iktisadi mücadelenin dışında siyasi önderlik yapabilecek durumda değil. Gelecekte ne olup ne olmayacağı konusunda benim kendi izlenimime göre, işçilerin gözü sendikalardan çok sosyalist harekette. İşyeri komitelerine sosyalistlerin seçilmesine gayret gösterdiklerini görüyorum. En azından sosyalistlerin bu aşamada daha iyi mücadele edeceklerine dair bir kanaat yaygın.

Ancak şu anda bir denge durum var. Sendikaların

otoritesi azalıyor, işyeri temsilcilerinin otoriteleri artıyor. Ama şu anda birbirlerini aşmış değiller.

Sosyalist hareket bir çok bakımdan bugünkü yeni gelişmelerin gerisinde kaldı. Türkiye'de sosyalist hareketin yaşadığı tarihte sınıf hareketi ile organik bir bağı yoktu

---

Bir de mücadele biçimlerinde bir farklılık gözleniyor. Eskiden hep daha sert biçimlere doğru gidiliyordu. Şimdi ise işçilerin çok büyük bir ikna gösterdiklerini görüyoruz. Mücadeledeki yöntemleri ile, onlar daima, yasaların çerçevesinden çıkıyorlarsa da, çok geniş bir kitleye haklı görünmeyi başarıyorlar. Çok yaratıcıdır. En gerideki işçinin en kolay yapabileceği yöntemleri seçiyorlar. Bu konuda çok hassas ve ciddi olduklarını görüyorum. Şu da söylenebilir: Türkiye'de 80'den sonra en büyük mücadeleler hapishanelerde olmuş. Şimdi de bu mücadele biçimlerinin bazılarının işçi hareketi tarafından devralındığını görebiliyoruz. Sakal bırakmak, açlık grevi gibi...

Bunlar 12 Eylül'ün yarattığı siyasi, psikolojik, kültürel ortamdaki devralınmış, bulunmuş birtakım olumlu olgular. Bütün bu eylemler, çok soyut bir şekilde bakıldığında pasif gibi görünebilir, ama bence bunlar Türkiye'nin tarihi şartları altında oluşan başka direniş yöntemleri ile bağ kuran şeylerdir. Biz bu aşamada devrimci hareket ile işçi hareketi kültürleri arasında oluşan bir ilişkiden söz edebiliriz.

Sonunda benim en çok önem verdiğim gözlem şu: 70'li yıllarda işçi hareketi özünde burjuvaziden henüz kopmuş değildi. İşçinin gönlünde yatan hala da işçilikten çıkmak olabiliyordu. Ancak bugün artık işçilerin bilincinde bir sınıf atlamasının mümkün olmadığı kanaati oluşmuştur. İlk defa Türkiye'de günlük hayatta net bir sınıf ayrımlarından söz edebiliyoruz. Ben öyle düşünüyorum. İşçiler tarihte ilk defa "biz ve onlar" diye burjuvaları ve kendilerini ayıran bir dünyada yaşadıklarını farkettiler. Bu kopuş 70'li yıllarda değil, ancak şimdi kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bu da sosyalist hareke-

tin işçilerle bağ kurması açısından olumlu bir faktör.

Şu anda sosyalist hareket şartların gerektirdiği görevlerini yerine getirebilir mi?

Hayır...

Avrupaya bakacak olursak, bugün Türkiye'de olanlara benzer gelişmelerin 70'li yılların başında olduğu görülür. O zamanki kitle hareketleri de belli bir eğitimi ve örgütlenmeden çok gerçeğin dayattığı taleplerden ortaya çıktı. İtalya'da binlerce işçi parasız kalınca süpermarketleri basıp, "kendi ürettiğimizi kendimiz alırız" sloganıyla yola çıktı.

Yanılmıyorsam bugün de Türkiye'de sadece işçi hareketinin içinde değil, genel olarak da ilk sefer otoriter özellikler taşıyan bir hareket ortaya çıktı. Bu da bence 80'den sonra oluşan yeni toplumsal yapılanmadan kaynaklanıyor. Kentleşmeyle birlikte bir batılama da yaşıyor. Diğer yandan da söylediğimiz gibi sınıf farkı daha da belirgin bir şekilde ortaya çıktı.

Türk sosyalist hareketi bu duruma ve bu durumun getirdiği yeni olgular ve mücadele şekillerine bugün tutarlı bir cevap verebilecek durumda mı? Yoksa ortaya çıkan bu yeni olguların, direniş, mücadele yöntemlerinin gerisinde mi kaldı?

Bence sosyalist hareket bir çok bakımdan bugünkü yeni gelişmelerin gerisinde kaldı. Her şeyden önce, Türkiye'de sosyalist hareketin yaşadığı tarihte sınıf hareketi ile organik bir bağı yoktu. Öyle bir süreçten geçmedik. 12 Eylül'e gelindiğinde zaten öyle bir kopukluk vardı. Bağ, sadece sendikalar düzeyinde vardı. 80'den sonra ortaya çıkan bütün tasarruflar bu sendikal yapıların restorasyonu düzeyinde idi. Şimdi onların bütün ufuklarını aşan aşağıdan bir gelişme var. Bu yüzden Avrupa'daki işçi hareketinden daha az tarihi bilgiye sahiptir. Bu süreci kavrayabilmek için, siyasi ve tarihi tecrübenin yeterli olmadığını düşünüyorum. Sosyalistlerin bu süreçte etkin bir faktör olmadıklarını da düşünüyorum. Eğer sosyalist hareket bütün bunları büyük bir zihinsel gayret ile aşabilirse, çok bereketli bir ortam var. Sosyalist hareketi işçi hareketine bağlamak anlamında. Teorik olarak, ben şahsen Dev-Yol ile Kurtuluş'un böyle bir şeye yaklaşabileceklerini düşünüyorum. Ama onların siyasi güçleri, örgütsel güçleri çok az. İstanbul'dakiler belli bir derecede yaklaşabiliyorlarsa da, Türkiye'nin her yerinde bu mümkün değil. Bu yüzden şu anda siyasi bir başarı elde edilebileceğini sanmıyorum.

Bu hareketin bir yandan birtakım çekici, otantik ve bu anlamda güven verici yanları var, diğer yandan dünyadaki bütün kendiliğinden, tabandan gelen hareketlerde görüldüğü gibi, bu hareketin de satılma, kandırılma tehlikesi büyük.

Şunu söyleyebilir miyiz: Eğer sosyalistler bu hareketle bütünleşmeyi başarırlarsa Türkiye'de bir sınıf hareketi için yepyeni yollar bulunabilir. Eğer bu fırsat kaçırılırsa, kolay kolay tamir edilemeyecek bir yeniliğe yol açar.

Buna katılıyorum. Bütün kendiliğinden hareketlerin büyük tehlikesi budur. Burada iki yönlü bir problemle karşı karşıyayız. Bir kendiliğinden hareket var,

ama onun mücadelesini devamlı kılacak sendikal yapı yok. Öbür taraftan bu hareket bir politik önderlikten yoksun. Bunlardan dolayı hareketin bir çeşit "ekonomik anarşizme" doğru kayma tehlikesi çok fazla.

Marksist bir perspektif ile bakıldığında bir takım eksiklikleri var. Bunların devam etmesi halinde bir çürümeye doğru gidebilir. Bir de hareketin iktisadi talepleri yanında siyasi talepleri henüz ortaya çıkmış değil. Sosyalistler bunu becerebilecekler mi ben bu konuda başarılı olmak istiyorum. Ama ben onlardan biri olarak, bunun henüz somut işaretlerinin olmadığını söylemeliyim. Bir de çok ilginç bir şey var: Sosyalizmin toplumda marjinal bir yeri var.

Şimdi işçi hareketi birden bire kendisini sosyalizme doğru itilmiş buluyor. Sosyalistler de bunun gerisinde kaldılar, eskisi gibi. İşçi hareketi içinde en çok yer alan TKP, TBKP'dir. Ama bunlar bu hareketin boyutunu kavramış değiller, bunlar bu hareketi sendikal yapılar içinde nasıl eriteceklerini düşüncekler. Çünkü, devletin çerçevesini aşan hiç bir şey istemiyorlar. Bu hareket ise, doğrudan istikrarı tehdit ediyor. Diğerlerinin ise, fabrikalarda herhangi bir yapıları yok. Ben şahsen bu hareketin yeni bir dayanak noktası yarattığını düşünüyorum, en büyük önemi orada görüyorum. Hareketin yarımının ne olacağı benim için de soru işaretidir.

Siz umutlu olmak istediğinizi söylüyorsunuz, ama diyelim ki bu öyle olmayacak. Yani hükümet, herhangi bir şekilde bunları susturmayı başarırsa, bu sosyalist hareket için büyük bir darbe olmayacak mı?

Buna katılıyorum. Zaten şimdi sosyalist hareketin bunu tartışması gerekiyor. Toplu sözleşmeler bağlansa bile, bu hareketin etkisi bir süre daha devam edecek. Bu sözleşmede az da, çok da kazanılırsa işçiler kendileri kazanmış olacaklar. Bunun yarattığı moral, özel manevi koşullar daha sürecek. Şimdi sosyalistlerin en önemli meselesi, kitlesel politika yürütebilecek bir birlik oluşturmak. Bunun çok özel şartları şimdi oluyor. Şu an başarılamazsa, sonrası bana biraz kadastrosfik gibi geliyor. Bugünkü sektör pratik sürerse, bunun sonu kötü olur. Şimdi bir birliğe adım atılmalı. Bunun öneminin idrak edilmediğini görüyorum.

Biz sosyalistlerin bir zaafı var: Uluslararası tecrübelerden onlar sadece devrim amı tecrübelerine bakıyorlar. Bizim artık 20 senelik öyle bir tecrübemiz var. Ama iki karşı-devrim dışında hiç bir şey yaşanmamıştır.

Ben şu anda sosyalizmin tarihi ile ilgili bir ansiklopedi üzerinde çalışıyorum. Ve bu bakımdan bu işten çok memnunum. Örneğin 20'li yıllarda yaşanan süreç... Bunların bize getirdiği imkanları şimdi daha iyi görebiliyorum. Biz her ne kadar işçi sınıfı dediysek de, mücadeleyi hep devrimciler ile devlet arasında bir mücadele olarak kavradık. Türkiye bu on sene içinde çok değişti. Şimdiki sınıf yapılanmasıyla, daha bir çok şeyi batıdan öğrenmek zorundayız. Ben 12 Eylül'den sonra göçmen olarak giden arkadaşlardan çok şey umuyordum, ama bunun tam tersi oldu. Doğrusu hayal kırıklığına uğradım. ■

EYLÜLİZM-GENÇLİK-ODTÜ

Özgür Coşkun

12 Eylül faşizminin, egemen sınıfların gelecekle ilgili planları, uluslararası konjonktür ve hesapları ile birlikte karşı iç dinamiklerin de zoruyla şiddetini günlük hayattan giderek çekişinin ardından ortaya çıkan hareketlilik nesnel bir temele sahiptir. Eylülist düzen, özellikle devrimci hareketi yok etmeye yönelmiş, halkın can güvenliği talebini payanda yaparak, zor ve terörünün kitleler nezdinde sessizlikle kabullenilmesinin koşullarını yaratmıştır. Kısa dönemde kendisine karşı örgütsel bir muhalefetin oluşmasını bu yöntemle engelleyen 12 Eylül, devletin reorganizasyonunu nisbi bir rahatlık içinde gerçekleştirmiştir. Öncü politik kadrolarını/örgütlerini yoğun bir kırım ve kıyım dalgasına kaptırmış ilerici-devrimci hareketin bıraktığı boşlukta, devletin anti-sosyal, anti-demokratik, ırkçı, teokratik tahkimi hızlandırılmış, faşist-emperyalist bağımlılık derinleştirilmiştir. Ancak, yüzyıllık kazanımların öyle bir çırpıda geri alınması kolay değildir. Öncelikle hukuki, insani, tarihsel birikimden olacak, en azından direkt siyasi içerik taşımayan talepler doğrultusundaki mücadelenin meşruluğu insanların vicdanından silinmemiştir. Son yıllardaki hareketlilik böyle bir potansiyel zemine sahiptir. Cezaevi direnişlerinin, açlık grevlerinin, işçi eylemlerinin toplum katlarında yarattığı sıcak yankılanmayı bu çerçevede değerlendirmek de mümkün.

Biz, sözü edilen hareketliliğin öğrenciler üzerindeki yansımaları özellikle ODTÜ'de değerlendirip bundan sonra yapılması gerekenlere ilişkin önerilerimizi sunacağız.

Şimdi öğrenci gençlik içinde saf tutan çeşitli çevrelere kısaca değinmek gerekiyor. "Barış ve demokratik uzlaşma" programına tabi bir legalleşmenin sözcüleri, bugün, önlerine siyasi mücadele adına kayıtsız şartsız ve açık bir biçimde burjuva demokratizmini koyuyor. Gençlik, içinde her zaman bir zemin bulabilecek küçük burjuva ideolojisinin devrimci lafz içerisinde yeniden üretildiği, teslimiyet kalesi bu akıma karşı, idelolojik mücadeleyi hiç aksatmadan yükseltmek tüm sosyalistlerin görevidir. 12 Eylül'ü basit bir dönemeç olarak görenler için ise "çözüm" hep aynı: Nesnel koşullar olgunlaşmıştır; herşey öznel etkenin iradi müdahalesine, gözüpük bir "devrimciler" grubunun aktivitesine bağlıdır. Bundan hareketle öznel etkenin giderek daha vurucu, ses getirici ya da kendi deyimleriyle radikal bir eylemliliğe sürükleneceğinin umut edildiği tesbiti zorlama olmasa gerek. Sosyalistler, tarihin tekeli sahiplenmenin mülkiyet ideolojisinden kopamamışlığın iikel bir göstergesi olduğunu bilirler.

İlerici gençlik mücadelesinin mirasına sekter, tekkeci tutumlarla yaklaşmak yerine barındırdığı olumlulukları, örneğin DEV-GENÇ'in yığınsal demokratik, köktenci karakteri, öne çıkartılarak, gençlik hareketinin sınıf hareketinden bağımsız suni bir radikalizme yularlanmasına yol açacak küçük burjuva savrulmalar önlenmeli, her alanda kapsayıcı örgütlülüğün ve kitle içindeki meşruiyetin temsilcisi olunmalı, kitleden kopuk dar eylemliliğin karşısına kitle içerisinde siyasi mücadele perspektifi/sloganı ile çıkılmalıdır.

Gençlik içindeki çevreler sadece bu saydıklarımızdan ibaret değil, kuşkusuz. Ancak bu yazının amaçlarına bağlı bir değerlendirme olarak sağlıklı odakların önemli bir bölümünün dağınık ve/veya sürece müdahale yeteneğine henüz kavuşamadıklarını saptamak mümkün.

Sıra ağırlıkla kendiliğinden gelişmesine karşın nesnel bir temele dayanan makro hareketliliğin öğrenci düzlemindeki izdüşümünü izleyerek, ODTÜ'de son günlerde yaşananlara geldi.

BİR GÜNCEL OLAY ÖZETİ

İlk bakışta bir marjinal eylem izlenimi veren Haziran ayı başındaki ODTÜ otobüs direnişi aslında ne marjinaldi, ne de eylem. ODTÜ'nün A-1 girişi kapısına gelene kadar ve daha sonra devam eden hemen bütün olaylar reaksiyoner ve kendiliğinden gelişti. Aksiyon yoktu.

Gazetelerde yer aldığı kadarıyla ve şekliyle kamuoyunun bildiği olayı kısaca bir de biz anlatacağız.

Olay, bir zincirin halkasıdır. Öğrenci gençliğin akademik-demokratik açık örgütlenme, özerk üniversite- çağdaş eğitim istemi ile vücut bulan yürüyüşüne Eylülizmin verdiği sert tepkilerle örülen bir zincirin... Öyle ki, böylesi bir haklıktan kaynaklanan hareketlilik, sert tepkinin ittiği bir hareketsizliğe dönüşmüştür. Görüli de olsa, mevcut öğrenci dernekleri ve kitlesi içinde iç sorunlar, tıkanma-çözumsuzlük dağıtıcı, demoralize edici psikolojisiyle Eylülistlerin amaçlarındandır. Nitekim ODTÜ Öğrenci Derneğinin kuruluşundan bu yana çözemediği sorunları yüzünden Yönetim Kurulu'ndan üst üste istifalar oldu. Çoğu da emniyet ve jandarma zoruyla. Daha doğrusu zorun verdiği yılgınlıkla. Son üç öğrenci derneği başkanının arasından uzun süreli gözaltında bulunmayan yok. Tarık Topçu, sekiz yıl dört ay mahkumiyet aldı. Ahmet H. Akkaya, başkanlığı ve Devrimci Öğrenci Birliği'ni emniyette bıraktı. Katılım dergisinden Murat Deniz der-

neğin yayımladığı bildiriye konulan sakınca yüzünden iki ay tutuklu kaldı. Dernek Yönetim Kurulu ikinci olağan genel kurulundan bu yana sürekli istifalarla karşılaştı.

Misyoner ihtiyarların "Gençlik Şurası"nın protesto edilışinden son direnişe kadar derneğin kendi inisiyatifinden çok üyelerin sorumluluğu ve 1970'lerin ODTÜ'sünde üretilen ODTÜ ahlakının verdiği devrimci kararlılık söz sahibi olageldi.

Otobüs ücretlerinin yükseltilmesi ve 1 Mayıs sonrası ortaya konan eylemlerde olduğu gibi kimi noktalar netleştirilmeden kaldı. Nesnel koşullar ne kadar uygunsada, ki bu uygunluk eylemlerin seyrine, tepkilerin şiddetine bağlı olarak biçimleniyor, öğrenci hareketinin subjektif koşullarının bir çok "dernekçi"de bıkkınlık yaratacak denli karamsar bir tablo çizdiği söylenebilir. Öyle ki, belli bir kitle desteği kazanmış eylemler sonrası bile dernek toplantılarına çalışmalarına ilginin nicel olarak çok düşük olmasının, ileri unsurları hayal kırıklığına uğrattığı oluyor. Ve üstelik, "Hah işte geliyorlar!" propagandasının sürekli yapıldığı bir sırada. Üniversitenin "çalkalanması" depolitizasyon çemberini kırmaya yetmiyor pek tabii.

Olaya dönüyorum: Yurtlarda sorunlarını tartışanlardan yüz kadar öğrenci hakkında soruşturma açılmış, diyalog istemi suç muamelesi görmüştür. Bunun sonunda yurt öğrencileri 5 Haziran 1989 günü etkin bir katılımı yemek boykotuna gitmişlerdir.

Basın açıklamasının okunması sırasında asker kıyafetli bir zatın öğrenciler arasına girerek fotoğraf çekmesi, bundan başka çıkış kapısının önündeki 6-7 jandarmanın çıkmaya çalışan öğrencileri tekmelemesi gerginliği tırmadığını ve kaplardaki eriklerin üzerlerine atılmasına neden olmuştur.

Aynı gün öğrenciler, arkadaşlarının alınma ihtimalini gözönünde bulundurarak 16 45 servisiyle A-1 kapısından topluca çıkmaya karar vermişlerdir. Kapıda jandarma tarafından durdurulmuş içlerinden keyfi bir biçimde adam alınmaya kalkışılmıştır.

Bu arada öğrencilerin otobüsün içinde soğukkanlılıklarını korudukları; nampların, objektiflerin, flaşların, kameraların altında, sıcak, havasız bir atmosferde, "olanların hesabını her yerde vermeye hazır" savcılarının "gerekirse ölürler" yollu açıklamalarıyla "ferahlatılmış" halde oturdukları gözlemlendi.

Gençler kararlıydı; otobüsten onursuz insanlar gibi inmeyecekti. Süngüsünü dik tutacaktı. Kamyonlarla jandarmanın etrafını sarmasına, kapıların tutulmasına karşı Brecht'ten, Nazım'dan şiirler okudu. "Jandarma biz sosyalistiz". "Venceremos" diye haykırdı. Adeta direncini biliyordu dizelerde. Demokratça bir eylemin içinden sosyalizme özlem fışkınyordu.

Kararlılık, jandarmayı gerilettilti. Milletvekili Fikri Sağlar'ın da çabalarıyla öğrencilerin talepleri kabul edilmek zorunda kalmıştı. Buna göre jandarmanın istediği 11 öğrenci gece ifadeleri alındıktan sonra sabah DGM'ye çıkmak üzere serbest bırakıldı; otobüslerden biri yurtlara, öteki şehre birer milletvekili eşliğinde gönderildi.

DAHA KİTLESEL DAHA KARARLI

Otobüs direnişini böylece geçtikten sonra, direnişin ışığında bir kez daha açığa çıkan, bir anlamda direnişin dersine geldi sıra: Doğru mücadele ve örgütlenmenin örülmesi, yükseltilmesi ve daha sağlıklı sürdürülmesine yönelik hedeflerimizi saptamaktır bu. Bugün gençlik hareketinin ilkesiz, programsız ve uzun erimli hedeflerden yoksun oluşu, onu kendiliğinden ciligin, tepkiselliğin, aceleciliğin ve daha bir dizi yanlışın kucagina atmaktadır.

Bu ortamda gençliğin siyasi merkezi birliğinin (Anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şoven, anti-tekel ilkelere bazında) oluşabilmesinin önkoşulu; burjuvazinin her türlü denetimden uzak örgütlenme biçimlerinin yaratılması, akademik demokratik mücadeleye düzendir dışı bilincin içselleştirilmesi, kurtuluşun siyasi iktidar sorununda düğümlendiğinin gösterilmesi, ancak siyasi örgütlenme ve mücadelenin form ve normlarının gençlik örgütlenmelerine olduğu gibi taşınmaması gerektiğini akılda tutmaktır.

Sosyalistler bu süreç zarfında öğrenci derneklerini akademik-demokratik mücadele organı olarak değerlendirmeli, çalışma tarzında demokratik merkezizetçiliğe özen göstermelidirler. Her şartta en etkin çalışan grup olmalıdırlar. Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesine uymalı, örgütsel bütünlük ve disiplin korunup, savunulmalıdır.

Kapitalizmde burjuvazinin iktidarını sürdürmesi toplumsal düzeyde sahip olduğu onaya bağlıdır. Burjuva ideolojisi bu onayı oluşturacak biçimde çok çeşitli argümanlar ve kurumlar yaratır. Üniversiteler bunların içinde yer alır. YÖK, devletin ideolojik aygıtı konumunda olan üniversiteleri, geçmişindeki "aşırılık"ları törpüleyebilmek için, zapt-ı rapt altında tutmanın bir aracı olarak ikame edilmiştir. Eğitim kurumlarının toplumda ortalama bireyi biçimlendiren işlevlerinin yanına bir de tek-tip, dogmatik, hiyerarşik, formel bir kurumlaşmanın suskun onaycı bireyini oluşturmak eklenmiştir.

Güncel politik perspektifimiz içerisinde yönetime siyasi katılım, söz hakkı, polislin okuldan atılması, kışla anlayışının çökertilmesi, derneklerde örgütlenmenin yasal güvenceye bağlanması-yaygınlaştırılması yani yasakçı-dışlayan zihniyetin terkedilmesinin sağlanması yer almaktadır. Biri diğerini önceleyemeyecek, birbirinden soyutlanamayacak bir hedefler bütünüdür bunlar.

Tekeleli polis devletinin korkusu kinini körüklüyor. Kemalist Cumhuriyetin her karanlık döneminden, bir numara sorumlu tutulan gençlik yürüyüşüne hız vererek çıkmıştır. 12 Eylül faşizmine ilk başkaldıran finizler gençlikten çıkmıştır. Gençliğin bir onurlu geleneği, tarihinden akıp gelen jakoben damarı vardır. Meşru-yasal kavgasını süreklileştiren araçları-mekanizmaları oluşturacak, tehlike karşısında kendisini koruyacak si-perleri yaratacak tecrübeyi edinmiştir artık, devrimci gençliğimiz ve bir bütün olarak hareketimiz. ■

Küba Devriminin Bayrağı

MONKADA TAARRUZU 36 YAŞINDA

Fadıl Ölmez

26 Temmuz 1953... Yani 36 yıl önce, Batista diktatörlüğünden bir yıl sonra, Fidel Castro ve arkadaşlarınınca Monkada Kışlasına düzenlenen askeri eylem, Küba halkının ulusal ve toplumsal kurtuluş yolunu açan bir işlev görmüştü.

Gerçekten de Monkada taarruzu, hem Batista diktatörlüğünü sarsmış, hem de toplumun değişik kesimlerini, bu zor ve baskı koşullarında, canlandırma ve politize etmede büyük bir rol oynamıştı. Raul Castro Ruz'un deyişiyle, "Küba devriminin bayrağı, Monkada taarruzudur."

Fidel Castro'nun fiili öncülüğü ile gerçekleştirilen bu tarihi taarruz, Küba'nın kendine özgü veya başka bir deyişle, "somut koşulların somut tahlili sonucu" ve özellikle Küba ulusal kurtuluş savaşçısı Jose Marti'nin esinlendirici ışığı altında gerçekleştirilmişti.

Küba Devriminin bayrağı 26 Temmuz taarruzu, bir anlamda "taklit" edilmesi mümkün olmayan, Küba koşullarının, kendine özgü koşullarının bir eseridir.

Zaten devrimler ithal ve ihraç edilmediği gibi taklit de edilemezler. Her siyasal kuruluş, kendi ülkesinin somut koşullarını tahlil ederek, bu koşullara uygun düşen stratejiler çizer: Halk savaşı, gerilla savaşı, Leninist ayaklanma vb.. Bu demektir ki, bütün dünyaya özgü, tek ve değişmez "devrim modeli" yoktur. Ülkelerin nesnel koşulları hangi savaşım biçimini gerekli kılıyorsa o savaşım biçimi seçilir; o savaşım biçimi pratiğe yansıtılır.

Lakin, burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da var ve şu: Her ne kadar Marksizm-Leninizmde "devrim modeli" yoksa da, Marksizm-Leninizmin bütün ülkeleri kapsayan genel yasaları vardır. Bu nedenle devrimin ülke içinde ayrıntı özelliklerini gözönünde bulundururken Marksizm-Leninizmin genel yasalarıyla çelişkiye düşmemek; bu genel yasalarla ters bir tutum içinde olmamaya dikkat etmek gerekiyor. Özellikle günümüzde çağdaş revizyonistlerin, "Her ülke kendi devrim modelini kendisi çiziyor, o halde proleter enternasyonalizme gerek yok; ulusal sosyalizm daha gerçekçidir" görüşleri ile veya tam bu fikirlerle zıt olan "sol dogmatikler" in, somut koşulların somut tahlilini bir yana itip, devrimci dönüşümleri bütün ülkeler için 'değişmez bir model' olarak ele almalarına sıkça rastlanır. Gerçekte bunlar sosyalist değil, sosyalist geçinen "nasyonal sosyalist" veya ikincilere özgü "skolastik örgüt" önderleri durumuna düşen "sol dogmatikler"dir. Bunun için, devrimin oluşum biçimleri ile Marksizm-Leninizmin genel yasalarını birbirine karıştırmamak gerekiyor. Bu, bir. İkinci nokta da, Marksizm-Leninizmde devrimler, iç ve dış politikanın bir-

likteliği ve birbirinden ayrılmazlığı ilkesine dayanırlar. Niteliksel sıçramalar istendiği kadar kendine özgü bir rota izlesin, mutlaka sosyalist kuruluşun "ortak genel kurallar" ını kapsar. (*) Bu kurallar sosyalist kuruluş yoluna girmiş bütün ülkeler için geçerlidir. Bu genel ortak kuralları yadsımak veya bu kurallar dışında "başka kurallar" koymaya kalkışmak bizleri Marksizm-Leninizm hattı dışına iter.

Küba Devrimi de Marksizm-Leninizmin genel yasalarını çiğnemenin, kendine özgü ve başka devrimlerden ayrıntı özellikleriyle zafere ulaştı.

Amerikan emperyalizminin çiftliği haline dönüşen Küba'da, 1952 Batista diktatörlüğünün kurulması, zaten ülkede çekilmez hale gelen yaşamı daha da kötüleştirdi. Ayrıca, diktatörlükle birlikte, Küba halkının uzun mücadeleler sonucu elde etmiş olduğu bütün hak ve özgürlükler de yok edildi.

İşte böylesi bir ortamda, 26 Temmuz 1953'te beklenmedik bir anda, o dönemin ikinci büyük kışlasına karşı silahlı bir eylem düzenlendi. Fidel Castro ve arkadaşlarınınca düzenlenen bu askeri eylem, diktatörlüğü sarsan bir işlev görmüştü. Gerçi, taarruzun askeri yanı başarsızlıkla sonuçlanmıştı, ama eylemin politik yanı halkta çok büyük bir etki yarattı. Zira bu askeri eylem yığınlara bir moral ve uyandırma mesajı vermiş; kitlelerin diktatörlüğe karşı saflarını sıklaştırmalarını sağlamıştı. Dahası, bu taarruzla ilgili olarak açılan davada Castro'nun "Tarih Beni Affedecektir" tarihi savunması, hem diktatörlüğün mahkum edilmesi, hem de halkı diktatörlüğe karşı birleştirmeye çağırnan bir kurtuluş programı olmuştu.

Küba Komünist Partisi MK üyesi Raul Valdes Vivo, "Küba Deneyimi" adlı yazısında 26 Temmuz taarruzuyla ilgili şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Monkada barakalarına saldırı her ne kadar askeri açıdan başarısız olduysa da, devrimcileştirici, güçlü bir etki yaptı. Çünkü o, Küba halkına ulusun kurtuluşu için her tür özveriye göstermeye hazır güçlerin olduğunu gösterdi. Yeni harekete emekçi yığınların temsilcileri katıldı. Bu gelişmeler hareketin yöneticilerinin

* Sosyalist kuruluşta genel ortak kurallar kısaca şöyle sıralanabilir:

- 1 - İşçi sınıfı ve müttefiki emekçi kitleleri yönlendiren ve yöneten örgüt
- 2 - Proletarya diktatörlüğü
- 3 - Üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılıp, yorine toplumsal mülkiyetin kurulması,
- 4 - Ulusların kendi kaderlerini tayin etme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkı,
- 5 - Marksist-Leninist eğitim seferberliği
- 6 - Proleter enternasyonalizm

devrimci ateşlerini pekiştirdi. Monkada saldırısından geri kalanların yargılanması sırasında, diktatörlüğün düzenlediği bu yargılamada Fidel Castro halkın çoğunluğunu birleştirebilecek bir kurtuluş programını açıkladı."(1)

Gerçekten de 26 Temmuz taarruzu sonrası, Batista diktatörlüğüne karşı savaşım daha da şiddetlendi. Öğrenciler de kendi örgütlerini kurarak (13 Mart Devrimci Yönetimi) zorba rejime karşı mücadeleye başladılar ki bu örgüt 13 Mart 1957'de Başkanlık Sarayına saldırının başını çekmişti ve o günden beri 13 Mart Devrimci Yönetimi adıyla anılıyor.

1955'te serbest bırakılan Fidel Castro ve arkadaşları "Granma" yatıyla Oriente bölgesine çıktılar. "Granma" operasyonları ve Siera-Maestra'da gerilla eylemlerini yükselttiler...

Ne var ki, kuruluşu eskiye dayanan (1925), Küba'nın Marksist-Leninist örgütü (1950'de adı, Partida Socialista Popular, Sosyalist Halk Partisi-PSP-) 26 Temmuz taarruzunu desteklemedi. Desteklemek bir yana, Fidel Castro ve arkadaşlarına karşı çok sert eleştiriler yönelttiler. Sözde bu taarruz çok erkendi; bu askeri eylemin nesnel ve öznel koşulları yokmuş vb. Yine bunun yanında Fidel Castro'nun 26 Temmuz Hareketi ile Sosyalist Halk Partisi ve 13 Mart Devrimci Yönetimi arasında daha değişik görüş ayrılıkları da vardı.

Fakat daha sonraları, ülkenin nesnel koşulları PSP'yi de, direnmeye, savaşım vermeğe mecbur etti. Böylece savaşım sürecinde 26 Temmuz Hareketi, PSP ve 13 Mart Devrimci Yönetimi arasında dayanışma ve

güçbirliği oluştu. Bu yakınlaşma 1959 devrimine ve sonrası tek bir partide, Komünist Partisi'nde birleşene dek sürdü. (*)

Fidel Castro 26 Temmuz 1973 konuşmasının bir bölümünde nesnel ve öznel koşullarla ilgili şu açıklamalarda bulunmuştu:

"Devrimci savaş için nesnel koşullar var mıydı, yok muydu? Bizim görüşümüze göre vardı. Peki öznel koşullar var mıydı? 10 Mart darbesiyle Batista'nın yeniden erke getirilmesinin yarattığı genel ve derin hoşnutsuzluk temelinde, azgın sömürünün, yoksulluğun, adaletsizliğin ve kanlı zorbalığın yakın içindeki yığınlarda rejime karşı uyandırdığı sosyal huzursuzluk ortamından öznel koşullar oluşabilir ve bu koşullarda halk devrim davasına kazanılabilir."

"Daha sonra tarih, benim hakkı olduğumu kanıtladı..."(2)

Küba devriminin bayrağı: Monkada taarruzun önderi Castro ve arkadaşlarına selam...Bin selam!...

* 1961'de 26 Temmuz Hareketi, Sosyalist Halk Partisi ve 13 Mart Devrimci Yönetimi, Birleşik Devrimci Örgütler adını alan tek partide birleştiler. 1962-1963'te Birleşik Devrimci Örgütler, Birleşik Sosyalist Devrim Partisi'ne dönüştü. Bu parti de 1965'te Küba Komünist Partisi adını aldı. Partinin sekreterliğine Fidel Castro seçildi.

KAYNAKLAR

1-Bariş ve Sosyalizm Sorunları, Şubat 1983, sayı 8, s. 124
2-Fidel Castro dan aktaran, Raul Castro Ruz, KKP MK İkinci Sekreteri, Bariş ve Sosyalizm Sorunları, Ağustos 1983, sayı 8, "Devrimimizin Bayrağı Yazısı" s.735

ABDULLAH MERAL
HAYDAR BAŞBAĞ

M. FATİH ÖKTÜLMÜŞ
HASAN TELCİ

ÖLÜM ORUCU ŞEHİTLERİNİ SAYGIYLA ANIYORUZ

M. Fatih Öktülmüş (1949-1984

O mükemmel bir kafa
mükemmel bir yürek,
yumruklarıyla erkek,
gözleriyle çocuktu.
Hudutsuz ve Allahsız bir baştı O.
Yoldaştı O."

Nazım Hikmet

Avrupa'dan dostları adına
B. Karakaya - N. İşler

"EMEK"TE DEVRİM SORUNU

S. İ. Çağrı

DEVİRİM: NEDEN VE NASIL?

"Hemen belirtelim, Türkiye'de kapitalizmden sosyalizme geçişi sağlayacak toplumsal devrim, bir Demokratik Halk Devrimi olacaktır. Türkiye'de Demokratik Halk Devrimi ve onun oluşturacağı Demokratik Halk İktidarı biçimi dışında, bir de ayrıca "sosyalist devrim biçimi" diye iki ayrı devrim süreci olmayacaktır.

Birincisi: "Sosyalist devrim biçimi" diye özel bir devrim biçimi yoktur ve olmamıştır.

İkincisi: Türkiye'de kapitalizmden sosyalizme geçiş devrimi, Demokratik Halk Devrimidir.

Proletaryanın uluslararası devrimci hareketinin literatüründe (abç) "sosyalist devrim biçimi" diye ifade edilen bir özel biçim yer almamaktadır." (*)

Yukarıya aktardığım alıntı Emek dergisinin 3. sayısından yapıldı. Yazı Teslim Töre'ye ait. Yazıda sosyalist devrim, "Dünya Sosyalist Devrimi" ve ya "proleter devrimler" bağlamında, bu istisna ile kabul ediliyor. Bunun dışında, yazının bütünü evrensel teoriden ve pratikten sosyalist devrimi silmeyi amaçlıyor. Sonuçsuz ve zaafı bir çaba. Sonuçsuz çünkü, sosyalist devrimin teorik ve pratik gerçekliği karşısında Töre, klasik devrim öğretisini kaos ve kargaşaya buluyor. Zaafı çünkü, sosyalist devrim yerine ikameye yeltendiği "toplumsal devrim" kavramını, bilimsel içeriğinden ne kadar koparmış olursa olsun sosyalist devrim niteliği ve işlevi ile donatmak-kapitalizmden sosyalizme geçiş ve proletaryanın hegemonyası-zorunda kalıyor.

Sosyalist devrim stratejisinin eleştiri alması doğal: Zira, Marksizm-Leninizmin omurgası. Doğal olmayan, Marksizm-Leninizm adına sosyalist devrim teori ve pratiğinin yokumsanması ya da tersyüz edilmeye kalkışılması. Bunun talihsiz bir "iş" olduğunu belirtmek durumundayım. "Dar sosyalist çevre" adına; bu, bir mevsimlik aktivitelerinin kredisini yiyen geniş(!) çevrelere. Marksizm-Leninizmin temellerini dinamitleme boyutlarına ulaşan yanlışlara gidiyor; sosyalist devrim hattının karşısında yer almak. Söylem olarak dahi farklılığın zorlanması kendi içinde tıkanma ve uzlaşmayı taşıyor.

* Emek dergisi, Teslim Töre, 'Toplumsal Devrim Tek Boyutlu Bir Eylem Değildir' İst. 1989, sayı:3, s.28-29

Bir süredir Türkiye solunda MDD'nin Kemalist özünü görmüş, klasik MDD'ciliğin iflasını yaşamış, ancak Sosyalist devrimin çekim alanına girmemek için ayak direyen ya da çeşitli nedenlerle henüz "içlerine sindiremeyen" kesimler çıkar yolu, sosyalist devrimin prestijini dünyadan kazımakta görüyorlar.

MDD'cilik özellikle 12 Mart sonrası çıkışta, bazı "has" odaklarca kavramsal revizyona uğratılmıştır. UDD, DHD, vb. türünden nitelermeler benimsenir olmuştur. Yakın zamanlarda bunun da otantik bir biçimde sorgulanmaya başlandığı gözleniyor. '80 öncesi Türkiye soluna göre daha sağlıklı ve olumlu bir gelişme, kuşkusuz. Sol tarih kesikli, dönemselsel bir karakter sergiliyor. '70 öncesinin gecikmiş doğumlu, uzun sürmüş emekleme ve çocukluk döneminden bir çırpıda sıyrılmayı arzulayan sol hareket delikanlılığının hamlik ve toylukları ile '80 sonrasına evrildi. Bir anlamda '60'lı yılların sonlarına doğru belirginleşen ideolojik konumlanışına her biri kendi kanalından kimlik ve kişilik arayışına girdi; '70-80 devresi, bu anlamda eksikliğin tamamlanış yılları yani, rüşt ispatının pratiği ya da ayrı "tek doğruların" pratikle damgalanma yılları oldu. O zamanda sol-içi güç olmaya hizmet eden herşey "meşru ve mübah" sayıldı.

Arkasına sol-içi çekişme ve çatışmaların deneyimini almış sol, 80 dönemecinden tek doğrusunu bütünleyen dar pratiğine basarak ihtiyatla doğruluyor. Doğrularken "tek doğrusunu, dar-pratiğini" en azından damıtmasını somut tarihi dayatıyor. Dünya solundaki yönelişlerin diyalektik etkisini de içine alan süreç, Türkiye'de global bir niteliklemeyle teorik yenilenmeye açılıyor. Devrim stratejisi tartışmalarının giderek gündemin merkezine tımanması, böyle anlaşılabilir. Ancak yenilenmenin olgun bir canlanmaya dönüşebilmesinin güvencesi; pek tabii, tutuculuk yahut da kavramları fetişize etmek değil, Marksizm-Leninizmin özünü kendi özgünlüğümüzde üretebilmektir. Doğrusu, Türkiye solunda bu doğrultuda bir buluşma ve netleşme de yaşanmıyor değil. Netleşme, devrim tartışmalarında ortaya çıkıyor. Bugün ayrıntıların ve beraberliklerin eksenini her zamankinden daha çok ve başka konjonktürel faktörlerden önce devrim stratejisi belirliyor. Buluşma, ayrışma ve kopmaların dinamiğinde yatıyor. Dahası, çeşitli siyasi akım ve kümeler kendi iç ya da içselleşmiş dinamiklerin bir bakıma kendiliğinden dürtüsü ile devrim sorunsalı etrafında bir seleksiyona uğruyor. Buluşma nesnel bir çakışmayı anlatan "örgüt-süzlük." Kesin geçiciliği işaret ediyor. Kalkıcı, kapsayıcı, ciddi bir örgütlenmenin önsel olanağı.

Sağlıklılık burada: Sürecin önkurgusuz gelişmesi,

"dar politik" bükülmelerin etkisini asgariye indiriyor. Dolayısıyla tercihin teorik dokusu katı, sağlam ölçüde de güvenilir şekilleniyor. Tıpkı '60'lı yıllarda olduğu gibi, Devrim stratejisi bir kez daha harmanlıyor Türkiye solu-nu. MDD-SD saflaşması bu yıllarda keskinleşmiştir. Şimdi, bir üst düzeyde yeniden bu saflaşma yaşanıyor. '70'li yıllar MDD'nin hakimiyetini kurduğu, SD'nin marjinal kaldığı dönemdir esasen. Bu, fiili etkinlik bakımından değil, düşünsel mantalitesi bakımından da böyle. Sosyalist devrim 1970 yılının ortalarına doğru TİP'nin muhalefetince çıkartılmaya başlanan bugünkü Emek dergisinin adaşı Emek dergisinin sistematığı içinde savunuluyordu; üretim güçlerinin gelişmişlikleri ile orantılı bir temel ilişki saptaması-emek sermaye ilişkisi-versiyonu bir teori; bunalm-proletarya-devrim tasvirini koşullandırıyor. Üretim güçleri üretim ilişkileri belirleniminde, 1970'li yılların sonlarına doğru, ya da '80 kara Eylül'ünü önceleyen yıllarda Yürüyüş, Sosyalist İktidar dergilerinin ihtilalci bir ateş içermeye denemeleri, iktidar perspektifi yorumları meyvelerini veremedi apayrı nesnel-tarihsel boğucu bir ortamla çevrildi/kuşatıldı.

Yeni bir yükselişin eşiğinde, teorik hesaplaşmaya itil-mişlikten MDD tezini terkederek çıkanlar olduğu gibi, do-laylı olarak sahiplenmeyi sürdürenler de var. Dolaylılık, aşamalı devrim öngörüsünden vazgeçememek ama prole-taryanın hegomonik öncülüğüne aşramak biçiminde yansıyor.

Bunlardan kimileri, yeni kavramsal nitelermeler de-niyorlar, yani eski içeriklere yeni kavramlar yakıştırma, ya da eski kavramlara yeni içerik yüklüyorlar. Hiç kuşkusuz ikinci türden açılımlar, kapitalizmden sosyaliz-me aşamasız geçiş, proletaryanın öncülüğü gibi uğrakları programatik yapısında özümseme noktasına gelmişse, sosyalist devrimden başka adres gösterilmemesi gere-kiyor; en azından tutarlılık açısından. Eğer gösteriliyorsa bunun mantıki sonucu şu: Bir, yerleşik "imtiyazların" sarsılmasından korkuluyor. Varlık nedeni, kavram fetiş-i-zmini körlüklüyor, ya da kavram fetişizmi varlık nede-rine can simidi oluyor. İki, her ne ne sebeple olursa olsun kavramsal "özgüllüğe" sarılıp kalmak, sosyalist devrim stratejisi açısından sadece niteliksel gücünün yayıldığı, kökleşmiş, temsil yetenekli çizgiler üzerinde ittifak yelpa-zesinin açıldığını anlatıyor. Komplekslere kurban edil-medeyi değerlendirilmesi gerekiyor.

Yazının amaçları bakımından önce "devrim"in baş yapıtlarda seyrini izlemeyi öneriyorum. Böyle bir tartışmaya muhatap kalmak "üzücü". Ne ki, Türkiye'de "yeni tipte Leninci parti" misyonunu sahiplenenler bile öyle bir "çam deviriyor"lar ki, bizim yapacağımız kaçınıl-maz olarak başyapıtları anımsatmak oluyor. İlkın, oku-rum bilmeli ki bu bir tevazu değildir, tersine iddialı olmayı yeğliyorum. Fakat iddianın bir somut zenginliği, bilimsel temeli, inançsal tutarlılığı olmalıdır. Salt iradi iddialar, kendinden menkullükten ve daha da ötede traşi-komik-likten kurtulamaz. Yoksa, Türkiye'de bırakın "önder" po-zisyona oturmışları, sade, alt düzeyde yığınla militan bile teorinin genel doğruları ile tanışma, buluşma eğitimini tã-mamlamıştır. Politik çözümleme yapabilecek, perspektif soyabilecek derinlikte azımsanmayacak sayıda kadro bi-

rikimiz var.

BAŞYAPITLARDA DEVRİM

Burjuva devrim, demokratik devrim, proleter devrim, sosyalist devrim, toplumsal/sosyal devrim, siyasal devrim, tepeden devrim sıkça rastlanan, kullanılmış terimler. Bazıları kategorik adlandırma. Sosyo-eko-nomik oluşsal ve dönüşsel durumları açıklıyor. Bazıları öz ve içerik aynılaşmasından bağımsız yöntemsel anlamı ifade ediyor. Belli ölçülerde değineceğim. Eğer çevirmenlerin azizliğine uğramasam, şimdi kronolojik sıraya özen göstererek ustaların "orjinal" tanımlama-larını vermeye çalışacağım:

Alman İdeoloji'sinden (1846) :

"3. Daha önceki bütün devrimlerde eylem tarzı değişmemiş kalıyordu ve sa-dece bu eylemin başka türlü birdağılımı, işin başka kişiler arasında yeni bir bölüştürülmesi sözkonusuydu: Komünist devrim, bunun tersine daha önceki ey-lem tarzına yönelmiştir..."(1)

Ayrıca Marks, aynı eserinde toplumsal devrimi ana başlık yapıyor ve bunu üretim güçleri ile değişim tarzı arasındaki çelişkinin kendi iç ilişkisine dayandırıyor.

Komünist Manifesto'dan (1848) :

"...Eğer Rus Devrimi, Batı'da bir pro-leter devrimin başlangıç işareti olursa, ve böylece bu iki devrim birbirini tã-mamlarsa, bugünkü Rus ortak toprak mülkiyeti, komünist bir gelişmenin başlangıç noktası olabilir."(2)

"İşçi sınıfının toplumun köklü bir dönüşümünü isteyen, politik devrimlerin yeterli olmadığına inanan kesimi, kendi-sine komünist diyordu."(3)

"...1848 Devrimi, sosyalist bir devrim değilse de, sosyalist devrim için yolu açmış ortamı hazırlamıştır."(4)

"...Almanya'daki burjuva devrimi, onun henüz ardından gelecek proletarya devriminin ilk adımı olacaktır."(5)

Fransa'da Sınıf Savaşmaları'ndan (1850) :

"1848 Şubat'ında ilan edilen 'sosyal' devrimin proletarya devriminin niteliği-ne gidişi hakkındaki fikirlerimizin 1789-1830 modellerinin anılarının damgasını taşıması apaçık ...bir şeydi."(6)

"Yalnız sanayi burjuvazisinin ege-menliği, feodal toplumun maddi kökle-rini söküp atabilir ve üzerinde bir prole-ter devriminin gerçekleşebileceği tek ala-m düzler..."(7)

"Yeni Fransız Devrimi (1848 Devri-mi, S.I.Ç), derhal ulusal alandan ay-rılmak, ve 19. yüzyılın toplumsal devri-

minin üstün gelebileceği tek alanı, Avrupa alanını ele geçirmek, zorunda olacaktır."(8)

Ekonomi Politikasının Eleştirisine Katkı'dan (1859)

"Gelişmenin belli bir safhasında toplumun maddi üretim güçleri, mevcut üretim ilişkileriyle ya da bunların hukuki ifadesinden başka birşey olmayan mülkiyet ilişkileriyle -o zamana kadar (sınırlar içinde) hareket etmiş oldukları mülkiyet ilişkileriyle- çatışır. Bu ilişkiler üretim güçlerinin gelişme şekilleri iken, bunları köstekleyen birer zincir olurlar o zaman bir sosyal ihtilal(bazı çevirilerde toplumsal devrim, S.İ. Ç) devri başlar."(9)

Fransa'da İç Savaş'tan (1871) :

"18 Mart'tan (1871 Paris Komünü kastediliyor, S.İ.Ç) Versay askerlerinin Paris'e girişine kadar proleter devrim 'daha üstün sınıfların' devrimlerinde bol bol görülen şiddet eylemlerinden o kadar uzak kaldı ki muhalifler, General Lecomte ... idamlarından başka bağırıp çağırarak konu bulamadılar."(10)

Anti-Dühring'den (1876) :

"III. Proleter Devrim, -Çelişkilerin çözümü:

Proletarya, kamu iktidarını ele geçirir ve bu iktidar gereğince, burjuvazinin elinden kaçan toplumsal üretim araçlarını, kamu mülkiyeti durumuna dönüştürür... Toplumsal üretimdeki anarşi ortadan kalktığı ölçüde, devletin siyasal yeltesi (autorite) uykuya dalar. Sonunda, toplum durumundaki kendi öz yaşama biçimlerinin efendisi olanlar, böylece, doğanın da, kendisinin de efendisi durumuna gelir, özgürleşirler."(11)

Ne Yapmalı'dan (1902) :

"Sosyal-demokrasi bir toplumsal devrim partisi olmaktan çıkıp, toplumsal reformların demokratik bir partisi haline gelme(melidir)."(12)

Sosyal Demokrasinin İki Taktiği'nden (1905) :

"Proletarya kuvvet yoluyla burjuvazinin direncini kırabilmek için, köylülüğün ve küçük burjuvazinin kararsızlığını etkisiz hale getirmek için, halkın yarı proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır."(13)

Emperyalizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması'ndan (1916) :

"Emperyalizm, proletarya toplumsal

devriminin hemen öncesidir."(14) Stalin; 'sosyalist devrimin arifesidir' diyor.(Bak. Leninizmin İlkeleri, s.30)

Devlet ve İhtilal'den (1917) :

Bize gelince, biz, sosyalist devrimi, astın üste bağımlılığından, denetiminden 'gözetimci ve muhasebecilerden' vazgeçmeyecek olan bugünkü insanlarla yapmak istiyoruz." (14)

"Devletin toplumsal devrim ve toplumsal devrimin de devlet karşısındaki tutumu sorunu, ayrıca genel olarak devrim sorunu gibi, II. Enternasyonal'in (1889-1914) en gözde teorisyen ve yazarlarını çok ilgilendirdi." (15)

"Marxistler, devleti tamamen ortadan kaldırmak istemekte devam ederek, bunun ancak sosyalist devrimle sınıfların ortadan kalkmasından sonra,... gerçekleşir bir şey olduğuna inanırlar." (16)

"26 ekim (7 Kasım, S.İ.Ç) 1917'de proleter sosyalist devrimin daha ilk gününde, Rusya'da özel toprak mülkiyeti kaldırıldı." (23)

Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi'nden(derleme)

"Proleter devrimden başka çıkış yolu yoktur."(24)

"Artık kuşkuyla yer yok. Dünya proleter devriminin eşliğindeyiz."(25)

İçki Sınıfı ve Köylülük'ten (derleme) :

"Hepimiz burjuva devrimi ile sosyalist devrimi karşı karşıya koruz. ...ama tarihin akışı içerisinde bu iki devrimin tek tek özgün unsurlarının iç içe geçmiş oldukları yadsınabilir mi? ... ve Avrupa'da geleceğin sosyalist devrimi demokراسi alanında geride bırakılmış olan bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mıdır?" (26)

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'ndan (derleme) :

"Sosyalist devrim tek bir hareket, bir cephede tek bir muharebe değil, çetin sınıf savaşlarının yer aldığı bir çağ, tüm cephelerde , yani ekonomi ve siyasetin tüm sorunları üzerinde uzun bir muharebeler dizisidir."(27)

Ayrıca, bu derleme çalışmanın bir bölümü, "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı-Tezler-" başlığı altında toplanmıştır.

Burjuva Demokрасisi ve Proletarya Diktatörlüğü'nden (derleme) :

"Herşeyin yavaş yavaş ve düzenli o-

larak yükselen bir doğru çizgi üzerindeymiş gibi, 'sıçrama'sız gideceğini sandan ilkin sanki liberal büyük burjuvazi ve mutlakiyetten küçük ödünlerin, sonra devrimci küçük burjuvazi ve sosyalist devrimin olacağını düşünmek için gerçekte çabukça bir tarih fikrine sahip olmak gerekir."(28)

"...Ve siyasal Rus Devrimini, Avrupa'daki sosyalist devrimin başlangıcı durumuna getireceğiz."(29)

Leninizmin İlkeleri'nden(1924) :

"Eskiden proletarya devriminin, sadece belirli bir ülkenin iç gelişmesinin bir sonucu olduğu düşünülüyordu. Artık bu görüş de yetersizdir. ...Emperyalizmin dünya sistemindeki çelişkilerinin gelişmesi sonucu emperyalist cephe zincirinin şu veya bu ülkede kırılmasının sonucu olarak düşünülmesi gerekir."(30)

Ve bunlara daha, SBKP Tarihi'ni, ikinci elden yapılan çeşitli araştırmaları da ekleyebiliriz. Gerek yok; hem Ekim Devriminin sosyalist devrimin Sovyetik biçimi olduğu kabul ediliyor (bkz. Emek, s.31), hem de benim itirazım "...literatürde sosyalist devrim...."ın yer almadığı "tez"inde toplanıyor. Eğer "literatür"den farklı şeyi anlamıyorsak, okurun bağışlayıcı sabrına güvenerek yorumsuz, topluca bir literatür taraması sunmanın; tartışmaya taraf olanların minimum bir bilgi katalogu ile katılmalarını sağlamanın yararı açık. Herhalde böyle literatürel bir pano karşısında, algılamaya ve iletişim eşitsizliklerinin ötesinde, taban tabana zıt çağrışımlara kapılmak-kuşkusuz belli müşterekler temelinde-mümkün değildir. O halde, bir tür "pano" okuma yoluyla, tamamen "pano"nun mesajına sadık kalarak, -paylaşılabileceğini umduğum- belli başlı noktaların altını çizmenin sakıncası yok. Şöyle:

1- Marx, Engels, Lenin'de toplumsal devrim, proletar devrim, sosyalist devrim "egemen eski"den kopuşu, "eski toplumu parçalayışı" kapitalizmden sosyalizme devrimci geçişi sağlayan devrimleri anlatmak için kullanılır.

2- Dünya devrimi perspektifi -bilimsel öngörü, politik beklenti olarak- hiç de süreklili olmayan biçimde görülür. Eşitsiz gelişim yasası 1848 yenilgilerinden sonra Marx ve Engels'te kısmen somutlaşmaya başlıyor. Lenin'de 1915'te "zayıf halka" düşüncesi netleşiyor.

3- Devrim tahlilinde niteliksel ölçüt, diyalektik ve tarihi materyalizmin ışığında devletin hangi sınıfın elinde olduğu mülkiyet ve üretim biçimi gibi maddi şartlardır.

4- Devrim, her yerel ya da ulusal birime geçirilen şablon değildir; ama genel yasaları olan kesikli ve sıçramalı özgün süreçtir.

5- Çağımızın devrimci yönelişi toplumsal dönüşümün gerçekleştirilmesi, başka bir deyişle top-

lumsal yapının "tedrici" dönüştürülmesi anlamında, toplumsal devrimi, kapitalizmden sosyalizme devrimci sıçrama anlamında sosyalist devrimi, işçi sınıfının, iktidar olması, yönetici sınıf haline gelmesi anlamında proleter devrimi içerir.

DEVİRİM VE SOSYALİST DEVİRİM TEORİSİ

Yine Teslim Töre'den iki aktarma yaparak devam edeceğim.

"...Bir dizi başka devrimlerle zenginleşip çeşitlenmesi sonucu daha önceleri sosyalizm kuruculuğunun tek biçimi olarak görülen ve biçim olarak da genel düzeyde rol verilen Sovyet devriminin özgül bir konuma evrimleşmesiyle, sosyalist devrim biçimi diye birşey kalmamış, kapitalizmden sosyalizme geçişin genel yasalarını ve tarihsel süreci ifade eden sosyalist devrim kuramı varolmuştur."

"Demokratik halk devriminin dünya sosyalist devriminin özgül bir biçimi olduğunu, ülkemizim ekonomik, politik yapısı ve toplumsal güçlerin mevzilenmesine uygun bir biçim oluşturduğunu kavramak gerekiyor." (Emek, sayı 3, s.34)

Bir kere, "bir dizi başka devrimlerin" tarih sahnesine çıkması bir vak'ayı ortadan kaldırmaz. İkincisi, sosyalist kuruluş ile "devrim biçimi" ve "sovyetik biçimin" birbirleriyle evrensel özdeşlik kurulamaz. Zihinlerde kurulmasının olgusal bir değeri yoktur. Töre'nin yaptığı, kendi hayali kurgusuna uygun "imalattır." Üçüncüsü, "uluslararası literatür"den "kuram" olarak varolmaya "terfi" ettirilen sosyalist devrim, Töre'deki çelişkiyi açıkladığı gibi, idealizme karşı da uyanıklığın elden bırakılmamasını vurguluyor. Dördüncüsü, Demokratik Halk Devrimine etimolojik anlamının üstünde kapitalizmden sosyalizme geçiş, proletarya demokrasisi rolünü strateji olarak yüklemek doğrudan sosyalist devrimi tanımlamaktır.

Fakat Töre, bir şeyi karıştırıyor, ya da karıştırarak başlamak "işine" geliyor. O da şu:

"Sosyalizme geçişin iki ayrı siyasal iktidar biçimi olan Sovyet erkiyle, halk demokrasisi erkini...."(Emek, Sayı 3, S.36)

Yani Doğu Avrupa'daki halk devrimleri deneyini, anarak "sosyalist devrim biçimi, diye bir tek özel (a b c) biçim bulunmadığını" (sosyalist devrim biçimi diye birşey yokken, şimdi bir tek özel biçim bulunmadığından söz ediliyor) ispatlamaya çalışıyor; sanki mutlaklaştırma yapanlar varmış gibi. Sorun "geçiş" in açılış ve başlangıcını belirleyen niteliksel sıçramanın kavranmasında düğümlenir. O niteliksel sıçramaya, "geçişin" somut çeşitlilik ve zenginlik içinde izleyeceği yol değil, genel yasallıklar damgasını vurur. Kimi nes-

nel ve tarihsel koşullar ulusal, sınıfsal, yerel özellikler içinde niceliksel; adlandırma, biçimleniş gibi, yan ürünler verir. Aslında yazısının sonunda Töre "baklayı ağzından çıkarıyor", ve devrim sorununda sürdürdüğü kargaşa ve kaosa son veriyor:

"(Ne kapitalizm ne de sosyalizm türünden bir 'anti-tekelci demokrasi süreci' bile yaşanabilir" (Emek, sayı 3 s.38)

Dolayısıyla DHD'de ısrara, bir nebze tartışmaya değer açıklık geliyor.

Bu nedenle, devrim tanımı üzerinde durmak gerekiyor. Lenin en son şöyle bir tanıma ulaşıyor: "İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamıyla olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir."(31) Görülüyor ki Lenin'de iktidarın el değiştirmesi baskın. Dahası, mevcut düzene karşı, düzenin olağan kurallarının dışından, zorla, eski devletin yerine yeni bir deviet ikame etmesi anlamına geliyor. Elbette, bazen, devrim, etkileri açısından siyasal alanla sınırlı kalabilir. Örneğin 1848 Fransız devrimleri böyledir. Buna karşılık, siyasal alanın dışına taşarak toplumsal ilişkileri yeniden düzenleyen, üretim tarzını kökünden sarsarak yeni bir tarzın temellerini atan devrimler de vardır. Örneğin 1789 Fransız İhtilali ve 1917 Ekim Devrimi böyledir. İşte siyasal alanla sınırlı kalan devrimlere siyasal devrim, toplumu tepeden tırnağa yeniden düzenleme kertesine erişen devrimlere ise toplumsal devrim denmesinin nedeni budur. Bizde meşrutiyetler ve Anadolu İhtilali bu kapsamda düşünülebilir. Kuşkusuz, bu iki devrim türü yer yer içiçe geçer, yer yer de birbirinden kopar. Önemli olan, toplumsal devrimde genellikle bir siyasal devrimin açılış yaptığının bilinmesidir. Sosyalist devrim, hem bir siyasal devrim niteliğini taşır, hem de bir toplumsal devrim sürecinin ilk adımı olur. Komünist Manifesto'nun modeli içinde belli rezervasyonlar koymak mümkün. Çünkü, "burjuvazinin bütün geçmiş zamanların kalıntılarını temizleyen dev süpürgesi" bekleniyordu. "Proletaryanın bir sınıf olarak örgütlenmesi, burjuva egemenliğini devirmesi, proletaryanın politik iktidarı ele geçirmesi", "büyük çoğunluğun, büyük çoğunluk yararına kendiliğinden hareketi" bekleniyordu. Ve devrim "buhran" sarmalında düşünülüyordu. Lenin'in katkısı, bu noktada. Devrim sorununu, bir iktidar sorunu olarak formüle etti. Sosyalist devrim, iktidarı ele geçirdikten sonra altyapı değişikliğini gerçekleştirecekti. Diğer devrimlerle sosyalist devrim arasındaki önemli fark buradadır. Sözgelimi burjuva devrimi altyapıdaki değişikliklerin devlet yapısına yansıtılması anlamında bir müdahale iken, sosyalist devrim üstyapıyı ele geçirerek altyapıyı değiştirme yoludur. Durum böyle olunca politik iktidar sorunu ve bir toplumsal süreç fonksiyonu sosyalist devrimin diyalektiğinde gizlidir. "İktidar" ve "süreç" bir başka anlatımla "siyasal" ve "toplumsal" birbirine alternatif değildir. Nitekim, yine Nisan Tezleri'nde "Her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur" diyen Lenin, Narodniklerle polemğinde belli bir eleştiri dozu ile de olsa "salt iktidarın ele geçirilmesiyle, yalnızca

politik değil, toplumsal bir devrimin (abç) gerçekleştirilmesinin de (mümkün) olduğu..."(32) teorisinin gözden düşmesine hayıflanıyor.

Özetle; devrim, eski yapıdan tamamen kopmayı, iktidarın ve hukukun değiştirilmesini gerekli kılar. Sınıfsal içeriği itibarıyla, burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi arasındaki sınır çizgisi ortadan kaybolmaz, tam da bu sınır çizgisi, iktidarın bir sınıftan diğerine geçmesidir. Toplumsal devrim böylesi bir siyasal altüst oluşun sonunda toplumun içten içe değişmesinin adıdır. Bizzat devrim sıçramasının kendi iç mantığı gereği bu böyledir. Bir üretim biçiminden başka bir üretim biçimine geçişlerde, aynı anda iki üretim tipinin var olması tabiidir. Sıçrama anından itibaren, iki üretim tipinden biri zamanla silinecek, tasfiye edilecek, diğeri giderek egemen olacaktır. Sosyalist devrim sözlüğünde iktidarın işçi sınıfının eline geçmesini, kapitalist mülkiyet ve sömürü ilişkilerine son verilmesini okumaktır, bu.

İşçi sınıfı, kendi tarihsel misyonunu bir diktatörlük aracılığıyla gerçekleştirir. Zira toplumun kapitalizmden sosyalizme devrimci tarzda değiştirilmesi sırasında keskin bir sınıf mücadelesi mukadderdir. Diktatörlük yeni toplumu yaratmanın bir aracıdır. üstelik proletarya diktatörlüğüne, sosyalist devrimle birlikte yeniden doğan, insanın insan tarafından her tür sömürsünü kaldırmakla yükümlü işçi sınıfı, bir politik egemenlik sistemi olarak başvuramazlık edemez. Sosyalist devrimde "proletaryanın hegemonyası" kavramının merkezi bir konuma sahip olmasının önemi nedir? Fiziksel, sayısal bir çoğunluk ya da güç değil, çeşitli sınıf kesimlerini sosyalizm mücadelesine çekebilmek ve bu kesimlerin öncüsü olmayı başarmaktır.

EVRENSELLİK -YERELLİK ÜZERİNE

"İşte, Türkiye'de savunmakta olduğumuz Demokratik Halk Devrim ve onun yaratacağı halk demokrasisi, Dünya Sosyalist Devriminin Türkiye'deki parçası, diğer deyişle bu genelin özgül bir biçimi olacaktır." (Emek, Sayı 3, S.33)

Demokratik Halk Devrimi meçhul bir özgüllük tezine dayandırıldığından genel-özümlü, parça-bütün felsefesi içinde yorumlandığından kısaca değineceğim. Önce, DHD'nin terminolojik içeriğinin ne olduğunu görelim: Elbette "saf" anlamda sosyalist devrimlerin yansırı somut tarihte doğrudan sosyalist hedefleri olmayan bir çok hareketlere de tanıktır insanlık. Devlet ve İhtilal'de Lenin, halk için, "Proletarya ve köylüleri kapsayan iki sınıftan oluşur" diyordu. Demokratik devrim niteliği bakımından burjuvadır. Genel bir yenden dağıtım, toprak ve özgürlük sloganı ana sorunsalını oluşturur. Demokratik hareket, toplumsal ve politik açıdan heterojendir. Sosyalist eğilimlerin yansırı, sosyalist olmayan, hatta anti-sosyalist eğilimleri/ çıkarları da barındırır. Demokratik Halk Devrimi doğrudan sosyalist devrimle örtüşmeyen teorik bir karaktere sahiptir. Buna karşın strateji düzeyine çıkart-

mamak kaydıyla, nesnel olarak sosyalist devrimle çakıştığı olmuştur. Doğu Avrupa ülkeleri bu bağlamda düşünülmelidir. Bazı Doğu Avrupa ülkelerinin, sosyalist devrime ulaşması anti-faşist, anti-empyralist sıcak mücadele iklimindeki görevlerin gerçekleşmesi sürecinde olmuştur. Ulusal kurtuluşun geniş halk cephelelerinin genel demokratik görevlerinden kaynaklanan bir takım taktik ve unsurlar, sosyalizm mücadelesine yaratıcılık kattı. "Avrupa'nın bazı halk demokrasisi ülkelerinde, sosyalist devrimin öznel önkoşulları olgunlaştığında, devrimin iki aşamasının yakınlaşması sırasında, demokratik ve sosyalist dönüşümler öylesine birbirine karışmıştı ki, onları zamanında ayırdetmek her zaman mümkün olamıyordu. Dahası, demokratik devrim her yerde sosyalist devrimden önce olmadı. Örneğin, feodal ve köleci ilişkilerin pratik olarak varolmadığı Bulgaristan'da, demokratik görevler, proletarya diktatörlüğünün kuruluşu tüm mücadele sırasında çözüme kavuştu....Sosyalist devrim tarafından çözümlendi."(33)*

Şimdi genel-özel parça-bütün, evrensel-yerel ilişkisine geçebiliriz. Sözkonusu ilişki, soyut ve mekanik bir şekilde değil, tarihsel akış içinde, organik bütünselliği içinde algılanmalıdır. Genel somut pratikle bağlanması mümkün olmayan, "bir kendinde şey" değildir. Somut ve özel bazında devrimci yaratıcılığın bir parçasıdır. Genel bütünün parçalarından birine eşit değildir. Parçayı da içeren bir üst ve parçaya içselleşmiş bir temeldir. Bu nedenle, bütünün dinamiği hesaba katılmadan yahtık bölgesel, ulusal, sınıfsal çerçevelerle sınırlı kalındığında doğru saptamalar yapılamaz; parçaların çeşitliliği bütünün yadsınmasına, özel/yerel olanın genel/evrensel olan aleyhine abartılmasına, özgünlüklerin mutlaklaştırılmasına kadar uzanır. Sosyalist devrimin temel ilkelerinin revizyonuna, milliyetçiliğe, sosyalist yurtseverlik ve enternasyonalizmin çiğnenmesine hep özgüllük köprüsünden gidilir. Bu noktada emniyet kemeri, sosyalist devrimin genel-nesnel yasalarını değişikliğe uğratan özgüllüklerin çapı nedir, sorusu olmalıdır. "Genel her zaman nesnel yaşamın asli göstergelerine sahiptir. Genel, istikrarda ve yinelenmede, ifadesini bulan zorunlu ve asli bağları dile getirir. Örneğin, işçi sınıfının proleter olmayan emekçi tabakalarla bağlaşıklığından sosyalist devrimin bir yasası ve Marxçı-Leninci partinin strateji ve taktiğinin genel bir ilkesi olarak söz edildiğinde, bu tabakaların içinde buldukları durumun asli özelliklerinin onları işçi sınıfına yaklaştırdığı, ortak yaşamsal çıkarlar doğurduğu... gereğinden hareket edilir."(34)

Genel, somutun öğrenilmesinde yalnızca bir derecedir. Somutun kendisi canlıdır. Genel yasalar önmodel sunar. O halde sözkonusu olan, genelin özel-tikel olay ve olgular karmaşası içinde kaybolması değil, teorik ilkelerin geliştirilmesi, yeni doğruların üretilmesi, maddi gerçekliklere dönüştürülmesi, sınıf savaşımının tarihsel deneyimleriyle zenginleştirilmesidir.

Devrim her ülkede ayrı ayrı yapılır. Fakat gerekli koşulların olgunlaşmasını kapitalist sistemin tümünün gelişim yasaları belirler. Dünya sosyalist dev-

rimi, gerek dünyanın değişik yörelerindeki koşulların çeşitliliğine, gerekse buralarda mücadeleyi sürdüren devrimci güçlerin somut görevlerinin farklılığına rağmen tek bir süreçtir. Bu teklilik empyralizmin sistem egemenliğinin yoğunlaştırdığı çelişkidен kaynaklanmaktadır. Sosyalist devrimler genel olarak temel doğrular ile, doğal olarak kendi özgüllüklerinin etkileşiminin ürünüdür.

Peki evrensel (yasallık) ve yerel (özgüllük) hangisidir? "Sözkonusu teorinin en temel (yasallıkları) şunlardır: Emperyalist çağda dünya kapitalist sistemin sosyalist devrime elverecek derecede olgunlaşması; emperyalist çağda eşitsiz kapitalist gelişmenin artması; başlangıç olarak proletaryanın bir veya birkaç ülkede başarıya ulaşmasının olanak kazanması; dünyanın bölünerek iki ayrı sistemin oluşması; Rusya'nın emperyalizm zincirinin zayıf bir halkasını oluşturması; kitlelerin sosyalist devrim eşliğine yaklaşması; sosyalist devrimin objektif ve subjektif şartları; kurtuluş hareketinde proletarya hegomoniyası ve onun militan öncüsünün -komünist partisinin- yönetici rolü; sosyalist devrimin tayin edici gücü olarak işçiler ile köylülerin ittifakı; sosyalizm mücadelesi ile ulusal kurtuluş mücadelesinin birleştirilmesi..."(35)

"Özgüllük(ler ise) ilkesel özellikleri bakımından şu şekilde nitelenebilir Devrimci değişimin içinde bulunduğu aşama ekonomik ve politik gelişim düzeyi (kapitalist devletlerin eşitsiz ekonomik ve politik gelişimi nedeniyle bu düzey her ülkede olamaz); devlet iktidarının mahiyeti (her ne kadar, burjuva devleti öz bakımından değişmez ve tüm burjuva devletleri birer burjuva diktatörlüğü ise de, devrimci proletarya, burjuvazinin bu diktatörlüğü -cumhuriyet, askeri ya da faşist diktatörlük gibi- kullanış biçimleriyle ve askeri, bürokratik devlet aygıtının gücüyle yakından ilgilendir); sözkonusu ülkenin sınıfsal yapısı ve sınıf güçleri dengesi (ekonomik yapı, çeşitli sınıfların ve partilerin göreceli durumu, bunlar arasındaki ilişkilerin karakteri ve bunların emekçiler üzerindeki nüfusları); halkın tarihsel gelenekleri (başlıca devrimci ve parlamenter gelenekleri, köylülerin özel mülkiyetle ilişkileri, dinin halk üzerindeki etkisi ve kilisenin saygınlığı) ve halkın edinmiş olduğu siyasal tecrübe; ülkenin ulusal karakteristikleri (nüfusun ulusal ve etnik bileşimi, ulusal ve etnik ilişkilerin mahiyeti, sömürgeci kalıntıların varolup olmadığı : Proletaryanın örgütlenme ve siyasal olgunluk derecesi, halk oyalama ve kandırma yeteneği; uluslararası durum (sosyalist devrimden yana olan ve olmayan uluslararası güçler ve olaylar bütünlüğü); ülkenin uluslararası gericilğin kalelerine ya da kurtuluş hareketinin uluslararası üslerine olan yakınlığı ve uzaklığı; ülkenin doğal koşulları (coğrafi konumu). Bütün bu faktörler, sosyalist devrimin ve sosyalist değişimin olgunlaşma sürecine ve gerçekleşme hızına, biçimlerine fazlasıyla etkide bulunur."(36)

SONUÇ: "Emek" Emekliyor, Sosyalist Devrim Dememek için Toplumsal Devrime Takılıyor.

Evet, Teslim Töre, "1917 Ekim Devriminin başlat-
tığı proleter devrimler çağında; sosyalist devrimler
çağında; kapitalizmden sosyalizme devrimci geçiş
çağında (bizde de) amaç, son derece önemli olan dev-
rim biliminin tartışılmasını, yüzeysel, sadece sloganlar
ve kalıplaştırılarak dondurulmuş kavramlara bağlı ol-
maktan çıkartıp bilimsel rotaya oturtmaktır." Tam da
dediğiniz gibi, "... sosyalist toplumu kuracak, 'egemen
eskiyi devirip, yerine işçi sınıfının öncülüğünde
müttefiklerinin iktidarını getirecek toplumsal ve
siyasal (abç) içerikli bir devrimi, insanlığın, çağdaş
emperyalizmden yarının sosyalist devrimine giden yo-
lu üzerinde" kurmak için. "... Dogmatik yaklaşımlar..."
a düşmeden. Devrime giden yol ile devrimin ken-
disinin sıkı bir şekilde birbirine bağlı olduğunu bilerek;
hani, elma ağacı böğürtlen üretmezdi ya.. "Böylece,
Marxist literatürde, kapitalizmden sosyalizme geçiş
sağlayan devrimlerin bir tek sürecin", (dünya sosyalist
devrimler sürecinin) devrimleri olduğu, ismi, biçimi ne
olursa olsun bir tek öze sahip oldukları netçe vurgu-
lanmıştır. Bu durum; yani biçimlerinin farklılığına
rağmen, özün tek ve aynı oluşu, somut pratiklerle de
kanıtlandı."

Emperyalizm sosyalist devrimin maddi önkoşul-
larını yaratır. Sosyalist devrim, sosyalist iktidarla
toplumsal devrimin başlangıcını tayin eder.

Ülkemizde devrim, hem devrim teorisinin bilimsel
analizinden, hem çağımızın genel karakteristiğinden
hem de ülkemizin özgül koşullarından kaynaklanan
bir kesinlikle sosyalist devrimdir. Devrimin öncü ve öz
gücü işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı devrimi, sömürücülere
karşı geniş emekçi kitlelerinin iradesini temsil ettiğinden,
kapitalizme ve emperyalizme karşı bir bütün olarak
egemen sınıfların dışında kalan tüm halkın çıkar ve is-
temlerini dile getirdiğinden, kelimenin bu anlamıyla
bir halk devrimidir. Ülkemizdeki devrim, ne demokra-
tik devrimler türünden bir aşamayı işaret eden "halk
devrimi", ne de (uluslararası koşullardan doğan bir ad-
landırma sancısı çekse de) Doğu Avrupa'daki dev-
rimler türünden stratejik anlamda bir "halk devrimi"ni
içerecektir. Çünkü bu ülkelerde bir ulusal burjuvazi itti-
fakı sözkonusu. Sosyalist devrim ittifaksız ve kitlesiz
bir devrim değildir. Anti-kapitalist bir devrimdir.

Sosyalist devrimin her ülkede farklı biçimde
gerçekleşmesi onun mutlaka farklı isimler almasını ge-
rektiriyor. Nasıl ki, elma ağacı Amasya'da, Niğde'de,
Yalova'da değişmiyorsa; yetiştiği toprağın adıyla
bütünleşmekten başka. Sosyalist devrimler de benzer
soy güdüyor: Sovyet Sosyalist Devrimi, Bulgaristan
Sosyalist Devrimi gibi. Çünkü parça, organik ve diya-
lektik bakış uyarınca karakteristiğini bütünden alıyor.

Sosyalist devrim, siyasal ve toplumsal boyutlu bir
eylemdir. Üretici güçler teorisine dayalı devrim mod-
elinin aşılmasında Lenin'in kazandırdıkları devrimciler-
in yolunu aydınlatıyor. Tarihsel anın (sıçramanın)
niteliği, kuruluşun zenginlik ve çeşitliliğini dışlamıyor.
Ancak kuruluşun gebe çeşitliden hareketle "an-ı ni-
telemek en hafifinden çarpıtma oluyor.

Bitirış sözüm şu: "İnsanlık dışı bir sistem olan kapi-

talizmi" devirip, sınıfsal olduğu gibi evrensel nitelik
taşıyan görevlerimizi yerine getirebilmek için, "...sa-
dece Marxizme karşı değil, topluma ve insanlığa karşı
da suç işlemekten" kurtulmak için;

Kavram fetişizmini terkedin!
Sosyalist Devrimi teslim edin!

Zira Marxizm-Leninizmde başlı başına bir toplum-
sal devrim yok!

Besbelli ki, Toplumsal devrim, devrim sıçraması
anlamında zorlama. Devrim biliminde zorlamanın ta-
rihi talihsiz.

NOTLAR

- 1- K. Marx, F. Engels / Alman idolojisi, Sol Yay. Ank. 1976, s. 73
- 2- K. Marx, F. Engels / Komünist Manifesto, Bilim ve Sosyalizm Yay, Ank. 1976, s. 19
- 3- K. Marx, F. Engels / a.g.e. s. 22
- 4- K. Marx, F. Engels / a.g.e. s. 26
- 5- K. Marx, F. Engels / a.g.e. s. 66
- 6- K. Marx, Fransa'da Sınıf Savaşlarını, Sol Yay. Ank. 1976, s. 11
- 7- K. Marx, F. Engels a.g.e. s. 46
- 8- K. Marx, F. Engels / a.g.e. s. 66-66
- 9- K. Marx, F. Engels, Ekonomi Politikasının Eleştirisine Katkı, May Yay. İst. 1974, s. 5
- 10- K. Marx, F. Engels, Fransada İç Savaş. Kız Yay. İst. 1976, s.62
- 11- F. Engels, Anti-Dühring, Sol Yay. Ank, 1977, s. 449
- 12- V. I. Lenin, Ne Yapmalı? Sol Yay. 1975, s. 14
- 13- V. I. Lenin, İki Taktik, Sol Yay, Ank, 1977, s.119-120
- 14- V. I. Lenin, Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yay. Ank. 1978, s. 67
- 15- V. I. Lenin, Devlet ve İhtilal, s. 136
- 16- V. I. Lenin, a.g.e. s. 148-149
- 17- V. I. Lenin, a.g.e., s.158
- 18- V. I. Lenin, Proletarya Devrimi ve Dönek Knutsky, Bilim ve Sosyalizm Yay. İst. 1976, s. 79
- 19- V. I. Lenin, a.g.e. s. 144
- 20- V. I. Lenin, a.g.e. 146
- 21- V. I. Lenin, a.g.e. s. 151
- 22- V. I. Lenin, a.g.e. s. 155
- 23- V. I. Lenin, a.g.e. s. 165
- 24- V. I. Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Sol Yay. Ank 1979, s. 70
- 25- V. I. Lenin, a.g.e. s. 190
- 26- V. I. Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sol Yay. Ank. 1977, s. 200
- 27- V. I. Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay. Ank. 1977, s.141
- 28- V. I. Lenin, Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, Sol Yay. Ank 1977, s. 12
- 29- V. I. Lenin, a.g.e. s.17
- 30- J. Stalin, Leninizmin İlkeleri, Sol Yay. Ank. 1974, s.31
- 31- V. I. Lenin, Nisan Tezleri, Sol Yay. s.23
- 32- V. I. Lenin, Halkın Dostları Kimlerdir, Sol Yay. Ank. 1978, s.173
- 33- Marksizm-Leninizm Enstitüsü, Dünya Komünist Hareketi, Konuk Yay. İst. 1977, s.128
- 34- Y. Karasin, Devrim Sürecinin Diyalektiği, Konuk Yay. İst. 1979, s.150
- 35- P. N. Fedosoyev, Leninçiliğin Sosyalist Devrim Teorisi, Konuk Yay. İst. 1978, s. 32
- 36- P. N. Fedosoyev, a.g.e. s. 59

GENÇ OLSAYDIM DAĞA ÇIKARDIM

Musa Anter Kimdir?

1920 yılında Nusaybin'in Zıvıng köyünde doğdu. İlk ve orta öğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Geçersiz olduğu düşünce-siyle diplomasını almaktan vazgeçti.

Arkadaşlarıyla birlikte "Dicle Talebe Yurdu"nu, sonraları kendi çabasıyla "Fırat Talebe Yurdu"nu açtı. Yurttaki öğrencileri örgütlediği gerekçesiyle tutuklandı. 1947'de "Dicle Kaynağı" adlı haftalık gazeteyi çıkardı. Üç yıl yayımlanan "Dicle Kaynağı" bölücülük ve komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle kapatıldı. 1954'te "Şark Postası" 1958'de de "İleri Yurt" adlı gazeteleri çıkardı. Bu gazeteler de "malum" nedenlerle kapatıldı.

Kamuyunda '49'lar olarak bilinenler arasında yer aldı. '61 ihtilaliyle siyasal tutuklular serbest bırakılırken 49'lular af kapsamı dışında bırakılmışlardır. '62'de serbest bırakılan Anter '63'te "Dicle-Fırat" gazetesini, '64'te de "Deng" (Ses) adlı dergiyi çıkarttı. Bir süre sonra Deng'le Fırat-Dicle'nin yayınına son verildi. '70'lerden sonra da bir çok kez tutuklanan Musa Anter daha sonra Nusaybin'in Akarsu bucağına yerleşti. "Birina Reş" (Kara Yara) "Kımlı" "Yarasalar" ve 15 bin kelimededen oluşan "Kürtçe-Türkçe Sözlük" adlı eserleri bulunan Musa Anter, şu anda anılarını yazmakla uğraşiyor. Musa Anter'le sanat-edebiyat ağırlıklı bir söyleşi yaptık.

- Sayın Anter, ülkemizdeki edebi-görsel sanatların tarihsel gelişimini bize kısaca anlatır mısınız?

Araplardan sonra ve zorla İslamiyeti kabul eden ulus Kürtlerdir. Hicri 13. yüzyılda Ömer zamanında Komutan Halid Bin Velid ile İbni Çaneme devrinde yapılan baskılar sonucu İslamiyeti zorla kabul etmişler. İslamiyetten önce Kürtlerin dini Zerdüştlük ve Hristiyanlıktı. O zamanlar Kürtlerin yaşadıkları topraklar birer kültür merkeziydi. Sanatta, bilimde büyük ilerlemeler kaydetmişlerdi. Resim, heykel ve tüm pozitif bilimler gelişmişti. Bunun somut kanıtı da bugün bina kalıntıları Nusaybin'de bulunan Maryakup'tur. Bu bina Miladi 4. yüzyılda altı fakülteli Maryakup Üniversitesiydi. Maryakup bu üniversitenin rektörü idi. Yardımcısı ise Mar Efrem'di. Bu üniversitedeki fakülteler: Tıp, Felakiyet (Astronomi), Edebiyat, Teoloji, Felsefe ve daha sonra Haran Üniversitesi'nin

yardımla musiki bugünkü adıyla konservatuar bölümleri bulunuyordu.

İslamiyette resim ve heykel yasak olduğu için bunlar yavaş yavaş geriledi. İslamiyet devriyle el zanaatları gelişmeye başladı. O devirde paraların bir tarafında lailaheilellah diğer tarafında prensin ya da prensin figürleri olurdu.

Bölgede yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan kabartmalarda bugünkü kıyafetlerden daha güzel giyimli figürler görülmektedir. Yine bazı Kürt kilimlerinde muhtelif hayvan motifleri işlenmiştir. Bu motifler halen de işlenmektedir.

Ayrıca el zanaatları çok meşhurdu. 20. yüzyılın başına kadarki fabrikaların dünyaya hakim olmasından önce Kürdistan'ın tekstil, kuyumculuk odebacılık (dericilik) ve mobilyacılığı tüm dünyada meşhurdu.

Üretilen ünlü kumaşlar, yapıldığı şehrin adını alırdı. Örneğin has ipekten yapılmış kumaşa Musili, Harbetli, Amedi (Diyarbakiri) Serti, Hamami, hatta Araplar da bundan etkilenecek bir çeşit kumaşlarına Şami demişler. Kürt kumaşları dünya saraylarında aranılan bir kumaştı.

Dericilikte; Çüngüş, Mardin ve Bitlis'te yapılan kösele işleri Hindistan'dan Amerika'ya kadar gidiyordu. Kuyumculuk ise; Van'ın Sevathı, Mardin'in Telkari kuyumculuğu bugün de antikacıların aradığı eserlerdir.

Birinci dünya emperyalist paylaşım savaşında Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesinde bulunan gayri müslim ve doğululara yapılan muamelelerden dolayı bu sanatlar gerileyerek dağıldı. Fransız Le Monde gazetesinin bir yazısında deniliyor ki: "Eğer Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Birinci Dünya Savaşı olmasaydı belki bu bölge dünyanın sayılı ülkeleri arasındaydı." Evet öyle olacaktı ancak bu sömürgecilerin ve emperyalistlerin işine yaramazdı.

- "Doğu" şiirini kısaca tanıtır mısınız?

Siz herhalde bölgemizdeki Kürt şiirini soruyorsunuz. Aslında Kürdistan'da edebi eserlerden şiiri sormanız gerekirdi. Çünkü bugün Kürdistan parçalanmış bir ülkedir. Çok değerli ve halkın yetiştirdiği şairlerimiz bugün Suriye, İran, Irak ve Ermenistan'dadırlar. Biz bunlar arasında ayırım yapmıyoruz. Hepsine Kürt halkının yetiştirdiği şairler diyoruz.

Göçebe Oğuzlar yani Türkler Kürdistan'a geldikleri zaman Sultan Selçuk okur-yazar değilken mükemmel bir Kürt dili ve edebiyatı vardı. Bugün Güney Kürdistan'da Madye şehrinde, çıkarılan tabletlerde çivi yazısıyla yazılmış Kürt şiir türleri dil bakımından bugünkü Türk edebiyatını aratmayacak kadar zengindi. Bilimin her sahasında; tarih, edebiyat, teolojî, tıp ve el zanaatlarında Kürt asıllı büyük dehalar vardır. Bunlar: Mele Ahmede Ciziri, Ahmede Hane, Melaye Bota, Melaye Ertüsi, Avdilkadire Koyi, Şeh Rızaye Talabani, Fekye Teyra, Hejar 20. yüzyılın dev sosyalisti Mele Şeyhmuse Hisari, diğer adıyla Cigerxwin ile Osmane Sebri'yi söyleyebilirim. Tüm bu yazar ve şairlerin çeşitli eserleri bulunmaktadır. Bugün Cigerxwin'in altı ciltlik bir divanı bulunmaktadır. Fikir ve düşünce bakımında Nazım Hikmet'i, kapsam bakımından da Mevlana Celaleddini Rumi'yi andırır.

Kürt aydınlarının Türkçe yazmalarını nasıl karşılıyorsunuz?

Türkiye de faşizan idareler, Kürt dilinin varlığını kabul etmedikleri gibi yazıya da bir çok ceza kanunu çıkarmışlar. Arkadaşlarımız, ben de dahil mecbur kalıyoruz. Kürtçe düşünüp Türkçe yazıyoruz. Ve zaten bu yüzden muvaffak olamıyoruz. Nedeni de Türkçe yazmamızdır. Halbuki Türk dili hem zayıf hem Altay-Ural kökenli olduğu için Aryen kökenli olan Kürt dilinin zıddıdır. Aryen dilleri çekimlidir. Asya'da Kürtçe, Farsça ve Peştürce (Afganca) Avrupa'da ise Latince, Germence ve Slavca dilleri bulunuyor. Ben bu gruptaki birkaç dili bildiğim halde Türkçe ile yazdığım zaman başarılı olamıyorum. Tabii bu dediklerimi kötüye yormayın. Türk dilini küçültüyor denilmesin, bir realiteyi dile getiriyorum. Kürt yazarların Türkçe yazmaları bundan kaynaklanıyor. Enternasyonalizme gelince, ezilen ulusun tüm insanlarını işbirlikçiler hariç, enternasyonalist görüyorum.

TIP içerisinde uzun süre yer almış bir Kürt olarak TIP'in Kürt sorununa bakışını anlatır mısınız?

1917'den bugüne kadar dünyadaki tüm sömürge ulusları ancak ve ancak sosyalizm sayesinde kurtulmuşlar. Octobr Devriminden bugüne kadar dünyada yüz devlet kurulmuşsa -ezilen ve sömürden kurtulan uluslardan bahsediyorum- sosyalizm sayesinde. Tek bir istisna var. O da İsrail. Bugün de ABD emperyalistlerinin hegemonyasındadır. Haliyle ancak Türkiye'de sosyalizm ile, sosyalist iktidar işbaşına gelirse Kürtlerin insani haklarını elde edeceğine inanıyorum. Onun için o zamanın Kürt aydınları TIP'te toplandılar. Her yerde ve defalarca söyledik, Kürtler Türkiye'yi bölmek istemiyorlar. Ancak beraber insanca kendi kimliğimizle yaşamak istiyoruz. Sağcıların ve onların ahmak bürokratlarının "Türkiye'de Kürt yoktur, Türkler dağlarda kara basınca kart-kurt diye ses çıkardığı için dağdaki Türklere dağ Türkleri denilmiştir" ve benzeri gülünç laflarla Türkiye'de birlik ve bera-

berlik kurulamaz. "Kürt yoktur, Türkiye Türklerindir, Ne mutlu Türküm diyene" vb. şoven, mantıksız sözlerle bir yere varılamaz. İşte 70 yıldır bu kafayla, bu laflarla gittik, buraya vardık. Her gün televizyon ekranında içimizi kanatan şehit evlatlarımızın cesetleriyle ve yine Türk bayrağına sarılmış bandolu içimizi kanatan merasimlere vardık.

Bu kafa ve laflar Doğu ve Güneydoğu halkını öyle bir rendeye getirmiş ki halkta "biz" ve "onlar" imajını yaratmıştır. Tıpkı İsrail'deki Filistin gibi herhangi bir olayda halk soruyor? "Bizden kaç kişi vuruldu?" "Onlardan kaç kişi vuruldu?" Bu olayların sebebi bugünkü çarpık iktidardır. Bir ulusu, kendi ulusundan gayrı görmüşse, hesabını işbaşındakiler yapsın...

- Bugün bölgenizde verilen silahlı mücadeleyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hukuk ve insani kurallar susturulunca silahlar konuşur. Şöyle ki; T. Kürdistanı'nda hiçbir insani hakkımız yoktur. Ve eğer ben bunları size söylüyorsam bu yaşta bile herşeyi, tüm belaları bilerek söylüyorum. Bizim Türk Dış İşleri Bakanı ve daha büyükleri bile Televizyona çıkıp Bulgaristan'daki asimilasyondan bahseder. Kınar, yerer, basın aynı şakşaklığı yapıyor zaten. Peki Bulgar ne yapar: "Türk yok" der, adlarını değiştirir, seyahat haklarını kısıtlar, etnik haklarını kabul etmez. Türkiye ne yapıyor? Bunların en katmerlisini yapıyor. Kürdistan'ın tüm köy ve kasaba adlarını değiştirdi. İlerimizin de başlarına gülünç ünvan ve harf değişikliği yaparak Diyarebekir'e, "Diyarbakır", Elaziz'e, "Elazığ", Anteb'e "Gazi", Urfa'ya "Şanlı" diyerek dejenere ediyor. Sanki İzmir, İstanbul, Edirne, Bursa Şanlı değil de zararlı illerdir. Arkadaş kime yutturuyorsun? Eğer Urfa o kadar şanlı ise bir-iki fabrika kur. Kültür ocakları aç, öbürlerine de öyle. Kürt adlarını koyamazsın çocuklarına, çünkü Türk gelenek ve göreneklerine aykırıdır. Şimdi insafla düşünelim, kenardan köşeden bir Kürt gençliği yetişmiştir. Koroğlu'nun bir türküsünde olduğu gibi bütün bu baskıcı kurallara ne desin? "Kanun padişahınsa, dağlar bizimdir" türünden bir harekettir. Şunu da ekleyeyim, bugün ben de genç olsaydım onlara katılırdım.

-Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Ben yetmişlik bir sosyalistim ve Kürdüm. Hiçbir ulusa kinim veya düşmanlığım yoktur. Hele hele Türk halkına benim binlerce Kürt ve Türk gibi gelinim, bir Türk kurmayın kızdır. Ve aslan gibi Türk-Kürt torunlarımız var. Damadım ise bir Türk mühendistir. Onlardan da torunlarımız var. Bu bakımdan ortada bir Türk Kürt düşmanlığı yoktur. Kürdün de, Türkün de temel görevi ve sorunu faşizan idareye karşı çıkmaktır. Benim tavrım budur. Sözlerimi "Bir elin nesî var, iki elin sesi var, Herkes kapısının önünü temizlerse mahalle temiz olur" Türk atasözleriyle noktalarken özgür bir dünya için elele olmayı ümit ediyorum. ■

Horace Campbell'in Monthly Review dergisinin Nisan 1989 sayısında Angola'daki savaş ve sonucu konusunda yayımlanan bir yazısını, Avrupa'daki arkadaşımız Aslı Heybelli'nin çevirisinden sunuyoruz

AFRİKA'NIN GÜNEYİNE BARIŞI KİM GETİRDİ

Horace Campbell

GİRİŞ

Birleşmiş Milletlerin 435 sayılı resmi kararıyla bağımsız Namibya'nın temelleri atıldıktan on yıl sonra Güney Afrikalılar uluslararası tavra rağmen işgal etmeyi sürdürdükleri bölgeden geri çekilmeyi kabul ettiler. 22 Aralık 1988 tarihinde New York'ta yapılan bir tören ile Angola, Küba ve Güney Afrika ile görünüşte arabuluculuk görevi yapan Amerika arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma, Güney Afrika halklarının kendi kaderlerini tayin etme hakkı doğrultusunda atılmış önemli adımlardan biriydi, çünkü en sonunda Birleşmiş Milletler Geçici Komitesi, Güney Afrikalı askerlerin Namibya'dan geri çekilmesi, sürgünlerin geri dönüşü, seçime gidilmesi ve daha önce Portekiz'e bağlı sömürgelerin bağımsızlığını sağlama yolunda adım atabilmek için başlama işaretini alabilmişti. Bu tarihi anlaşma, ABD, Afrika İlişkileri Devlet Sekreter Yardımcısı Chester Crocker'ın "üstün" çabasıyla değil, Güney Afrikalı kuvvetlerin, Angola'da Cuito Cuanavale kentindeki tartışmasız askeri yenilgilerin üzerine gerçekleşmiştir.

Ekim 1987 ile Haziran 1988 arasında, Afrika topraklarında Erwin Rommel'in El Amien'deki yenilgisinden beri gerçekleşen en şiddetli konvansiyonel savaşlarda Güney Afrika silahlı Kuvvetleri (SADF), Cuito Cuanavale'da Angola ordusu (FAPLA) ve onun Kübalı müttefiklerine karşı tankları ve topları ile büyük bir meydan savaşına girdi. Afrika'nın sözde en güçlü ordusu olan Güney Afrika ordusu, kıtanın güneydoğusundaki bu küçük askeri üste, Namibya'daki üslerinden 300 mil uzakta sıkıştırılınca, Cuito Cuanavale üssü bir anda Afrika askeri tarihinde önem kazanıverdi. Daha sonra tersini iddia etmelerine rağmen, Cuito Cuanavale'i ele geçirmeyi başaramayan, hava üstünlüğünü kaybeden, siyah askerler arasında isyanlar ve beyaz askerler arasında büyük kayıplarla karşı karşıya kalan Güney Afrikalılar, öylesine ümitsiz bir duruma düştüler ki, SADF Cephe Komutanlığı yenilgiye uğradığında Cumhurbaşkanı Botha savaş alanına uçmak zorunda kaldı.

Küba'nın askeri takviyesiyle Angolalılar, 23 Ocak, 25 Şubat ve 23 Mart tarihlerinde yapılan başlıca

saldırlara karşı koydular. Güney Afrikalılar büyük kayıplarla geri püskürtüldü ve Angola ve Kübalılardan oluşan kuvvetler denetimi ellerine aldılar. 1981 yılından beri ilk kez, Angola ordusu, Namibya sınırındaki bölgeyi yeniden eline geçirmeyi başardı. Angola ve Kübalılar kendilerinden öylesine emindiler ki, yeniden ellerine geçirdikleri Güney Cunene bölgesindeki hakimiyetlerini güçlendirmek için üç aydan daha kısa bir zaman zarfında iki askeri hava şeridi oluşturdular. Yağmur mevsimi dolayısıyla sıkışan, savunmaya çekilmek zorunda kalan, kuşatma altındaki Güney Afrika Ordusu, kuşatmayı yarabilmek için ümitsiz bir атаğa daha kalktı ve yeniden hezimetle uğradı. Bir Güney Afrika gazetesi bu yenilgiyi, "Utanç verici bir hezimet" olarak niteledi.

Savaşın bu evrelerini, daha önce Güney Afrikalıların engellemeyi başardıkları diplomatik girişimler takip etti. 23 Mart'ta Cuito Cuanavale'de alınan kararların bozulmasından sonra Güney Afrikalılar, 22 Aralık anlaşmasıyla sonuçlanan görüşmeleri başlattılar. 1961 yılından beri mücadeleyi aralıksız sürdüren Angolalılar için savaş ve diplomasi, yalnızca Güney Afrikalıların Angola'dan geri çekilmesi sorunuyla sınırlı kalmayıp, Namibya'nın bağımsızlığı ve Güney Afrikalıların bölgede dengeyi bozucu faaliyetlerine son vermesi üzerinde odaklaşıyordu. 27 Haziran günü Güney Afrikalılar Tchipa'daki kuşatmayı yarmayı başarmayınca, diplomatik girişimler hızlandırıldı. Ancak bu aşamada cephe savaşan tüm güçler ve Amerika Birleşik Devletleri, Güney Afrika'nın Angola'dan geri çekilmesi üzerinde anlaşmaya vardılar.

AFRİKA'NIN MİLİTARİZASYONU

Angola ile Güney Afrika arasındaki savaş kavratabilmek için militarizasyonu hem silah ticareti, silah sistemleri, askeri harcamalar temelinde ve silahlı müdahaleler temelinde hem de geniş anlamda devlet gücü temelinde görebilmek çok önemlidir. Güney Afrika militarizasyonu Güney Afrika Hükümetinin, politik çelişkileri zor kullanarak çözmeye çalışma yöntemidir. Güney Afrika'da her tür savaş yayan Güney Afrika ordusunun silah sistemleri fetişizmi, üstün be-

az doktrini ile içiçe geçmiştir. Güney Afrikalıların askeri yenilgisinin ipuçlarını Afrika'nın politik, sosyal ve ekonomik dönüşümlerinde görebilmek için, Güney Afrika'nın militarizasyonunun altında yatan daha derin olguları unutmamak gerekir.

Savaş her zaman toplumun değişimini ve gerilemesini hızlandırmıştır. Cuito Cuanavale örneğinde olduğu gibi çok kereler belirli bir muharebe, ait olduğu esas mücadelenin gidişatında bir dönüm noktası haline gelebilir. Von Clausewitz, güçler dengesinin sözkonusu olduğu yerde savaşın en etkili biçiminin savunma olduğunu önemle vurgular. Bu ilke, Güney Afrikalıların yenilgisi olayında önem taşımaktadır, zira Cuito Cuanavale kuşatmasında Angolalılar, yalnızca kendi topraklarını savunma mücadelesi değil aynı zamanda tüm Afrika halklarının kendi kaderlerini tayin hakkı mücadelesi de veriyorlardı.

Van Clausewitz, aynı zamanda, "Hiç kimse gerçek amacının ne olduğunu ve neyi elde etmek istediğini net bir biçimde görmeden savaşa girmez. Bunlardan birincisini politik amaç, ikincisini ise askeri hedefler teşkil eder" demiştir. Güney Afrika'daki savaşta, Güney Afrikalılar, politik amaçlarıyla askeri amaçların ve toplumun tanıdığı sınırlar içerisinde kurulabilecek

düzenin biçimini birbirine karıştırdılar. Güney Afrika'da artık simgesi haline gelen silah fetişizmi ile beyazların üstünlüğü doktrini birbirine geçmiştir. Ancak Güney Afrikalı militaristler, Afrika halkının içerde ve dışarda, ırkçılığa karşı direnme kapasitelerini küçümstediler.

Güney Afrika'de militarizasyonun iki ana kaynağı vardır:

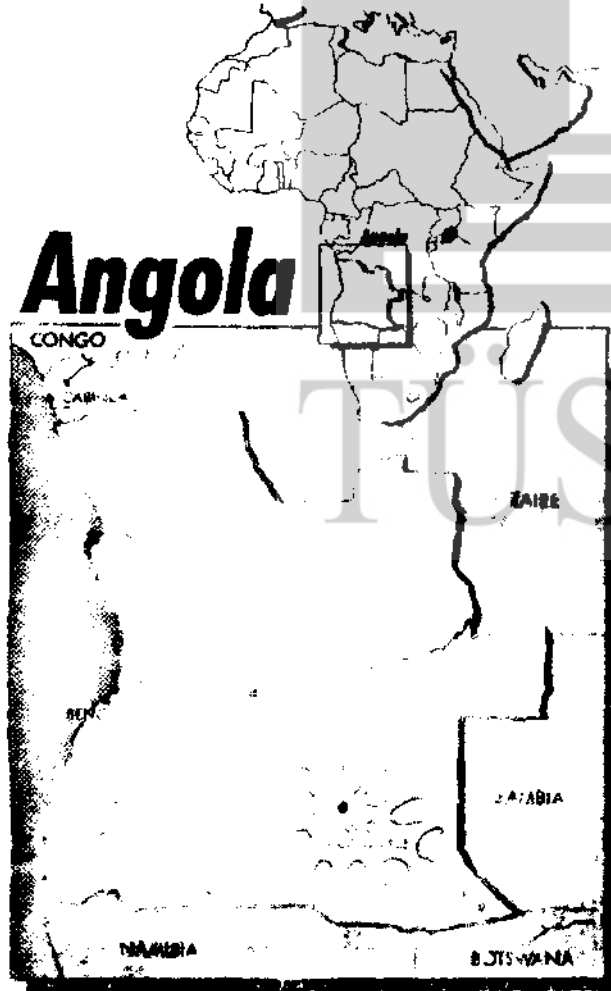
- 1 - Afrika'nın global silahlanma kültürü ile olan bağları ve
- 2 - Afrika'da tamamlanmamış bağımsızlık kazanma süreci.

Bu militarizasyon modern askeri savaş tekniklerinin tümünü kapsamakla birlikte varlığının ana sebebi- ni Güney Afrika'da çağdışı kalmış bir yönetim biçimini devam ettirme gayretlerine borçludur.

Marx "Tüm toplumlarda üretim ilişkilerindeki değişimlerin doğal bilimlerin doğruluğuyla ölçüldüğü bir nokta vardır" der. Güney Afrika'da, bu değişimler ayrı ayrı gelişme düşüncesini gözardı etmiştir. Artık kadın, erkek herkes politik, felsefi ve kültürel düzeyde neler olup bittiğini kavrayıp toplumu değiştirme mücadelesi veriyor. Güney Afrika'da ,eskimiş, beyazların hakimiyeti düşüncesi ile yeni, siyahların özgürlüğü düşüncesi arasında bir savaş olduğu gibi silah sistemleri, politik örgütlenme biçimleri ve Avrupa ile Afrika kültürleri arasında da bir çatışma vardır. Bu çelişki- lerin yoğunlaştığı nokta, yöneten beyaz sınıfın artık normal yollarla hakimiyetini sürdürmediği Güney Afrika devletidir.

Siyah halkın yaşadığı yerleşim merkezlerinde 39 bin asker Afrikalı halkı boyun eğmeye zorluyor. Bu barbarlıklar belgelerle o denli gözönüne serilmiştir ki, Birleşmiş Milletler Güney Afrika'ya karşı silah ambargosu koyuyor.(1) Ancak toplumun ve devletin militarizasyonu demokratik güçlerin direnişini kırmayı başaramıyor. Sıkıyönetim ilanı ile tüm politik kurumların yasaklanması, 9 yaşındaki çocukların bile hapse atılması ve tüm toplumun kuşatma altına alınması, ırkçılığın kendini ideolojik yollarla yasallaştırma çabalarının iflasını yansıtıyor.

Hiçbir toplum sürekli zor kullanılarak yönetilemez. Napolyon "Süngü ile her işi yapabilirsiniz, ancak üstüne oturamazsınız" demiştir. Politik istikrar, ezilenlerin gönüllü kabulünü sağlayıp ezen sınıfa yönetme hakkı konusunda güven veren, genelde kabul görmüş tutarlı bir ideoloji gerektirir. Güney Afrika'da beyazların üstünlüğü ideolojisi iflas etmiştir. Bölgede kaçınılmaz hale gelen yeniden yapılanmayı geciktirebilmek için Güney Afrikalılar, hem ırklar için demokrasi hem de kaynakların nüfusun büyük çoğunluğu için planlı bir biçimde kullanılmasını sağlama doğrultusunda daha yüksek bir toplumsal yapı oluşturmuş topraklara savaş taşımaktadır. İrkçi düzenlerine meydan okumalarla karşı karşıya kalmış Güney Afrikalıların içine düştükleri ümitsizlik, Angola ve Mozambik'teki savaşların yoğunluğunu açıklamaya yeterlidir. Bu savaşlar sözü edilen toplumlarda binlerce insan kaybına ve 30 milyar dolardan fazla maddi zarara yol

açmıştır.

Güney Afrika'da ırkçı savaş makinesinin yayılmasının özünü ve boyutlarını kavramak çok önemlidir:

1 - Güney Afrika, Mozambik'te ülkeyi harabeye çeviren karşı savaşı desteklemiştir. Bir milyondan fazla Mozambikli yerinden yurdundan edilmiş, 250 binden fazla insan öldürülmüş veya sakat bırakılmış ve Mozambik ekonomisi tamir edilemez yaralar almıştır. Mozambik'in toprak bütünlüğü Zimbabweli kuvvetlerin müdahalesiyle sağlanmıştır.

2 - Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambik, Swaziland, Tanzanya, Zambiya ve Zimbabwe'den oluşan Güney Afrika kalkınma Koordinasyon Konferansına katılan bu dokuz devlete karşı ekonomik istikrarsızlık savaşı açılmıştır. Güney Afrika'da 1986'da Lesotho'da askeri darbeyi desteklemiş ve 1981'de Seychelles'te başarısız bir paralı asker müdahalesine arka çıkmıştır. 1983'te Tanzanya da askeri darbe girişiminin yanında olmuş, Zimbabwe'nin bağımsızlığını kazanmasından sonra silahlı güçlere sürekli destek sağlamıştır. Mapua, Harare ve Gaborone'a saldırılar düzenlenmiş, Swaziland'da mültecilere saldırılmıştır.

3- Namibya'da grillalara karşı savaşan özel eğitilmiş komando birlikleri vardır. 12 binden fazla askeriyle burada savaşan Güney Afrikalılar, Namibya'yı dünyanın en militarize olmuş bölgelerinden biri haline getirmişlerdir. Bu savaş Angola'da konvansiyonel bir savaşa dönüşmüştür.

ANGOLA'NIN BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ

Angola'nın Güney Afrika'yla sınırı yoktur. Bu nokta, Güney Afrika'nın bölgeye neden asker yığdığını anlamak için çok önemlidir. Başlıca sebep, Angola ekonomisinin, diğer Güney Afrika ülke ekonomilerinde olduğu gibi Güney Afrika ekonomisine entegre olmasında yatar.

Angola potansiyel olarak Afrika'nın en zengin ülkelerinden biridir ve uluslararası sermaye bu kaynakları işletebilmek için birbiriyle yoğun bir rekabet içerisinde dir.(2)

Angola, Afrika'nın önde gelen petrol üreticilerindedir ve 1973'ten önce önemli bir elmas ve kahve üreticisi durumundaydı. Bunun ötesinde muazzam tarım ve balıkçılık kaynaklarına sahip olup, köle ticareti döneminden beri fazla artış göstermeyen 8 milyon üzerinde bir nüfusa sahiptir. Çok fakir olduğundan kendi sömürgelerinin kaynaklarını gerektiği gibi işletemeyen Portekiz, bu kaynakları diğer sömürgecilerin sermayesine sundu. Petrolde Amerikan yatırımları egemen oldu. İngiliz sermayesi elmas madenlerinde ve Benguela demiryollarında, Alman sermayesi Kassinga'daki demir madenlerinde ve Japon, Fransız ve diğer sömürgeci ülkeler de geri kalan kaynaklarda egemenlik sahibi oldular. Angola'daki kapitalin bu çok uluslu karakteri, Portekiz'in kendi sömürgecini AET ve ABD adına yönetmesi anlamına geliyordu.

Bağımsızlık hareketleri, kökleri, ideolojik bakış

açları, politik eğilimleri ve dış destekleri bakımından Portekiz kolonilerinin dış kaynakları nedeniyle başından beri uluslararası bir özellik kazanmıştır. (3)

Bu bölünmüş sömürgeci ortamdan üç harekete doğdu:

1- MPLA (Angola Bağımsızlığı İçin Halk Hareketi), en eski hareket olup sanayi işçisinin oluşturduğu bir tabana sahipti. Agostino Neto'nun önderliğini yaptığı bu hareketin aydınlarla, mulattolarla (melez ve Luanda'nın izole edilmiş gettolarında yaşayarak işçilerle ilişkileri vardı. Anti-sömürgeci mücadeleye yaygın bir biçimde götüren ve bağımsızlık öncesi müdahaleye karşı etkili bir muhalefet üreten yine bu partiydi.

2- UPA ise, Zaire sınır bölgelerinde direnişe geçerek kitlelerle birleşen Kongo aristokrasısından bir kesimin kurduğu bir örgüt idi. Holden Roberto tarafından kurulan bu örgütün ismi daha sonra FLNA (Angol: Ulusal Bağımsızlık Cephesi) olarak değiştirildi. Bu değişikliğin amacı, dar kabile yapısını aşip daha önce UPA içerisinde yer almayan gruplara ulaşmaktı: FLNA, hiçbir zaman Portekizlilerle ciddi bir mücadeleye girmedi ve Güney Afrikalıların 1975'te iktidara yerleştirmek istediği bu örgütün ihanetleriyle ilgili haberler bugünlerde kulağımıza gelmektedir.

3- UNITA (Tam Bağımsız Angola Birliği) 1966'da FLNA'nın Dış İşler sekreteri Jonas Savimbi tarafından kuruldu. Savimbi, FLNA liderlerinin dar grup olduğunu, örgütün CIA'ya teslim edildiğini söyleyere bu gruptan ayrılmıştı. UNITA'nın tartışma götürü siyasi potansiyeli, Savimbi'nin Portekiz ordusuyla olan ilişkilerinin açığa çıkmasından ve Güney Afrikalılarla işbirliğinden sonra tamamen ortadan kalktı. (4)

GÜNEY AFRIKA'NIN İLK YENİLGİSİ 1975-76

1974 yılında Portekiz'de askeri yönetimin işbaşına gelmesine sebep olan Angola'daki sömürgecilğe karşı mücadele, Güney Afrika için bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Güney Afrika, MPLA'nın iktidara gelmesini engellemek için CIA'nın kara hava ve deniz desteğini alarak müdahale etti. Güney Afrikalılar Zaireli nizami askerlerinin ve CIA paralı askerlerini saldırısını püskürtmek üzere Angola, Kübalılarda yardım istedi. Güney Afrika istilası Luanda dışına püskürtüldü.(5) Güney Afrika bu yenilgiyi asla kabullenemedi; 1987-88 Cuito Cuanavale kuşatması, birbirini izleyen askeri yayılmanın en son aşamalarından biriydi. 1976'da Luanda'da ve bir yıl önce Mozambik'te yenilgiler, Güney Afrika'daki siyahlarda yenido doğuş fikrinin uyanmasına ilham kaynağı oldu. 1977 Soweto ayaklanmaları ve getirdiği kötü sonuçlar Güney Afrika'da devlet ve toplumun militarizasyonu na önemli ölçüde set çekti.

Angola'daki ilk yenilgi ve Soweto ayaklanmalarının ardından Güney Afrika ordusu generalle: "Toplu Strateji"yi formüle etti: Bu politik strateji, bölgede bağımsızlık hareketine karşı çıkan tüm muhalefet güçlerinin desteği, ekonomik strateji gerçekte bölgeni

Güney Afrika sermayesine açık kalmasını sağlamak için ulaşım iletişim, hava trafiği, demiryolları, limanlar, tarım ve maden ekipmanı gibi Güney Afrika'nın sahip olduğu kaynaklara bağımlılık yaratmak, psikolojik Afrikalıların ikinci sınıf insanlar olarak kendi kendilerini yönetemeyecekleri düşüncesini yerleştirmeye çalışmak ve askeri stratejilerden oluşan savaşa çok yönlü hazırlanma stratejisiydi. Asıl amaç Toplu Strateji'yi öncelikle siyasi, ekonomik ve psikolojik bağlamda alıp askeri gücü tali planda kullanmaktı.

Angola'daki yenilgi, Soweto'daki ayaklanmalar ve bunu takip eden gelişmeler Güney Afrikalıların Cuito Cuanavale'deki sonunu hazırladı.

1976-1980 YILLARI ARASINDAKİ SAVAŞ

Bu dönemde Güney Afrikalılar politik ve diplomatik olarak savunmaya çekilirken, Namibya'da yoğun askeri yığınak oluşturdular. Zorunlu askerlik ilan edip, yeni askeri üsler kurup, 1976 yılından sonra merkezini Dar es Salaam'dan Luanda'ya taşımış olan SWAPO'ya (Güneybatı Afrika Halk Örgütü) saldırılar düzenlediler. Binlerce genç zorunlu askerliği reddedip, klan sistemiyle kurulmuş bölüklere kaçarak SWAPO'ya katıldı.

Bu aşamada, Güney Afrikalılar öteden beri belli bir misyona sahip olamayan UNITA'yı yeniden örgütlediler. Carter yönetimi, Çinlileri UNITA'ya 800 ton silah vermeye ikna edince, UNITA'nın rolü net biçimde ortaya çıktı. Bu tür silahlar UNITA'ya konvansiyonel savaşı uzatmasını sağladı; subayları Fas'ta eğitim gördü ve tamamıyla Güney Afrika ordusunun askeri stratejisiyle bütünleşti. Bu, garip bir geriye dönüş hikayesiydi çünkü UNITA ilk silahlarını Portekiz'e karşı mücadele etmek üzere SWAPO'dan almıştı. Şimdi ise Güney Afrika Hava Kuvvetleri Angola'da SWAPO kamplarını bombalarken, UNITA'ya onları kamplardan sürme görevi verilmişti. 1978 yılında sadece bir tek hava saldırısında Güney Afrikalılar Kas-singa katliamını gerçekleştirmiş, SWAPO göçmen kampında 800'den fazla insan öldürülmüştü. Bunu takip eden uluslararası kınamalar, 1978'de Birleşmiş Milletler 435 sayılı kararının alınmasına, Namibya'nın bağımsızlığına doğru adımlar atılmasına, kısacası Güney Afrika askerlerinin geri çekilmesine, Namibyalı sürgünlerin ülkelerine geri dönmelerine, Birleşmiş Milletler gözetiminde seçimlere gidilmesine ve bağımsızlığın kabul edilmesine yol açtı. (6)

1981-1984 İKİNCİ AŞAMA

Amerika'da 1980'de Cumhuriyetçilerin seçim zafere, Güney Afrika Hükümeti'ne cesaret verdi. Washington ve Pretorya, Windhoek üzerinde kızıl bayrak dalgalandırmamaya and içti. Bu havada Güney Afrika, Angola'da büyük bir konvansiyonel savaş başlattı. ABD ise "Yapıcı İlgisi ve İlişki" politikasını geliştirdi. Basit bir deyişle, bu politika, Güney Afrika'ya Namibya'daki ırkçı yapılarını derinleştirmek için zaman ka-

zamanın yolunu açmada Chester Crocker'in uluslararası basın-yayın organlarında, Namibya'nın bağımsızlığını Kübalıların Angola'dan çekilmesi koşuluna bağlamasını ve dikkatleri Güney Afrika mezaliminden uzaklaştırmasını gerektiriyordu.

1981'den 1988'e kadar Güney Afrika ordusu, Angola'nın Cunene ve Cuando Cubango eyaletlerini işgal etti. FAPLA (Angola ordusu), en gelişmiş ağır silahlarla donatılmış 11 bin askerli bu işgale hazır değildi. Güney Afrika Genel Kurmayı, hava kuvvetleriyle kara ordusunun iyi bir biçimde eş güdümünü sağladı. Kara ordusunun direnişle karşılaştığı yerlerde hava kuvvetleri ağır bomba saldırılarıyla kara kuvvetlerinin yolunu açtı. Eyalet başkenti Ngiva yağmalandı. Yüzbinden fazla çiftçi evlerinden atıldı. Angola'nın güney eyaletleri 1981 Aralık ayına kadar işgal altında kaldı. Birleşmiş Milletler'in bu saldırıyı kınamasına karşın Güney Afrika geri çekilmedi. Güney Afrika ordusu bu işgali kullanarak UNITA elemanlarını Namibya-Angola sınırına yerleştirdi. Güney Afrika'nın başlıca hedeflerinden biri, Angola'nın dengesini bozarak, ekonomisini yeniden düzenlemesini geciktirmektir. UNITA, ekonomik hedeflere, özellikle demir yollarına, saldırılar düzenledi. Göçmen işçileri rehin aldı. Güney Afrika'nın askeri yapısıyla iyice bütünleşmek isteyen UNITA merkezini Namibya sınırındaki Jamba'ya taşıdı.

1984 LUSAKA ANLAŞMASI

Güney Afrika ikinci büyük istilasını Ağustos 1983'te gerçekleştirdi. Burada, UNITA Cangamba'yı ele geçirdiğini duyurdu. Güney Afrika Hava Kuvvetleri burayı harabeye çevirdikten sonra, Zambiya'dan akan eden gazetecilere gösterilmek üzere UNITA'ya devretti. Güney Afrika savaşın kuzeye doğru yayılmasını sağlamak üzere UNITA'nın Cuvelai'ye ele geçirmesini istedi. Grenada'nın istilasıyla Amerika'da inanılmaz boyutlara ulaşan anti-komünist çılgınlık Güney Afrikalıları yüreklendirdi. Güney Afrika Hükümeti tüm gücünü kullanarak Angola'nın başkenti Luanda'ya saldırıyı kararlaştırdı. Bu, askeri amaçların, anti-komünist siyasi teraneleriyle birbirine karıştığı bir olaydı. Güney Afrikalı generallerin Luanda'yı ele geçirmenin askeri yönden imkansız olduğunu söylemelerine karşın, Devlet Güvenlik Konseyi

içindeki Magnus Malan hizbi savaşın yoğunlaştırılmasında ısrar etti. Angolalıların giderek daha fazla deneyim kazanmaları Güney Afrika Askeri Harekati'ni başarısızlığa uğrattı. Bu başarısızlık, Anfoia'da kuşatma altında kalmış Güney Afrikalılar adına ABD'nin müdahalesine yol açtı. Varılan anlaşmaya, Zambiya'nın başkenti olan Lusaka'nın adı verildi. Bu anlaşmayla, Güney Afrikalı askerlerin geri çekilmesine nezaret edecek ortak bir askeri komisyon kuruldu.

Güney Afrika gittikçe daha karmaşık çelişkilerle sapsanıyordu. Siyahların zorla silah altına alınması bile beyaz hakim sınıfın ırkçı tavrıyla sınırlanıyordu. Bu yüzden ordunun yalnızca beyazlardan ve yerli işgücünün yalnızca siyahlardan oluşturulması gerekiyordu. Ancak siyah fabrika işçileri ürettikleri silahların kendi kız ve erkek kardeşlerine, kendi çocuklarına karşı kullanılacağını bildiklerinden direnişe geçtiler. Ordudaki askeri ikilem, ancak ırkçı uygulamalara son verilmesiyle ortadan kalkabilirdi, ama bu durumda da askeri araçlarla çözülecek politik çelişkiler ortadan kalkmış olacaktı. Bu gerçek, ırkçılık politikasından sonra, Güney Afrika ordusunun niteliğini gözönüne getirmek isteyenlerin akıllarında tutmaları gereken en önemli husustur.(7)

ÜÇÜNCÜ AŞAMA 1984-1987

Eylül ayında FAPLA güçleri Namibya sınırı yakınındaki Jamba'ya doğru ilerlemeye başladı, Güney Afrika duruma müdahale etmek istedi, ancak siyahların oturduğu bölgelerde direnişlerle karşı karşıya kalınca savaşı yürütemeyip Amerika'dan yardım istedi. Amerika, UNITA'ya stinger roketleriyle 15 milyon dolarlık ek yardım sağladı. UNITA'nın bu yardımı kullanabilecek askeri alt yapısı olmadığından, bu para ve silahlar dolaylı yoldan Güney Afrikalılara gitti. Cuito Cuannavale kuşatması sırasında Savimbi, Güney Afrikalıların savaşın maliyetini hesapladıklarını ve kendisinden de "dostlarının faturayı ödemelerini" istediklerinden yakınıyordu.(8) Amerika Zaire'deki Kamina üssünü yeniden devreye soktu; burada CIA, Güney Afrikalılara UNITA aracılığıyla malzeme sağlıyordu. UNITA'ya, gerçekteyse Güney Afrika ordusuna, yapılan Amerikan yardımı savaşı son aşamasına getirdi.

GÜNEY AFRIKA ORDUSUNUN YENİLGİSİ

Menongue'yu ele geçirmek ve artan Amerikan desteğiyle geçici bir UNITA hükümeti kurmak üzere "Aşamalı Halkalama Harekati" başlatıldı. Dokuz binin üzerinde nizami asker için yolların inşa edilmesi ve ağır teçhizatın nakli tam altı ay sürdü.

Angolalıları, Savimbi'nin güneydoğudaki üslerine karşı saldırıya geçti ve Lamba nehri kenarındaki muharebe Angolalıların savunma hattı kurmaya karar verdikleri Cuito Cuannavale'deki büyük muharebenin başlangıcını oluşturdu. Güney Afrika ordusu kuşat-

maya Kasım 1987'de başladı. Angola'nın güçlü direnişiyle karşılaşınca bozguna uğradı. Bu aşamada, Cumhurbaşkanı Botha, askerlere moral takviyesinde bulunmak üzere, üsleri ziyaret etmek zorunda kaldı. Bu ziyaret 1981 yılından beri savaş içinde doğrudan yer almayan Kübalıları Angola kuvvetlerine destek vermeye teşvik etti. Kübalı komutanlar FAPLA savunma hatının yarılması halinde Küba kuvvetlerinin tehdit altında kalacağını hesaplamıştı. Cuito Cuannavale kuşatması Angola savaşının tüm güçlerini karşı karşıya getirmişti: Kübalılar, SWAPO ve ANC bir tarafta Güney Afrika Amerika ve UNITA diğer tarafta olmak üzere savaşanlar mevzilerini aldılar.

Yerden radarla desteklenen Angola ve Küba Mig 23'leri Güney Afrika kuvvetlerine üstün geldiler. Hava kuvvetlerinin etkisiz, etkili araziyle mayınlar yüzünden de tankların çalışamaz hale gelmesi üzerine kuşatma güçleri, üç ay boyunca uzun menzilli bombardıman ile yetinmek zorunda kaldı. Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki başlıca kara muharebelerinde Güney Afrika Cuito Cuannavale'i almayı başaramadı.

Mart saldırısına geçildiğinde, savaş koşulları Güney Afrika ordusunun aleyhine dönmeye başladı. Öncelikle zorla askere alınan Güneybatı Afrika Bölge Kuvvetleri içinde isyan çıktı. Güney Afrikalılar, askeri taktiklerinde bile ırkçı davranarak, siyah askerleri beyazların önüne yerleştirip yükünü onların üzerine atıyorlardı. İkinci olarak, yağmur sezonunda ağır teçhizat Cuito'nun doğu yakasında çamura saplandı. En önemlisi, hava desteği olmadan Güney Afrikalılar, Angolalar tarafından silahsız hale getirilmişti. Mart sonu geldiğinde Güney Afrikalıların kuşatması sona ermiş, bu kez kendileri kapana kısılp, kuşatma altında kalmışlardı.(9)

Genç beyazların evlerine torba içinde cesetler olarak dönmeye başlamaları savaşın gittikçe daha az rağbet görmesini doğurdu. Bu durum, Güney Afrika'da "zorunlu askerliğe son" kampanyasını yoğunlaştırdı ve hükümeti savaşan taraflar arasında, Angola, Küba, Güney Afrika ve Amerika arasında, görüşmelerin başlamasını sağlamak yolunda adımlar atmaya mecbur bıraktı. Bu kapsamda, Amerika'yı Batı basınının sunduğu gibi uzlaştırıcı değil, savaşan taraflardan biri olarak görmek gerekir. Güney Afrikalıları bozguna uğratan Angola ve Kübalılar kendilerinden daha emin bir biçimde, güney eyaletlerinin güvenliğini pekiştirmek üzere, bu bölgede iki havaalanı açtılar. Bunun üzerine Amerika, UNITA ile birlikte kuzeyde yeni bir cephe açmaya yeltendi. Hesaplar, UNITA'nın adının Güney Afrika Silahlı Kuvvetleriyle birlikte ne kadar çok anılırsa ABD'den alacağı desteğin o denli az olacağı kabulü üzerine kuruluydu. Amerikan ordusu, sıkışmış Güney Afrika kuvvetlerini biraz olsun rahatlatmak umuduyla, Mayıs ayında "Maymuncuk Harekati"ni başlatarak UNITA'ya malzeme indirdi.

Güney Afrika'nın askeri şansının dönmeye 27 Haziran 1988'de Tchipa'da belgelenmiş oldu. Cuito Cuannavale'de sıkışan kuvvetlere yardım etmek üzere Güney Afrika ordusu burada bir cephe kurdu. Sonu belirleye-

cek olan bu çarpışmada FAPLA kuvvetleri hava üstünlüklerini bir kez daha kanıtladılar. Calueque barajındaki yenilginin haberi Güney Afrika'ya ulaştığında zorunlu askerliği protesto eden genç beyazların sayısı arttı. Bir Güney Afrika gazetesi, Tchipa'daki savaşın sonucunu *utanç verici bir hezimet* olarak nitelerek, Güney Afrika kuvvetlerinin özel eğitilmiş komando birliklerinden çok Somme nehri kıyısındaki savaşta hendekten başını uzatamayan askerlere benzediğini söyledi. (10)

MÜZAKERE MASASI

Namibya'nın bağımsızlığı ile ilgili masallar ve kıvrımlar Güney Afrika'nın savaş meydanında kaybettiğini müzakere masasında kazanmak istemesi olarak görülmelidir. Sonuçta Güney Afrikalıların iki gerçek seçeneği kalmıştı: Zararı minimumda tutarak işi kapatmak için pazarlık ya da yenilgiyi apaçık kabul etmek. Cuito Cuanavale kuşatması Güney Afrika ordusunun Namibya'dan geri çekilmeyi kabul etmesiyle sona erdi. Güney Afrika Başbakanı savaşı sürdürmek için Zaire'ye saldırıya yeltenince, diplomatik düzeyde bir telaş başladı. Amerikalılar, üçüncü taraflar aracılığıyla Angola'ya baskı yapmaya çalışarak UNITA ile bir ulusal birlik hükümet kurmasını istedi ve Batı basını Güney Afrika'nın geri çekilmesini, Küba askerlerinin Angola'ya terk etmesine bağladı. (11) O günden beri Amerika, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üzerinde nüfusunu kullanarak, Birleşmiş Milletler askerlerinin Namibya'deki sayısını sınırlandırmak suretiyle 435 sayılı kararın sulandırılmaya çalışıyor. Bu arada Güney Afrikalılar, ölüm müfrezesi tipinde bir örgüt olan eski Koevet komandolarını kiralayarak, SWAPO'nun kaçınılmaz zaferini engellemeye çalışıyor. Ancak Cuito Cuanavale kuşatması, Afrika'daki militarizasyon sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Namibya'nın gerçek bağımsızlığının yolunu açmıştır.

SONUÇ

Afrika'da yeniden inşa krizini şiddetlendiren militarizm, bu yazıda orduyu odak noktası olarak seçmemize neden olmuştur. Angola, haksız yere ve gereğinden fazla acıya tahammül göstermek zorunda bırakılmış ve Güney Afrika istilasını engelleyebilmek için ekonomisinin transformasyonunu ertelemiştir. Angola, bütçesinin % 50'den fazlasını silahlara harcamak zorunda kalmıştır. Bu savaş, ardında göçmenler, sakat insanlar, dağıtılmış yuvalar ve yıkılmış bir ekonomik altyapı bırakmıştır. Angola toplumunu bekleyen politik ve ekonomik zorluklar, onun Güney Afrika ile yaptığı askeri çatışmalar kadar çetin olacaktır.

Savaş bütün toplumlar üzerinde derin izler bırakır ve Cuito Cuanavale'in etkisi Güney Afrika'da yayılmasını sürdürmektedir. Namibya'da SWAPO ve diğerleri, bugün yenilenen bir güvenle bağımsızlık mücadelesi veriyor. Cuito Cuanavale kuşatması

Güney Afrika'daki dengeyi bağımsızlık lehine değiştirmiştir. Bugün Afrika'nın gündemindeki sorun beyazların hakimiyeti değil, ülkelerin kendi kaderlerini tayin etme sorunudur. Yine de savaşın faturası, Afrika halklarının üzerindeki kapitalist baskının yükünü vurgulamakta etkili olmuştur. Şimdi göğüslemek zorunda oldukları politik ve ekonomik savaşlar muzaffer olarak çıktıkları askeri savaşlar kadar zorlu olacaktır. Bu görevler, bağımsızlık sonrası dönemde olgunlaşan neslin karşısında duruyor. Bu sürecin yayılması, hiç kuşkusuz, Afrika sınırlarının ötesinde de yankısını bulacaktır.

NOTLAR

1. Güney Afrika'nın militarizasyonu üzerine gerek Güney Afrika kaynaklı, gerekse ırkçılıkla mücadele merkezleri kaynaklı yayımlanmış bir çok eser vardır. Gavin Cawthra'nın *International Defence and Aid Fund* tarafından Londra'da 1986'da yayımlanan *Brutal Force: The Apartheid War Machine* adlı kitabı yararlı bir kaynak olarak gösterilebilir.

2. Londra'daki *Economist Intelligence Unit* öngörülere için Tony Hodges'in 1987'de Londra'da yayımlanan 1079 nolu "Angola to the 1990s: The Potential for Recovery" adlı raporuna bakılabilir.

3. Dış kaynaklı hareketler üzerine en iyi açıklamalardan biri Wamba dia Wamba adlı yazarın henüz basılmamış el yazmalarında bulunabilir, "Some Aspects of the Historical Background to National Liberation Struggles in South Africa: The Case of Angola", Dar es Salaam Üniversitesi, 1988.

4. Portekiz sömürgecileri ile Savimbi arasındaki ilişkinin belgelerinin tercümesi için şu esere bakılabilir: William Minter, ed., *Operation Timber: Pages from the Savimbi Dossier*, Trenton, Africa World Press, 1988.

5. Bu dönem John Stockwell'in kitabında çok iyi belgelenmiştir: *In Search of Enemies*, New York, W.W. Norton, 1978. Bu kaynak, Stockwell'in Washington DC'de CIA'nın "Angola ile Geçici İşbirliği"nin sorumlusu olmasından dolayı çok önemlidir.

6. Namibya'daki savaşın diplomatik, politik ve askeri yönlerinin hepsini ayrıntılarıyla belgelemek bu yazının çerçevesini aşar. Yine de şu eserden yararlanılabilir: I Msahaba, ed., *Confrontation and Liberation in Southern Africa*, Boulder, Westview Press, 1986 içinde Horace Campbell'in "The Decolonization Process in Namibia" adlı makalesi.

7. Horace Campbell, "The Dismantling of the Apartheid War Machine," *Third World Quarterly*, Nisan 1987.

8. *The Johannesburg Star*, Mart 15, 1988.

9. Bu savaş Güney Afrika ve Küba basınında geniş bir biçimde ele alındı. *Granma*, *Tanzania Daily News* ve Güney Afrika *Weekly Mail* dergilerindeki değerlendirmelere bakınız. Amerikan basını, savaşa ne ölçüde katıldığını gizlemek ve Amerikan halkını kandırmak için yalan bilgi kampanyası yürüttü.

10. *Weekly Mail*, 1 Haziran 1988.

11. Victoria Brittain, "Cuba and South Africa," *New Left Review* 172, Kasım-Aralık 1988, 117-123. sayfalar.

BİRLİK ve CİDDİYET

TÜRKİYE solunda birlik güdüsü zayıftır.

YALNIZ solda değil, burjuva siyasette de birbirlerine benzeyenlerin, birleşme, birleşerek bütük ve güçlü siyasal örgütler oluşturma örneklerine rastlanmıyor.

BURJUVAZİ arasındaki bölünmelerin tarihsel ve nesnel nedenleri var.

BUNLARIN başında, Kemalist hareketin güdük ve bulaşık bir burjuva devrimi olması geliyor. Osmanlı geleneksel sınıflarının evrimleşmesiyle oluşan, kendine ait köklü radikal bir geçmiş ve kişiliği olmayan, sosyalizm korkusuyla dolu bir sınıfın önderliğinde kurulan yeni düzenin siyasal modeli tek devlet partisidir. Tek devlet partisi toplumsal tabanlı bir siyasal taraflaşmayı geciktirmiş ve çarpıtmıştır. Çok partili döneme geçişin ve düzenin restorasyonunun yeni iktidar partisi DP tek devlet partisinden çıkmıştır. Burjuva partilerinin doğuşundaki bu özelliğin bugünlere uzanan inatçı bir etkisi var.

İKİNCİSİ, Türkiye sürekli alt üst oluşlar içinde bir ülkedir ve siyasal yaşamın belirleyici ögesi istikrarsızlıktır. Düzenin istikrarını ve sürekliliğini sağlamak için başvuru olan askeri darbeler, tarih içinde süzülerek oluşan siyasal yapılarda kesinti ve dağılımlara yol açmıştır.

ÜÇÜNCÜSÜ, sermaye kampında her zaman varolan farklılıklar tekelci dönemde yeni biçimler olarak siyasal alanına yansıyor ve burjuva sınıfın çeşitli partilerinin nesnel temelini oluşturuyor.

BURJUVAZİ yönetici sınıftır. Burjuva partileri, aralarındaki farklılıklara rağmen bu bilinçle davranıyor ve devrimci hareket karşısında tek bir taraf, tek bir parti gibi durabiliyorlar.

TÜRKİYE solundaki bölünmüşlük sağdakinden çok daha ileri boyutlardadır. Oysa, hem nesnel etmenler bu denli bölünmeyi haklı çıkaracak ölçüde temelli değildir, hem de iktidarı almak için devrimci birliğe daha güçlü bir gereksinim vardır.

BÜTÜN sol güçleri birleştirecek sihirli bir formül yoktur ve bu gerekli ve istenilir de değildir.

ÖNEMLİ olan yapay ayrılıkları ortadan kaldırmak, devrimci birliği kurmaktır.

TÜRKİYE de devrim ve sosyalizmi teorik ve pratik bir olasılık olarak görmeyen, düzenle uzlaşma yolunu seçerek, kendilerini devrimci yürüyüşün dışına çıkaranlarla devrimci bir birlik arayışı olamaz.

DEVRİMCİ sosyalist hareketin tekleşmesi ve devrimci demokratlarla mücadele birliğinin kurulması için ise koşullar olgunlaşmıştır.

DEVRİMCİ güçler arasındaki bölünmede teorik sığlık ve sınıf-temsili bağındaki zayıflık aşılması gereken iki önemli engeldir.

TEORİK sığlık, devrimci harekette ideolojik-siyasal farklılıkların aşırı biçimde abartılmasına yol açıyor. Çünkü, teorik sığlık ayrı durumlarda, sanıldığı kadar köklü olmayan teorik ayrılıkları abartarak varlıklarına meşruluk gerekçesi kazandırma eğilimlerini besliyor.

SINIF hareketiyle birleşememe, devrimci hareketi birleştirici bir çimentodan yoksun bırakıyor.

TEORİDEKİ ve sınıf temelindeki ayrılıklar yok sayılamaz ve ilkesiz birlik anlayışlarından bir sonuç çıkamayacağını deneyler göstermiştir. Ancak, artık devrimci güçleri bölen yapay duvarlar da yıkılmalıdır. Bunun için de önce eski ve eskimiş kalıpların yıkılması gerekiyor.

SOVYETLER BİRLİĞİ değerlendirmesindeki kolaycı yaklaşımlar ile minimum-maksimum program ayrımları ve aşama sınıflandırmaları böyle kalıplardı. Bunları, Türkiye devrimci solunu bölen konular olmaktan çıkarmak gerekiyor.

TEORİK derinlik, devrimci birliğin yolunu döşeyecek kızıl şerittir.

SINIF hareketiyle bağlı, iktidarı isteyen bir devrimci pratik en büyük birleştirici dinamiktir.

İKTİDARI ve birleşmeyi istemek, ciddi olmak gerekiyor.